

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Námořní střetnutí v průběhu bitvy o Guadalcanal

Jan Chaloupka

Plzeň 2019

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

Bakalářská práce

Námořní střetnutí v průběhu bitvy o Guadalcanal

Jan Chaloupka

Vedoucí práce:

PhDr. Roman Kodet, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2019

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil pouze uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2019

Tímto bych rád poděkoval vedoucímu mé práce PhDr. Romanu Kodetovi Ph.D. za odborné vedení práce, cenné připomínky a rady, jež pomohly při jejím vypracování.

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Od předválečného plánování ke Guadalcanalu.....	5
2.1. Japonské velení a strategie.....	5
2.2. Strategie a velení USA.....	7
2.3. Situace v jihozápadním Tichomoří.....	9
2.4. Šalomounovy ostrovy a jejich strategický význam.....	11
2.5. Operace Watchtower.....	12
3. První noční střety hladinových lodí.....	16
3.1. Japonská torpédová doktrína a noční boj.....	16
3.2. Bitva u ostrova Savo.....	17
3.3 Bitva u mysu Esperance.....	27
3.3. Ofenziva na Guadalcanalu a ostrovy Santa Cruz.....	36
4. Listopadový zlom v boji o Guadalcanal.....	39
4.1. Posily pro Guadalcanal a bitva v pátek třináctého.....	39
4.2. Události po noci z 12. na 13. listopadu a druhá námořní bitva u Guadalcanalu..	50
5. Američané přebírají iniciativu.....	62
5.1. Bitva u Tassafarongy.....	62
5.2. Prosincové rozhodnutí a operace KE.....	69
6. Závěr.....	73
7. Bibliografie.....	77
7.1. Vydané prameny.....	77
7.2. Literatura.....	77
7.3. Internetové zdroje.....	79
8. Resumé.....	80
9. Přílohy.....	81

1. Úvod

Druhá světová válka je jedním z historických období, které je populární mezi širokou veřejností. Zde v Evropě zajímá převážně boj s nacistickým Německem, jehož na svou dobu velmi moderní technologie a mnoho tajných výzkumných programů, které jsou opředeny mýty a dodnes lidí fascinují. V případě zájmu o námořnictvo je to však právě Pacifik, kde probíhala opravdová námořní válka. Protože v době, kdy se Německo soustředilo na svou ponorkovou válku a hladinové lodi plnily funkci především osamocených korzárů, kteří měli za úkol narušovat námořní trasy do Velké Británie nebo SSSR, se v ohromných prostorách Tichého oceánu střetávaly desítky válečných lodí a stovky letadel.

Válka, kterou vedlo Japonsko v Číně od poloviny roku 1937, ale neoficiálně téměř celá 30. léta, zhoršovala vztahy s USA, které nebyly ideální již od konce první světové války. Stále silnější vliv japonských militaristů na japonskou politiku a jejich touha po získání nových držav pak v kombinaci s embargy uvalenými na klíčové suroviny vyústily 7. prosince 1941 v útok na Pearl Harbor a začala tak válka v Pacifiku. Válka, kterou si Japonsko dlouhodobě nemohlo dovolit. Jeho výrobní a lidské kapacity nebyly schopné Spojeným státům konkurovat – ačkoli bylo po začátku války jejich loďstvo početně silnější, v USA se již pracovalo na osmi bitevních lodích, více než deseti těžkých letadlových lodích atd.

Japonský nápor v počátečních měsících, na který nebyli spojenci připraveni, byl velice úspěšný a Japonsko obsadilo podstatnou část jihovýchodní Asie a západního Pacifiku. Tak rychlý postup umožnilo právě císařské námořnictvo, které mělo na starost bezpečnou cestu transportovaných vojáků do jejich cílových destinací. V rámci těchto operací svedlo s americkými, nizozemskými či britskými loďmi několik menších bitev, z nichž ve většině zvítězilo. K prvnímu vážnému narušení japonských plánů došlo v květnu 1942, kdy v Korálovém moři ztroskotal pokus o vylodění v Port Moresby na Nové Guineji. O měsíc později pak došlo ke katastrofální porážce u atolu Midway.

Následné zpomalení japonských ofenzivních aktivit přimělo Spojené státy k první obojživelné útočné operaci, jejímž cílem bylo obsazení strategicky významného ostrova Guadalcanal v oblasti jižních Šalomounových ostrovů. Bleskový úder, během kterého Američané obsadili rozestavěné letiště a zajistili předmostí, se postupně změnil v půlroční boj a ostrov se stal i jistým symbolem prestiže. A jsou to právě vody na severní straně Guadalcanalu, kterým se brzy začalo přezdívat Průliv se železným

dnem, kde proběhlo během celého tažení pět nočních bitev mezi císařským a americkým námořnictvem, které jsou hlavním tématem této práce.

Téma bylo zvoleno nejen kvůli autorově zájmu o námořnictvo a válku v Pacifiku, ale také s ohledem na to, že v české literatuře není toto téma příliš zastoupeno. Námořní boje druhé světové války se vyznačují silným vlivem námořního letectva a z křižníků a bitevních lodí se stala opora pro letadlové lodě a obojživelné operace. Nicméně technologie v roce 1942 neumožňovala aktivní zapojení letectva do námořních bojů a bitvy ve vodách u ostrova Guadalcanal tak byly jedněmi z posledních, kde bojovaly moderní válečné lodě v dělostřeleckých a torpédových soubojích na vzdálenosti běžné o desítky let dříve s využitím veškeré výzbroje včetně protiletadlových děl.

Náplní této práce je představit jednotlivé bitvy, popsat jejich průběh a zasadit je do kontextu celé kampaně. Dále se práce zabývá analýzou velení a použité taktiky s cílem odhalit příčiny nejen výsledků jednotlivých střetnutí, ale také námořního boje jako celku a jeho vliv na průběh celého tažení. Specifikem těchto bitev je výrazné kolísání americké úspěšnosti, což je také jedním z důvodů výběru tohoto tématu. V neposlední řadě se pak práce zabývá i vnějšími vlivy a faktory, které ovlivňovaly nejen jednotlivé bitvy, ale i celkovou strategii obou bojujících stran. V rámci bojů o Guadalcanal proběhly dvě bitvy letadlových lodí, v práci jsou zmíněny spíše okrajově především pro získání souvislostí. Je tomu tak především proto, že tyto bitvy jsou takticky naprosto odlišné a zapadají mnohem více do letecké otázky kampaně, přestože se jejich výsledky výrazně odrážejí ve všech sférách boje o Guadalcanal.

Práce je členěna do čtyř hlavních kapitol, z nichž každá obsahuje minimálně dvě podkapitoly. Kapitoly jsou seřazeny jednak chronologicky, jednak podle jednotlivých fází kampaně. První a zároveň nejobsáhlejší kapitola se nejprve soustředí na japonskou stranu, její problémy, strategii vypracovanou pro budoucí útočnou válku a také námořní plány pro potenciální boj se Spojenými státy a jeho vývoj v reakci na nové technologie a vedení boje. Část vyhrazená USA se soustředí na obecnou strategii, sféru jejich zájmu v Tichomoří a pozdější rozdělení celého prostoru na jednotlivé oblasti, jejich velení a formování na počátku války. Následně se již věnuje jižnímu Pacifiku a tomu, co obě strany přivedlo právě do této oblasti a jaké byly jejich cíle. V závěru se kapitola zaměřuje přímo na Šalomounovy ostrovy, jejich význam a všeobecnou charakteristiku. Konec je pak věnován základním aspektům operace Watchtower, jejímž prvním cílem bylo obsazení ostrovů Guadalcanal a Tulagi.

Cílem druhé kapitoly je nejprve představit japonskou taktiku pro vedení nočních bojů a poukázat tak na nesporné taktické i materiální výhody, s nimiž císařské námořnictvo vstoupilo do první z bitev u ostrova Savo. Ohledně první bitvy se práce soustředí především na její příčiny a následky, neboť se jednalo o těžkou porážku amerického námořnictva. Dále je představena situace na ostrově v úvodních týdnech a zahrnuta je bitva u východních Šalomounů, s níž jsou spojeny počáteční snahy japonské armády ostrov posílit a získat zpět letiště. S tím je spojen začátek pokusů o neutralizaci letiště na ostrově pomocí námořního bombardování, což přímo vede k bitvě u mysu Esperance. Konec kapitoly je pak zaměřen na největší pozemní bitvu kampaně, na níž přímo navazuje bitva letadlových lodí u ostrovů Santa Cruz, která položila základy pro největší námořní operaci u Guadalcanalu, kterou se zabývá třetí kapitola. Obě velké námořní bitvy, které se odehrály v polovině listopadu spolu s posledním velkým japonským pokusem posílit vlastní posádku na ostrově, představují rozhodující zlom v boji o Guadalcanal.

Poslední kapitola popisuje situaci po bojích v půli listopadu a volně přechází k poslední významné námořní bitvě u Tassafarongy, kde jsou Američané nečekaně poraženi. Druhá část této kapitoly se pak zaměřuje na problémy obou stran v závěrečné fázi bojů a situaci, v níž se japonské velení ocitlo a jenž nakonec dovedla i nejodhodlanější japonské generály k souhlasu s evakuací ostrova, kterou se zabývá poslední část práce.

Přestože byla bitva o Guadalcanal jednou z klíčových událostí války v Pacifiku, čeští autoři se mu téměř nevěnují. Je zde dílo profesora Aleše Skřivana *Pád Nipponu*, které se však věnuje obecně tichomořské válce od poloviny roku 1942 a *Vítězství v Pacifiku* od Miloše Hubáčka, které se celé věnuje tématu Guadalcanalu, nicméně vyšlo v roce 1985 a čerpá z tehdy dostupných zdrojů, kterých nebylo mnoho a z nichž velkou část tvořily již starší literatura, např. z 60. let. Pokud jde o zdroje přeložené do češtiny, cenné jsou paměti Tameiči Hary, pojmenované *Nepotopitelný kapitán*. Pro zlepšení přehledu o situaci na ostrově sloužila kniha Samuela Griffitha *Bitva o Guadalcanal*.

Základ pro tvorbu této práce však tvořila anglicky psaná literatura. Zde je nutné vyzdvihnout monumentální dílo Richarda Franka *Guadalacanal: The Definitive Account of the Landmark Battle*, které vychází z nových výzkumů a studií jak z americké, tak japonské strany a stalo se primárním zdrojem informací pro tuto práci. Z děl věnujících se celé kampani je nutné ještě zmínit brzy po válce vydané *The*

Struggle for Guadalcanal S. E. Morisona, které je dnes sice v mnoha ohledech překonané, ale pokud jde o pohled americké strany, je stále cenným zdrojem informací. *Kaigun: Strategy, Tactics, and Technology in the Imperial Japanese Navy, 1887-1941* od Davida Evanse a Marka Peattieho poskytuje nedocenitelné znalosti ohledně strategie císařského námořnictva, předválečné doktríny i jednotlivých aspektů výzbroje a výbavy lodí. Pro pohled z japonské strany sloužila *The Japanese Navy in World War II*, kde jednotlivé kapitoly představují sepsaná vyprávění bývalých důstojníků císařské armády zkompletovaná Davidem Evansem.

Mezi literaturou zaměřenou na konkrétní bitvy v rámci kampaně je nutné zmínit dílo bratří Warnerů *Disaster in Pacific: New Light on the Battle of Savo*, která se snaží odhalit především příčiny a následky první z bitev, jíž se dále věnují knihy Stanleyho Smitha *The Battle of Savo*, nebo studie Thomase McCoola *Battle of Savo Island – Lessons Learned and Future Implications* zaměřená na změny v americkém námořnictvu v reakci na tuto porážku. Velmi přínosné bylo dílo Erica Hammela *Guadalcanal: Decision at Sea*, popisující velmi podrobně stěžejní dny v půli listopadu známé jako Námořní bitva o Guadalcanal, jejíž druhé části se věnuje studie Davida Lippmana *Second Naval Battle of Guadalcanal: Turning Point in the Pacific War*, jež vyzdvihuje význam této bitvy v kontextu celé války. Velice zajímavá byla také studie Roberta Lundgrena *Kirishima Damage Analysis*, která nejenže z velké části vychází z japonský zprávy, ale jelikož je sepsána až po nalezení vraku *Kirišimy* poblíž ostrova Savo, jsou využity i informace získané z průzkumu.

Soubor pramenů *Combat Narratives*, z nichž jsou v práci využity tři části, poskytuje precizně zaznamenané akce amerického námořnictva. Jelikož je psán bez znalostí druhé strany, představuje tak ideální zdroj k pochopení jednoho ze zásadních problémů nočních bojů, a to nemožnosti potvrdit jednak úspěšnost svých zbraní, ale také ztráty protivníka. Dále také práce čerpá z hlášení o poškození a hlášení z akcí některých amerických lodí.

V práci bylo využito i některých internetových zdrojů, především portál *Imperial Japanese Navy Page*, který se zaměřuje na celé bitvy, použitou taktiku a technologie a pohyby jednotlivých lodí císařského námořnictva v průběhu jejich služby a *Naval History and Heritage Command* obsahující mnoho digitalizovaných pramenů amerického námořnictva.

2. Od předválečného plánování ke Guadalcanalu

2.1. Japonské velení a strategie

Vrchním velitelem japonských ozbrojených sil byl císař, dalším v hierarchii byl ministr války. Pokud jde o přímé vojenské velení, nejdůležitějším orgánem bylo Císařské hlavní velitelství (Imperial General Headquarters – dále jen IGHQ), které se dále dělilo na armádní a námořní sekci. V letech 1941 a 1942 byl náčelníkem armádního generálního štábu generál Hadžime Sugijama a náčelníkem námořního generálního štábu admirál Osami Nagano. Pod námořní sekci spadala Flotila čínské oblasti a Spojené loďstvo. Především v době míru mělo na chod námořnictva zásadní vliv Ministerstvo námořnictva. V roce 1932 proti němu vedl admirál Takahaši Sankiči „revoltu“ a za pomoci prince Fušimi Hirojasu převedl pod vojenskou správu mnoho důležitých funkcí, jako velení v době míru a vedení námořní divize IGHQ během války.¹

Japonské rozdělení na armádní a námořní sekci působilo mnohé problémy. Přestože nejdůležitější rozhodnutí byla alespoň formálně vykonávána společně a příslušné dokumenty podepisovány oběma náčelníky štábů, existovala mezi sekcemi rivalita a v určitých případech až nevraživost. Neshodovali se především v otázce celkové strategie, jelikož armáda viděla zájmy Japonska zejména na kontinentě. Po celou dobu války pak udržovala svou největší sílu, Kuantungskou armádu, v Mandžusku z obavy nenadálého útoku SSSR.

Naproti tomu námořnictvo se snažilo prosazovat zájmy v západní, a především jihozápadní části Pacifiku. Samozřejmě i armádní činitelé si uvědomovali význam Nizozemské východní Indie nebo Filipín, které generál Douglas MacArthur jednou nazval „klíčem, který odemyká dveře do Pacifiku“². Proto byl v roce 1941 vypracován dvoufázový plán s cílem obsadit důležité pozice nejen v jihozápadním Pacifiku.

První fáze byla dělena na tři části, přičemž primární byl útok na Filipíny, Malajsii, Borneo, Celebes, Timor, Sumatru a Rabaul. V druhé části měl následovat spojený útok na Jávu z východu i západu a invaze do jižní Barmy. V poslední části pak mělo dojít k obsazení zbytku Barmy a zajištění nově získaných oblastí pojmenovaných jako Velká východoasijská sféra vzájemné prosperity. Ve druhé fázi pak mělo

¹ EVANS, David C., PEATTIE, Mark R., *Kaigun: Strategy, Tactics, and Technology in the Imperial Japanese Navy, 1887-1941*, United States Naval Institute 1978, s. 457.

² *Reports of General MacArthur: The Campaigns of MacArthur in the Pacific*, Tokyo 1950, s. 2

následovat obsazení východní Nové Guineje, Nové Británie, Fidži, Samoy, Aleutských ostrovů, atolu Midway a tzv. „strategických bodů v australské oblasti“.³

Japonské námořnictvo mělo vypracovaný svůj plán případného střetnutí s USA již od první dekády 20. století. V té době bylo ještě Spojené loďstvo jen formálním uskupením fungujícím maximálně jednou až dvakrát do roka na rozsáhlém cvičení. Základním pilířem strategie byla rozhodující bitva na moři svedená děly bitevních lodí. S rostoucí silou a rozvojem letectví se postupně místo očekávané bitvy stále vzdalovalo od japonských ostrovů až k Marshallově souostroví.⁴ Loďstvo bylo rozděleno na tři hlavní flotily. Pomocná uskupení složená převážně z ponorek a lehčích lodí měla americké expediční síly na jejich cestě co nejvíce poškodit⁵ a připravit tak půdu pro první a druhou flotilu, které poté vybojují onu rozhodující bitvu.⁶ S vývojem moderního palubního letectva se však od tohoto plánu začali někteří vysocí námořní důstojníci odklánět.

Mužem, jenž se zasloužil o výsadní postavení letadlových lodí a námořního letectva při plánované válce se Spojenými státy, byl admirál Isoroku Jamamoto. V mládí studoval na Harvardu a coby námořní atašé ve Washingtonu procestoval USA. Své první velitelské zkušenosti získal na lehkém křižníku *Isuzu* a v roce 1928 převzal velení letadlové lodí *Akagi*. Poté působil ve štábu japonského námořního letectva a roku 1939 se stal velitelem Spojeného loďstva. Byl zastáncem rozhodujícího střetnutí, ale na rozdíl od původní koncepce byl rozhodnut udeřit jako první. Viděl americkou tichomořskou flotilu jako hlavního protivníka v nastalém konfliktu.

Jamamoto se svým štábem vypracoval plán, kdy se svaz těžkých letadlových lodí přiblíží nepozorovaně k Havajským ostrovům a z jejich palub bude proveden letecký úder na hlavní základnu americké tichomořské flotily v Pearl Harboru s cílem vyřadit z boje především americké letadlové lodě. Důvodem upuštění od původního spíše defenzivního plánu byla průmyslová síla USA a dočasné početní oslabení tichomořské flotily v důsledku převelení lodí do Atlantiku za účelem ochrany konvojů do Británie. Jamamoto též věděl, že si nemůže dovolit čekat. Dobře si uvědomoval

³ FRANK, Richard B., *Guadalcanal: The Definitive Account on the Landmark Battle*, Penguin books 1992, s. 18–19.

⁴ Mezi ostrovem Wake a Marshallovými ostrovy byla plánována rozhodující bitva ještě počátkem roku 1940.

⁵ Císařské námořnictvo bylo vždy v početní nevýhodě a tímto postupem mělo být zajištěno přinejmenším vyrovnání sil před rozhodující bitvou.

⁶ EVANS, PEATTIE, s. 286–294.

budoucí sílu US Navy po schválení zákona o loďstvu dvou oceánů⁷ americkým kongresem v roce 1940.⁸

Důležitou roli v plánování hrály informace podávané japonskými špiony o manévrech amerického námořnictva. V roce 1928 se uskutečnilo cvičení, při kterém proběhl překvapivý simulovaný útok z palub letadlových lodí *Langley* a *Lexington* na Pearl Harbor s „fatálními“ následky. V dalších letech se několik takových cvičení opakovalo s podobnými výsledky.⁹ Reálný obraz možnosti úspěšného provedení podobného útoku poté v roce 1940 dokreslil britský útok na italský přístav Tarent. Přes veškerou přípravu a dokonalý moment překvapení nedošlo 7. prosince 1941 k tomu, v co Jamamoto doufal. V Pearl Harboru se totiž nenacházely letadlové lodě, ale ani jedna z moderních rychlých bitevních lodí¹⁰, které se ukázaly jako vhodný ochranný prostředek pro svazy letadlových lodí. Právě letadlové lodě umožnily Američanům zastavit plánovaný útok na Port Moresby z moře během bitvy v Korálovém moři v květnu 1942. Následně počátkem června došlo poblíž atolu Midway k bitvě, ve které byly za cenu ztráty letadlové lodi *Yorktown* potopeny čtyři japonské letadlové lodě.

Po Midwayi se opět ukázal jeden z problémů japonského velení. Námořnictvo odmítalo zveřejnit informace o ztrátách.¹¹ Námořníci měli přísný zákaz mluvit o tom, co se stalo, a pošta procházela cenzurou. Po několik měsíců byl výsledek bitvy tajen. Skutečný rozsah ztrát znali jen nejvyšší představitelé IGHQ. Po velmi krátkou dobu o něm armádní sekce nebyla informována prakticky vůbec.¹² Tato skutečnost byla důsledkem špatné komunikace a nespolupráce obou složek. Jak se během války několikrát ukázalo, neschopnost dojít k vhodnému kompromisu, dvojí velení a rivalita vedly k nejednomu neúspěchu císařských sil.

2.2. Strategie a velení USA

Americké zájmy v Pacifiku byly především na Filipínách, v Austrálii a oblastech s ní spojující a důležité opěrné body v centrální části jako ostrov Wake a atol Midway, na severu pak opěrné body na Aleutských ostrovech. Úvodní prudký nápor japonských sil

⁷ Jednalo se o dokument, který zvětšil US Navy o 70 % a mimo jiné umožňoval stavbu osmnácti letadlových lodí a 15 000 letadel.

⁸ FRANK, s. 20.

⁹ SCHOM, Alan, *Americký orel proti vycházejícímu slunci*, Nakladatelství JOTA 2005, s. 50–51.

¹⁰ Během útoku se potopily čtyři bitevní lodě a zbylé čtyři byly poškozeny, kromě lehčích poškození dalších lodí bylo zničeno na 150 letadel a těžce poničeny mnohé důležité vojenské objekty.

¹¹ Jednalo se o letadlové lodě *Akagi*, *Kaga*, *Sóryjú*, *Hirjú* a křižník *Mikuma*. Tedy o dvě třetiny japonských těžkých letadlových lodí, které námořnictvo nebylo schopno nahradit.

¹² SKŘIVAN, Aleš, *Pád Nipponu*, Mladá fronta 1990, s. 9–11.

způsobil, že v prvních měsících války nebyli Spojenci schopni účinně bránit své pozice a po půlroce bojů ovládalo Japonsko mnohonásobek své původní rozlohy. Důvodem bylo jednak ochromení spojenecké námořní síly útokem na Pearl Harbor a potopení svazu Z o tři dny později,¹³ ale také vhodně načasované útok na Filipíny a další důležité oblasti provedené 8. prosince. Spojené státy, nepříliš připravené na vstup do války, nedokázaly včas reagovat. Boj o Filipíny, přestože trval až do června roku 1942, byl předem prohraný a americké velení nemělo v danou dobu dostatek prostředků, aby mohlo efektivně zasáhnout. Po květnové bitvě v Korálovém moři se japonský postup značně zpomalil, což Spojencům, hlavně Spojeným státům schopným díky tomu mobilizovat svůj válečný průmysl vyhovovalo.

Dne 30. března 1942 vstoupil po schválení prezidenta Franklina D. Roosevelta návrh na nové rozdělení tichomořského válčiště na Jihozápadní oblast (Southwest Pacific Area – SWPA), Tichomořskou oblast (Pacific Ocean Areas – POA) a Jihovýchodní oblast (Southeast Pacific Area – SEPA).¹⁴ Jihozápadní oblast zahrnovala Austrálii, Nizozemskou východní Indii,¹⁵ Novou Guineu, Filipíny, Bismarckovo souostroví a západní část Šalomounova souostroví. Do velení této oblasti byl jmenován generál Douglas MacArthur s hlavním stanem v australském Melbourne, od 21. července 1942 pak v budově AMP na Queen street 229, Brisbane, Queensland. Velitelem POA, tedy velitelem Tichomořské oblasti (Commander in chief, Pacific Ocean Areas – CINCPOA), byl jmenován admirál Chester W. Nimitz, který od 9. prosince zastával funkci velitele tichomořské flotily (Commander in chief, Pacific Fleet – CINCPAC). Jeho hlavní stan se nacházel v Pearl Harboru a oblast zahrnovala zbytek Tichomoří kromě přístupů k Panamskému průplavu a pobřeží Jižní Ameriky.¹⁶

Náčelník námořních operací¹⁷ admirál Ernest J. King, který též zastával funkci velitele amerického loďstva (Commander in chief, United States Fleet – COMINCH)¹⁸, již v únoru 1942 požadoval po náčelníkovi štábu generálu Georgi S. Marshallovi posílení posádek v jihozápadním Pacifiku kvůli přípravě na ofenzivní akci námořní

¹³ Britský svaz tvořený bitevní lodí Prince of Wales a bitevním křižníkem Repulse s eskortou pouze čtyř torpédoborců a bez leteckého krytí byl napaden 10. prosince na cestě k Malajsii, kde měl zabránit japonskému výsadbku. Po sérii leteckých útoků byly obě velké lodě potopeny.

¹⁴ Pod tuto oblast spadala jen malá skupina křižníků a torpédoborců dislokovaných v Panamě.

¹⁵ S výjimkou ostrova Sumatra.

¹⁶ HUBÁČEK, Miloš, *Vítězství v Pacifiku*, Panorama 1985, s. 9–10.

¹⁷ CNO (Chief of Naval Operations) – nejvyšší post v US Navy

¹⁸ Původní CINCUS byl nahrazen až Kingem z důvodu výslovnosti, jelikož to příliš znělo jako „sink us“, tedy potopte nás.

pěchoty. V březnu pak přišel s tříbodovým plánem: Udržet Hawai, podporovat Austrálii a ofenzivní akce směřovat severozápadně od Nových Hebrid.

King se však musel potýkat se zásadními problémy. Komplikací pro něj byla spojenecká globální strategie upřednostňující boj s Německem. Tato strategie vzešla z Washingtonské konference¹⁹ konané od 22. prosince 1941 do 14. ledna 1942, kde jednala britská delegace pod vedením britského ministerského předsedy Winstona Churchilla s americkou vedenou prezidentem Rooseveltem.²⁰ Toto jednání v podstatě jen potvrdilo plán „Rainbow Five“ (oficiálně WPL – 46), který počítal s vytvořením aliance s Francií a Velkou Británií a s nasazením amerických vojáků v Evropě, Africe, nebo na obou kontinentech.²¹ Novější a komplexnější plány Rainbow nahradily dřívější „Color plans“, jež byly obecnější, početnější a zahrnovaly i alternativy jako válku s Japonskem a Velkou Británií, nebo s Mexikem či Filipínami. Z „Color plans“ se zachovaly pouze barvy určené pro jednotlivé státy. USA modré, Británie červená, Německo černé a Japonsko oranžové.

2.3. Situace v jihozápadním Tichomoří

Zájem o oblast v jihozápadním Tichomoří projeví nejvyšší představitelé IGHQ již měsíc před útokem na Pearl Harbor a 10. listopadu podepsali dohodu o spolupráci při obsazování Bismarckova souostroví.²² Spojenecká situace v oblasti se výrazně zhoršila 23. ledna 1942, kdy se japonské síly vylodily na Nové Británii, rychle přemohly početně slabou australskou posádku a obsadily strategicky významný Rabaul. Právě z tohoto přístavu vytvořili Japonci svou nejsilnější základnu v oblasti.

To vyvolalo napětí v Austrálii, která měla své nejlepší jednotky mimo své území. Jednalo se o tři divize nasazené na Blízkém východě a jednu divizi v Malajsii. Australský ministerský předseda John Curtin požadoval stažení australských jednotek z Blízkého východu k obraně domoviny. Také žádal o přísun nových stíhacích letadel. Admirál King chtěl již 20. ledna využít situace, kdy byla většina císařského námořnictva mimo oblast centrálního Pacifiku a provést letecký úder na Japonci okupovaný ostrov Wake. Tanker *Neches*, vyslaný na doplnění pohonných hmot, na cestě torpédován ponorkou, a tak byly americké operační svazy staženy. Jedním

¹⁹ Známé také pod kódovým označením ARCADIA.

²⁰ STEWART, Scott D., *Operation Watchtower: An Analysis in Operational Design*, Naval War College Newport 1994, s. 4–5.

²¹ Frank, s. 6.

²² GRIFFITH II, Samuel B., *Bitva o Guadalcanal*, Mladá fronta 1970, s. 25.

z důvodů potopení tankeru byla absence eskorty. V této době prostě nemohl být postrádán jediný torpédoborec.²³ Úder proti ostrovu Wake nakonec uskutečnila 24. února letadla z *Enterprise*. Po pádu Rabaulu se King rozhodl koncentrovat síly v oblasti ANZAC. Jednalo se o oblast severovýchodně od Austrálie zahrnující Fidži, Novou Kaledonii a Nové Hebridy. Do jejího velení jmenoval kontradmirála Herberta Learyho. Ten zodpovídal za námořní a letecké síly. Po jmenování MacArthura jako velitele jihopacifické oblasti mu byl Leary podřízen a stal se velitelem jeho námořních sil.²⁴

V téže době se císařské námořnictvo rozhodlo k útoku na Austrálii a předložilo svůj plán na IGHQ. Jednání probíhala padesát dnů a hlavními argumenty námořnictva bylo oslabení jak amerického, tak britského námořnictva a vojenská slabost Austrálie samotné. V průběhu jednání navíc došlo k bitvě v Jávském moři, která jen podtrhla námořní dominanci Japonska v oblasti. Admirál Nagano plán podporoval, armáda byla proti. Odhady byly takové, že by bylo k obsazení Austrálie potřeba minimálně dvanácti divizí, které podle armády nebylo možno na kontinentu postrádat. Dne 15. března došlo ke kompromisu a armáda souhlasila s uvolněním jednotek potřebných k izolaci Austrálie na linii Nová Guinea, Fidži, Samoa a Nová Kaledonie pod kódovým označením Operace F.S.²⁵

Osobou zodpovědnou za většinu akcí v oblasti Nové Británie a okolí byl viceadmirál Šigejoši Inoue. Velký podporovatel Jamamota, jeho doktríny letadlových lodí a velitel 4. flotily. Právě jednotky námořní pěchoty²⁶ pod jeho velením a 144. pěší regiment pod velením generálmajora Tomitara Horia obsadily Rabaul za podpory letadel z lodí viceadmirála Čúiči Naguma. Inoue zastával názor, že pokud má být Rabaul užíván jako bezpečná námořní základna, musí jej chránit síť letišť na přilehlých ostrovech. Dne 29. ledna schválil námořní generální štáb rozšíření japonského obranného perimetru kolem Rabaulu až po Lae, Salamauu, Tulagi a Port Moresby.²⁷ Brzy po obsazení Lae a Salamauy byl generál MacArthur instruován, aby připravil ofenzivní akce proti těmto novým japonským základnám a vyvíjel tak tlak proti

²³ LUNDSTROM, John B., *The First South Pacific Campaign: Pacific Fleet Strategy December 1941 – June 1942*, Naval Institute Press 2014, s. 65.

²⁴ Tamtéž, s. 67.

²⁵ WARNER, Denis and Peggy, *Disaster in Pacific: New Light on the Battle of Savo*, Naval Institute Press Annapolis, Maryland, 1992, s. 2–3.

²⁶ Nejedná se o jednotky přímo trénované na obojživelné operace, jako je tomu u americké námořní pěchoty. Jedná se o námořníky v menších vyloďovacích skupinách.

²⁷ FRANK, s. 20–22.

Rabaulu.²⁸ Americký protiúder z 8. března vyřadil třináct z osmnácti lodí pod Inóovým velením. Proto bylo rozhodnuto upřednostnit operaci Tulagi – Port Moresby před plánovanou F. S.²⁹

2.4. Šalomounovy ostrovy a jejich strategický význam

Šalomounovy ostrovy jsou souostrovím v jihozápadním Pacifiku a rozkládají se necelých 2 000 kilometrů severovýchodně od Austrálie mezi Bismarckovým souostrovím a ostrovy Santa Cruz. Jedná se o jedenáct větších a stovky menších korálových a vulkanických ostrovů. Rozloženy jsou v délce 1 100 km a šířce 600 km. Objeveny byly španělským mořeplavcem Álvarem de Mendaňou roku 1568, který jim dal jméno podle starověkého izraelského krále Šalomouna. Po zjištění, že ostrovy nejsou bohaté na nerostné suroviny, byly Šalomouny dlouho zapomenuty, a to až do druhé poloviny 19. století, kdy se o ně začala zajímat britská, později německá vláda a ostrovy byly po náležitých jednáních rozděleny. Po první světové válce německé ostrovy obsadili Australané.

V případě ostrova Guadalcanal, který leží v jižní části souostroví, se v polovině roku 1942 při daném rozložení sil jednalo o klíčový bod na mapě jihozápadního Pacifiku. Dostatečně velké letiště schopné vysílat i těžké bombardéry by vlastníkově dávalo možnost získat přímou leteckou kontrolu nad jižní částí souostroví a provádět operace v oblasti zahrnující východní cíp Nové Guineje, Bismarckovo souostroví, ostrovy Santa Cruz, Nové Hebridy³⁰, severovýchodní trasy do Austrálie a teoreticky i Novou Kaledonii.

Pro Japonce by tedy vznik letiště na Guadalcanalu znamenal důležitý krok v pokusu izolovat Austrálii a podpořit své možné operace proti Novým Hebridám a Nové Kaledonii. Naproti tomu v amerických rukou by se jednalo o zastavení japonského postupu v oblasti a možnost provádět dálkové bombardovací lety i na důležité základny, jako byl Rabaul na Nové Británii. Zároveň to také představovalo možnost leteckého krytí pro potenciální operace při dobývání severní části souostroví.

V době zahájení války v Tichomoří se na ostrovech nenacházely téměř žádné ozbrojené složky, pouze několik australských Coastwatchers.³¹ V případě Tulagi

²⁸ WARNER, Denis and Peggy, s. 3

²⁹ FRANK, s. 20–22.

³⁰ Dnes Republika Vanuatu.

³¹ Australské průzkumné jednotky založené v roce 1919 skládající se především z radistů spolupracujících s domorodci na ostrovech v okolí Austrálie.

Australané poslali místním policejním složkám na pomoc dvacet vojáků a v přístavu Gavutu poblíž Tulagi dislokovali peruť letounů Catalina. V průběhu března a dubna 1942 se Japonci vylodili na ostrovech Bouganville a Buka, brzy je začali opevňovat a stavět zde letiště. V této době také proběhl letecký úder na Gavutu a australská vláda uznala obranu za beznadějnou a nechala Tulagi evakuovat.

Koncem dubna pak souběžně s operacemi na Nové Guineji proběhl výsadek čtyř set mužů z lodí admirála Aritomiho Gótóa s rozkazem obsadit Tulagi. Spolu s nimi byla vyloděna i protiletecká baterie a zařízení pro základnu hydroplánů. Ta byla brzy plně funkční a velitel Tulagi zaměřil svou pozornost na Guadalcanal, kam 19. června vyslal jednotku, která prozkoumala oblast Lunžských plantáží.³² Japonci brzy zvýšili stav jednotek na Guadalcanalu na dva tisíce převážně civilních dělníků, kteří začali pomalým tempem s výstavbou letiště.³³ První červencový den byla jedním z domorodců předána informace příslušníkovi Coastwatchers o přepravení většího počtu japonských vojáků na Guadalcanal. Jednalo se o příslušníky 81. a 84. týlové jednotky, jež započaly práce na opevnění pobřeží, a část 8. týlového svazku, který pracoval na letišti.³⁴

2.5. Operace Watchtower

Admirál King upozorňoval na nutnost nejen udržet spojení s Austrálií, nýbrž provést také útočné operace. Nedokázal se smířit se spojeneckou strategií upřednostňující boj s Německem. Jeho snahy posílit oblast jižního Pacifiku narážely především na armádní odpor. Jedním z těch, kdo nepovažoval udržení kontaktu s Austrálií a případný postup Japonska v oblasti za důležitý, byl tehdy brigádní generál Dwight D. Eisenhower³⁵ z generálního štábu ve Washingtonu, kde se podílel na vytváření hlavních plánů na porážku Německa a Japonska. King zprvu nemohl počítat ani s podporou generála George Marshalla, vrchního velitele americké armády. Ten byl nakloněn upřednostnění Německa, avšak požadoval co nejdříve provést výsadek v severní Francii. Na to ovšem nebylo v dané situaci možné ani pomyslet a cílem první ofenzivy proti Německu se mělo stát vylodění v severní Africe.³⁶

Výsledkem Marshallovy nespokojenosti bylo memorandum zaslané prezidentu Rooseveltovi, ve kterém stálo, že by bylo lepší směřovat vojenské úsilí do Tichomoří.

³² GRIFFITH II, s. 29–33.

³³ DULL, Paul S., *A Battle History of Imperial Japanese Navy 1941–1945*, United States Naval Institute 1978, s. 189–192.

³⁴ GRIFFITH II, s. 34

³⁵ Budoucí nejvyšší velitel spojeneckých vojsk v Evropě.

³⁶ SCHOM, s. 342–344.

Podepsáni byli King, Marshall a Henry H. Arnold.³⁷ Značně rozladěný Roosevelt si nechal zaslat plány pro operace v Tichomoří, které okamžitě zamítl.³⁸

Přestože nebyly v oblasti Tichomoří povoleny ofenzivní akce, bylo 2. července Výborem náčelníků štábů rozhodnuto, že prvořadým cílem bude zajištění oblasti Nová Guinea, Nová Británie a Šalomounovy ostrovy.³⁹ Ovšem admirál King nechal své podřízené plánovat už dříve, a proto 4. července velitel obojživelných operací kontradmirál Richmond Kelly Turner přednesl Kingovi a Nimitzovi operaci Pestilence, rozsáhlou ofenzivu v celém jižním Tichomoří, jejíž součástí byla operace Watchtower, jež zahrnovala obsazení Šalomounova a Bismarckova souostroví.⁴⁰

V důsledku rivality a neshod armády a námořnictva byla operace rozdělena na tři fáze. V první, která podléhala velení admirála Nimitze, bylo dobytí ostrova Tulagi. Z tohoto důvodu byla posunuta hranice SWPA tak, aby jižní Šalomouny spadaly pod Nimitzovu pravomoc. Ve druhé fázi, již v režii generála MacArthura, bylo obsazení severní části souostroví a ve třetí fázi pak mělo dojít k obsazení Bismarckova souostroví. V původním Kingově rozkazu z 2. července není o Guadalcanalu žádná zmínka. Prvně je oficiálně zmíněn až v rozkaze z 10. července, kterým Nimitz pověřil velitele Jihopacifické oblasti (Commander South Pacific Area – COMSOPAC) viceadmirála Roberta L. Ghormleyho dobytím Tulagi a Guadalcanalu.⁴¹ Do funkce byl jmenován 19. června a Nimitzova POA tak byla rozdělena do tří částí.⁴² (Celkové rozložení spojeneckých oblastí viz. Příloha 1.) Ghormley, který si nebyl touto operací příliš jistý, svěřil taktické velení viceadmirálu Franku J. Fletcherovi, veliteli skupiny letadlových lodí. Ten obavy z této operace sdílel.

Obsazením ostrovů Guadalcanal a Tulagi byla pověřena 1. divize námořní pěchoty, které velel generálmajor Alexander A. Vandergrift. Od jara divize pilně cvičila, chyběli však zkušení vojáci a důstojníci, kteří byli dříve odesláni do Pacifiku k jiným úkolům. Konečný početní stav divize, posílené o několik praporů, byl přibližně 19 000 mužů. Nejprve plán počítal i s nasazením armádních jednotek. Ty byly ovšem rozmístěny jako posádky na Samoe, Fidži a Nové Kaledonii.⁴³ Cesta posílené 1. divize vedla ze Spojených států nejprve na Nový Zéland, kde měly proběhnout poslední

³⁷ Náčelník štábu a vrchní velitel leteckých sil.

³⁸ SCHOM, s.344–345.

³⁹ SKŘIVAN, s. 13.

⁴⁰ SCHOM, s. 346–347.

⁴¹ SKŘIVAN, s. 14–15.

⁴² Severní oblast byla vytvořena již dříve.

⁴³ STEWART, s. 16–17.

přípravy před vyplutím na nácvik a do akce. Situaci komplikoval nedostatek času, nákladních automobilů a dešť. Kvůli časové tísni se nepodařilo vyložit zásoby z transportních lodí, kde byly uspořádány obchodně, a opětovně je naložit podle schématu pro bojové operace. Navíc vojáci s sebou měli mnohem méně potravin a munice, než se zamýšlelo.⁴⁴

Ochranou uskupení provádějícího výsadek Operačního svazu 62 bylo pověřeno uskupení letecké podpory 61.1, eskortní úkolové uskupení 62.2 a skupina minolovek 62.5. Ty dohromady obsahovaly tři letadlové lodě, bitevní loď, větší počet křižníků, torpédoborců a minolovek.⁴⁵ Dálkový průzkum a dodatečné krytí měla zastat letadla z pozemních základen, kterým velel kontradmirál John S. McCain (COMAIRSOPAC).⁴⁶ Ta ovšem pro většinu akcí neměla dostatečný dolet, a tak jejich primárním úkolem bylo zajištění dálkového průzkumu.⁴⁷ Do akce se mělo zapojit i armádní letectvo SWPA a provést úder na Rabaul a přilehlé základny. MacArthur ovšem nedisponoval dostatkem strojů, aby tato letiště dokázal účinně neutralizovat.

Za místo nácviku operace byl zvolen malý ostrůvek Kora v souostroví Fidži. Ovšem to, co zde proběhlo 26. července, byl jednoznačný neúspěch a velitelé nešetřili silnými slovy, když došlo na zhodnocení. Jak letecké, tak námořní bombardování bylo nepřesné, mnoho jednotek se vylodilo mimo svá místa určení a část výsadkových člunů byla vyřazena poruchou. Viceadmirál Fletcher svolal toho dne na své vlajkové lodi *Saratoga* poradou, které se účastnili Turner, Vandegrift a další velitelé expedičních sil. Hlavním tématem byla doba potřebná na kompletní vylodění. Jak Turner, tak Vandegrift tvrdili, že za méně než 4–5 dnů nelze veškerý potřebný materiál dostat na pobřeží. Oba dva byly tedy Fletcherovým oznámením, že jeho letadlové lodě zůstanou v oblasti maximálně 48 hodin, přinejmenším zaskočení. Fletcher to odůvodnil hrozbou ponorek, letadel a nedostatkem pohonných hmot. Rozkaz, aby Fletcher pozdržel svůj svaz u Guadalcanalu, mohl vydat Ghormley, ten se však této schůze vůbec nezúčastnil.⁴⁸

⁴⁴ GRIFFITH, s. 35–48.

⁴⁵ STEWART, s. 18.

⁴⁶ Commander Aircraft South Pacific – Velitel letectva Jižního Pacifiku

⁴⁷ Zde došlo ovšem k velmi nevhodné situaci v hierarchii velení. McCain podléhal přímo Ghormleymu, takže pokud potřeboval Turner zažádat o průzkumný let, jeho požadavek musel projít nejprve přes Fletchera a Ghormleyho.

⁴⁸ GRIFFITH, s. 46–48.

Poslední červencový den vytvořilo celé loďstvo protiponorkovou formaci a vyplulo směrem na západ k jihu.⁴⁹ Vyplulo do operace, které velká část odpovědných velitelů nevěřila, protože byla připravována narychlo, několikrát odložena a které se začalo přezdívat z těchto pochopitelných důvodů tkanička. Hlavním cílem byl ostrov Guadalcanal, na první pohled tropický ráj, ve skutečnosti však jde o kus země porostlý džunglí plnou moskytů šířících malárii, jedovatých hadů, pavouků, mravenců a s vlhkostí přesahující 90 %. „*Nikoli náhodou Jack London svého času napsal: „Kdybych byl králem, za nejhorší trest pro mé nepřátele bych považoval vypovězení na Šalomounovy ostrovy.*“⁵⁰ Tyto ostrovy, které se zapíší do dějin USA, byly v polovině roku 1942 americké veřejnosti téměř neznámé a mezi námořníky a mariňáky nebyla tato situace o mnoho lepší. „*Pokud by se bojová operační skupina admirála Turnera nalodila na cestu na měsíc, námořníci a nižší důstojníci by byli jen o něco méně neznali cílové destinace než v případě Guadalcanalu a Šalomounových ostrovů.*“⁵¹

V poledne 5. října se expediční síly jižně od Rennelova ostrova stočily k severu. Mračna poskytla lodím dokonalé krytí a 7. srpna ráno nepozorovaně obepluly mys Esperance. Poté se oddělila skupina „Yoke“, určená pro výsadek na Tulagi, a proplula severně od ostrova Savo. Skupina „X-ray“, jejímž cílem byl Guadalcanal, proplula jižně od ostrova Savo.⁵² V 6:05 byly vyslány za účelem průzkumu hydroplány a v 6:13 zahájil těžký křižník *Quincy*, jako první loď svazu, ostřelování japonských pozic na Guadalcanalu z hlavních osmipalcových baterií.⁵³ V té době už byla skupina letadlových lodí zahrnujících *Saratogu*, *Enterprise* a *Wasp* na pozici jižně od Guadalcanalu. První stíhačky F4F Wildcat z letadlové lodi *Wasp* se objevily nad Tulagi a vyřadily všechny dálkové průzkumné letouny H6K „Mavis“ a stíhačky A6M2-N „Rufe“.⁵⁴ Japonci byli naprosto překvapeni. Slabá posádka na Guadalcanalu urychleně vyklidila letiště a stáhla se do džungle. Námořní pěchota se tak nesetkala v podstatě s žádným odporem. Tulagi bylo bráněno silněji a Japoncům se podařilo odeslat zprávu do Rabaulu o přítomnosti nepřátelských lodí a vylodění. Odpor zde byl zlomen o půlnoci mezi 8. a 9. srpnem.⁵⁵

⁴⁹ Směr mezi západem a západojihozápadem.

⁵⁰ SKŘIVAN, s. 14.

⁵¹ MORISON, s. 4.

⁵² FRANK, s. 59–60.

⁵³ JOHNSON, William B., *The Pacific Campaign in World War II: From Pearl Harbor to Guadalcanal*, New York 2006, s. 167.

⁵⁴ FRANK, 59–61.

⁵⁵ DULL, s. 193.

3. První noční střety hladinových lodí

3.1. Japonská torpédová doktrína a noční boj

Od Washingtonské námořní konference byli Japonci nuceni kompenzovat svou početní nevýhodu v možném konfliktu. Proto byl kladen důraz na torpédoborce, těch mohlo mít císařské námořnictvo dostatek a správně vypálená salva torpéd dokázala vyřadit z boje i mnohem silnější loď. Pro získání takové torpédové převahy byly zásadní dvě inovace zavedené na počátku 30. let. Tou první byla práce Tameičiho Hary. Tento mladý ambiciózní námořní důstojník velel počátkem 30. let torpédoborcům a zjišťoval, že i přes maximální trénink a zvládnutí všech předepsaných procedur jsou zásahy torpédem spíše dílem náhody než výsledkem dobře odvedené práce. Začal tedy upravovat zaběhlé instrukce a postupy podle svého bádání. Výsledky na sebe nenechaly dlouho čekat, úspěšnost zásahů začala stoupat. Brzy si toho všimli jeho nadřízení a v roce 1932 byla tato nová torpédová doktrína přijata.⁵⁶

Tím druhým bylo nové torpédo na kyslíkový pohon Typ 93, později známé jako „Dlouhé kopí“⁵⁷. S výzkumem se začalo roku 1928 a od roku 1932 pod vedením kontradmirála Kaneji Kišimota a kapitána Tošihide Asakamy začaly práce na torpédu.⁵⁸ Kyslíkový pohon nebyl úplnou novinkou, Japonci se inspirovali v Británii, kde byl projekt zrušen pro přílišnou nákladnost. Ovšem pro doktrínu IJN bylo použití torpéd zásadní. Proto během několika let inženýři překonali všechny obtíže, převážně s kyslíkem samotným, ten totiž snadno energeticky reaguje s mnoha materiály.

Torpédo bylo přijato námořnictvem v roce 1933, ale přímo na lodě se dostalo až o dva roky později. Typ 93 bylo delší než jeho konkurenti a mělo větší ráži (24 palců), americký protějšek Mark 15 měl 21 palců. Díky kyslíkovému pohonu se ušetřilo místo a byl zvýšen dosah až na 40 kilometrů, což byl více než čtyřnásobek Mark 15. Zároveň byl Typ 93 rychlejší a hlavice byla o 200 kg těžší. Klíčovou vlastností nového pohonu bylo, že za sebou torpédo nezanechávalo téměř žádnou stopu na hladině. To v kombinaci s dlouhým dosahem umožňovalo provést naprosto nečekaný torpédový útok, nebo odpálit torpéda během dělostřeleckého souboje. V rámci této doktríny císařského námořnictva byly veškeré křižníky vybaveny torpédy, kdežto americké nikoliv.⁵⁹ Japonská převaha v torpédech se v bojích u Guadalcanalu ukázala jako

⁵⁶ HARA, Tameiči, *Nepotopitelný kapitán*, Omnibooks 2013, s. 33–36.

⁵⁷ Název „Dlouhé kopí“ mu přiřkl až S. E. Morrison ve svých knihách.

⁵⁸ Tamtéž, s. 35.

⁵⁹ EVANS, PEATTIE, s. 266–272.

klíčová. Kupříkladu v bitvě u Tassafarongy dosáhli Japonci vítězství právě díky torpédům.

Japonská doktrína zprvu zahrnovala noční boje jen okrajově, nicméně s postupem času se začalo s pečlivým výcvikem především torpédoborců a posléze křižníků. Jelikož se v nové doktríně s noční bitvou počítalo jako s předejrou oné rozhodující bitvy, byly vynaloženy další prostředky, jež by schopnosti císařského námořnictva v nočních operacích zlepšily. Byla vyvinuta špičková noční optika, pořádala se rozsáhlá cvičení a počty lodí v uskupeních určených pro noční boje stále rostly.

Nová výkonná torpéda se v kombinaci s bojem v noci ukázala jako vynikající zbraň. V závěru třicátých let se hlavní posilou uskupení pro noční boje staly bitevní lodě třídy Kongó.⁶⁰ Neočekávanou potíží v japonské doktríně se stal poměrně rychlý vývoj radaru a jeho použití v americkém námořnictvu. Zpočátku slavila japonská optika úspěchy, ale s nástupem nové generace výkonných radarů již Japonci přišli o svou výhodu prvního kontaktu. Postupně pak byly na amerických lodích zavedeny radary řídicí palbu z děl a americké lodě tak dokázaly vést účinnou palbu za jakéhokoliv počasí nebo skrze kouřovou clonu.

3.2. Bitva u ostrova Savo

Americký útok v oblasti na Guadalcanal a Tulagi japonské velení překvapil. Podle jejich předpokladů neměli být Američané schopni větší ofenzivní operace do roku 1943. Velitelem 8. flotily, která operovala v oblasti, byl viceadmirál Guniči Mikawa. Ten byl osobně v Rabaulu od 30. července. Byl si dobře vědom nedostatečného zajištění základny, a proto své těžké křižníky držel v odlehlejších přístavu Kavieng v Novém Irsku.

Dne 6. srpna přišla zpráva z Guadalcanalu, že místní obyvatelé pomáhající s výstavbou letiště utekli do džungle. Od velitelství v Rabaulu to však nevyvolalo žádnou odezvu, neboť se nejednalo o něco, s čím by se Japonci již dříve nepotýkali. Navíc letecký průzkum nehlásil žádné nepřátelské aktivity v oblasti.

Jenomže 7. srpna přišla tato zpráva: „4:30. *Tulagi je silně bombardováno z moře i ze vzduchu. Nepřátelský svaz letadlových lodí zpozorován.*“ Další hlášení hovořilo o složení nepřátelského svazu, o stažení guadalcanalské posádky do džungle, zničení

⁶⁰ ⁶⁰ EVANS, PEATTIE, s. 273–280.

hydroplánové základny v Gavutu a nakonec z Tulagi v 6:05: „*Nepřítel nás přechísluje. Budeme bránit naše pozice až do smrti.*“⁶¹ Když se tyto informace dozvěděl císař, byl jimi značně rozladěn. Admirál Nagano jej ujišťoval, že není důvod k obavám a pravděpodobně jde pouze o průzkum bojem. Dále dodal, že k jeho odražení bude použito japonských speciálních výsadkových jednotek.⁶²

Mikawa, ač stejně jako zbytek velení podcenil sílu americké námořní pěchoty na ostrově, jednal velmi rychle. Měl nyní dvě možnosti a rozhodl se provést obě. Vzhledem ke skutečnosti, že velení 17. armády nemohlo poskytnout žádné jednotky, nechal nalodit 519 mužů spadajících pod jeho velení do dvou zásobovacích lodí zbývajících v Rabaulu a ty se měli s malou eskortou vydat co nejrychleji ke Guadalcanalu.

Dalším krokem bylo svolání dostupných válečných lodí, s kterými se rozhodl neprodleně vyplout ke Guadalcanalu. Ještě 7. srpna zavlála nad těžkým křižníkem *Čókaj* jeho vlajka a spolu s lehkými křižníky *Tenrjú*, *Júbari* a torpédoborcem *Junagi* vyplul směrem k východní části ostrova Bouganville, tam se ve 14:00 setkal s šestou divizí křižníků.⁶³ Ta byla tvořena křižníky *Furutaka*, *Kako*, *Aoba* a *Kinugasa*.

Lodě směřující s vojáky ke Guadalcanalu vyslané Mikawou zpozorovala kolem půlnoci 8. srpna ponorka *S-38*. Přiblížila se na necelý kilometr a vypálila dvě torpéda na největší cíl. Tím byla *Meijo Maru* s výtlakem 5 600 tun. Obě torpéda zasáhla loď a ta se brzy potopila. Velitel ponorky korvetní kapitán H. G. Munson měl štěstí, *Meijo Maru* byla nejdůležitější lodí skupiny, na které se nacházelo 14 důstojníků a 328 vojáků. Po její ztrátě nechal Mikawa ostatní lodě odvolat.⁶⁴

Mikawa si byl v průběhu cesty vědom hrozby nepřátelských ponorek, a tak během dne nechal provádět manévry znesnadňující jejich možný útok. S příchodem noci od toho upustil a díky štěstí proplul téměř nad ponorkou *S-38*, ta tak nemohla odpálit jediné torpédo, nahlásila alespoň pozici japonského svazu.⁶⁵

Svaz byl 8. srpna zpozorován dvěma letouny Hudson australského královského letectva. Zde došlo k závažnému pochybení. Oba piloti nepodali zprávu ihned. Dokončili let, vrátili se na základnu a japonské lodi nahlásili až po odpoledním čaji.

⁶¹ EVANS, David C., (ed.) *The Japanese Navy in World War II In the Words of Former Japanese Naval Officers*, Naval Institute Press 1986, s 212–223.

⁶² WARNER, Denis and Peggy, s. 79.

⁶³ SCHOM, s. 364–365.

⁶⁴ MORISON, Samuel E., *History of United States Naval Operations in World War II: The Struggle for Guadalcanal, August 1942–February 1943*, New Jersey 2001, s. 18.

⁶⁵ WARNER, Denis and Peggy, s. 92–94.

Jeden z nich chybně identifikoval ve svazu dvě mateřské lodě pro hydroplány a díky Mikawovým manévřům byl cíl cesty chybně určen jako jedna z blízkých japonských základen. Kvůli nevyhovujícímu spojení putovaly informace přes australské velitelství, odtud byly předány na MacArthurovo velitelství do Brisbane, poté byly odeslány do Pearl Harboru na Nimitzovo velitelství a až odtud byly odeslány velitelům u Guadalcanalu, kam přišly pozdě.⁶⁶ Navíc Turner žádal o průzkum oblasti středních Šalomounů. Když se mu však nedostalo žádných informací, předpokládal, že nebylo nic nalezeno, a ne, že se rozkaz nedostal k příslušným osobám a průzkum nebyl proveden.⁶⁷

Nad ránem 8. srpna byly z palub japonských těžkých křižníků vyslány hydroplány, aby podaly informace o situaci v cílovém prostoru. Letouny nahlásily situaci relativně přesně, jen s menšími nepřesnostmi pochopitelnými s ohledem na situaci. Z pěti vyslaných se nevrátil pouze letoun z křižníku *Kako*. Ten padl za oběť stíhači z letadlové lodi *Wasp*.⁶⁸

Od 13:00 plul Mikawův svaz na jih rychlostí 24 uzlů. V 16:42 signalizoval bitevní plán – proplout jižně od ostrova Savo a v 1:30 zahájit útok děly a torpédy na přítomné lodě s cílem primárně potopit transportní lodě. Po úderu na kotviště u Guadalcanalu se měla pozornost soustředit na kotviště u Tulagi. Následné stažení mělo proběhnout severně od ostrova Savo. Do akce plul Mikawa v jedné bojové linii s odstupem lodí 1 200 metrů.⁶⁹

Mezitím byly spojenecké lodě v cílové oblasti rozmístěny podle rozkazů britského kontradmirála Victora Crutchleyho. Ten měl na starost síly zajišťující ochranu transportních lodí. Rozhodl se mít pod kontrolou všechny tři možné přístupové cesty ke kotvišti. Na východní straně měly hlídku lehké křižníky *Hobart* a *San Juan* spolu s torpédoborci *Monssen* a *Buchanan* pod velením kontradmirála Normana Scotta. Západní část byla kryta dvěma skupinami. Jedna, operující severovýchodně od ostrova Savo, byla tvořena těžkými křižníky *Vincennes*, *Quincy* a *Astoria*. Před nimi pluly torpédoborce *Helm* a *Wilson*. Této skupině velel kapitán Frederick Riefkohl. Druhá skupina byla tvořena australskými křižníky *Australia* a *Canberra*, křižníkem *Chicago* a torpédoborci *Patterson* a *Bagley*. Této skupině, operující jihovýchodně od Sava, velel Crutchley z paluby *Australia*.⁷⁰ (Rozložení spojeneckých sil viz Příloha 2.)

⁶⁶HUBÁČEK, s. 55.

⁶⁷JOHNSON, s. 181.

⁶⁸Starší zdroje uvádějí, že se vrátila pouze dvě letadla.

⁶⁹FRANK, s. 89.

⁷⁰Tamtéž, s. 100–101.

Na první pohled působila Crutschleho obranná strategie dobře. Hlídkové torpédoborce *Blue* a *Ralph Talbot*, umístěné západně od skupin křižníků, měly včas zachytit připlouvajícího nepřítele, informovat obě skupiny a hlídat jeho kurz. Severní a jižní skupina by pak zaujaly takové postavení, aby nepřítele napadly ze dvou směrů. V praxi však toto rozložení sil mělo mnoho problémů, které se všechny projevíly v následující bitvě.

Předně, oba hlídkující torpédoborce byly vybaveny starším typem radaru a v případě, že pluly od sebe, vzniklo hluché místo. Jedinou lodí vybavenou novým SG radarem s velkým dosahem byl *San Juan*, nevhodně umístěný ve východní skupině. Severní a jižní skupina mezi sebou měla příliš velký odstup, případná komunikace by byla velmi komplikovaná. Ve večerních hodinách nechal Turner na svůj vlajkový *McCawley* svolat poradu velení. Crutchley se namísto přepravy motorovým člunem rozhodl dopravit na poradu *Australii*. Tímto krokem podstatně oslabil jižní skupinu. Velení předal kapitánu Bodemu, veliteli *Chicaga*, ale neinformoval o tomto kroku ostatní lodě skupiny.⁷¹

Do nastalé bitvy se tak spojenci chystali bez velitele, s loďmi, jejichž posádky neměly dobrý výcvik v nočních bojích, a navíc spolu dříve neoperovaly. Několik dní pohotovosti se na posádkách projevilo. Někteří kapitáni šli spát a na bojových stanovištích byla jen část mužstva. V neposlední řadě pak neměli nejmenší tušení, že se blíží japonský úderný svaz.

Mikawa dorazil do vod kolem ostrova Savo před půlnocí 8. srpna. Protože japonská doktrína vyžadovala osvětlení cílů, byla ve 23:00 vyslána tři letadla z palub křižníků. Ty zaregistroval *Ralph Talbot* a nahlásil je, nicméně letadla byla považována za vlastní.⁷² V 0:50 byl z paluby *Čókaj* spatřen torpédoborec *Blue*, ten však díky slabému dosahu staršího SC radaru japonský svaz nezpozoroval.⁷³ O pár minut později byla spatřena druhá loď, jednalo se jen o místní škuner.⁷⁴ Po půl druhé ranní byly zpozorovány lodě jižní skupiny. V téže době byl spatřen *Vincennes* na téměř 16 500 metrů jako jediná loď severní skupiny. Brzy na to začaly japonské křižníky odpalovat torpéda. V 1:46 zpozoroval *Patterson Furutaku* a hlásil: „Pozor! Pozor! Cizí loď

⁷¹ WARNER, Denis and Peggy, s. 102–104.

⁷² McCOOL, Thomas, *Battle of Savo Island – Lessons Learned and Future Implications*, Defense Technical Information Center 2002, s. 13.

⁷³ JOHNSON, s. 182.

⁷⁴ S tímto tvrzením se setkáváme ve Frankově knize, která čerpá z nejnovějších výzkumů, většina ostatních zdrojů uvádí jako druhou zpozorovanou loď *Ralph Talbot*.

vplouvá do přístavu!“⁷⁵ Záhy dopadlo několik granátů, které neutralizovaly polovinu jeho výzbroje. Světlice shozené z hydroplánů splnily svůj účel. Přestože *Canberra* provedla úspěšný úhyb torpédům, zasáhlo ji v rychlém sledu na dvacet zásahů z děl. *Chicago* inkasovalo zásah torpédem do přídě a pod palbou se začalo stahovat směrem na jihozápad.⁷⁶ Od 1:49 byla jižní skupina neschopná boje. Japonci během této přestřelky nebyli zasaženi jediným granátem.⁷⁷

V 1:38 se od japonské skupiny oddělil *Judači* a vyplul severozápadním směrem⁷⁸ V 1:44 se od vedoucí čtveřice oddělily *Furutaka* a oba lehké křižníky. Po zbytek bitvy poté pluly paralelním kurzem ve vzdálenosti přibližně 7 000 metrů.⁷⁹

Mezitím severní skupina stále prováděla předepsanou patrolu rychlostí 10 uzlů. O přepadení jižní skupiny nebyly žádné informace. Varování z *Pattersonu* nebylo v důsledku jeho slabého vysílače a klimatických podmínek zachyceno. Nepřízeň počasí také způsobila, že nemohl být navázán ani vizuální kontakt.⁸⁰ V tu samou dobu byly z japonských letadel schozeny světlice nad oběma kotvišti.⁸¹

Akce severně od ostrova Savo začala, když *Čókaj* vypálil v 1:48 čtyři torpéda na *Vincennes*.⁸² Riefkohl stále vyčkával, nebyl si jist, náhle se rozsvítily silné reflektory a ozářily všechny tři jeho těžké křižníky. Riefkohl si myslel, že se jedná o jižní skupinu a nechal požádat rádiem o zhasnutí reflektorů. V tu chvíli z můstku *Čókaje* sledoval Mikawa zaměřenou *Astorie*, jejíž děla byla stále v základní poloze. Ještě před 1:51 zahřmělo všech deset hlavních osmipalcových děl.⁸³ V rychlém sledu se přidaly ostatní křižníky a zahájily palbu i na *Quincy* a *Vincennes*.

V 1:52 se ozvaly přední dělové věže *Astorie*, a když poplach vyhnal spícího kapitána Greenmana na můstek, nechal okamžitě zastavit palbu, domníváje se, že se jedná o vlastní lodi. První čtyři salvy z *Čókaje* americký křižník orámovaly. V důsledku pomalé americké reakce zkrátily Japonci vzdálenost na 5 000 metrů a pátá salva zasáhla. První granáty dopadly na střed lodi. To v podstatě znemožnilo spojení mezi přídí a zádí.

⁷⁵ *Diagrams for the Battle of Savo Island, August 9, 1942, Strategical and Tactical Analysis*, U.S. Naval War College 1950, s. 387.

⁷⁶ Rozhodnutí kapitána Bodeho bylo zpochybněno a podroběno kritice během vyšetřování, které po bitvě následovalo. Bode se zastřelil v dubnu 1943.

⁷⁷ Tamtéž, s. 14.

⁷⁸ Podle jedné verze torpédoborec ztratil kontakt a selhala navigace. Některé japonské zdroje uvádí, že torpédoborec byl na Mikawův rozkaz poslán postarat se o hlídkující torpédoborce *Blue* a *Ralph Talbot*. Nakonec narazil jen na poškozený *Jarvis*, který však nezasáhl.

⁷⁹ DULL, s. 198–199.

⁸⁰ Některé zdroje tvrdí, že zpráva byla na *Vincennes* zachycena, ovšem nikdo ji nepředal Riefkholfovi.

⁸¹ MORISON, s. 40–41.

⁸² *Diagrams for the Battle of Savo Island, August 9, 1942, Strategical and Tactical Analysis*, s. 387.

⁸³ FRANK, s. 108–109.

Následoval přímý zásah do věže číslo jedna a brzy nato další zásah vyřadil stanoviště řízení palby, loď byla od této chvíle v boji téměř nepoužitelná.⁸⁴

Situace na *Vincennes* byla obdobná, starší verze radaru, jímž byly všechny tři křižníky vybaveny, měla problém se zaměřením v důsledku klimatických podmínek a džungle na Guadalcanalu, který byl v pozici za japonským svazem. Radaru se povedlo přibližující se *Kako* zaměřit až ve chvíli, kdy zahájil palbu. *Vincennes* rychle odpověděl, jenže japonští dělostřelci dokázali korigovat palbu lépe a již třetí salva zasáhla střed lodi. I přes obrat vpravo dopadaly na *Vincennes* granáty z hlavních i sekundárních baterií. Velmi brzy byl zasažen hydroplán připevněný na katapultu a vytékající letecké palivo okamžitě vzplálo a ozářilo celou loď. V té době jeden granát zasáhl také můstek a zabil několik důstojníků, další granáty vyřadily přívod elektrické energie téměř pro celou loď s výjimkou komunikačních systémů.

Riefkohl vydal rozkaz torpédoborci *Helm*, aby soustředil palbu na vedoucí *Čókaj* a sám provedl obrat vlevo, aby mohl využít předních baterií.⁸⁵ Když byl na *Vincennes* v 1:53 obnoven přísun energie, objevila se další loď. Jednalo se o *Kinugasu* a Riefkohl na ni nechal zahájit palbu. Zásah na střed lodi zažehl na japonském křižníku menší požár, který se brzy povedlo neutralizovat, a poškodil kormidelní ústrojí. To přinutilo *Kinugasu* obrátit na levobok. Další zásah u čáry ponoru japonský křižník ještě zřetelněji zpomalil. Původní obrat vlevo vystavil americké křižníky těžké palbě, a tak byl Riefkohlem nařízen ostrý obrat vpravo. Osudným se křižníku staly zásahy dvěma nebo třemi torpédy v 1:55, která vypálil *Čókaj* v 1:48. Brzy nato zásah granátem vyřadil stanoviště řízení palby. *Vincennes* byl po zbytek boje téměř statickým cílem neschopným efektivně opětovat palbu.⁸⁶

Posledním křižníkem severní skupiny plujícím uprostřed byl *Quincy*. Ten, ač vyhlásil bojovou pohotovost jako první, do střetu nastoupil nejhůř připraven. Křižník byl totiž převelen z Atlantiku, kde sloužil jako eskorta konvojů. Proto kapitán i zde po dvou hlášeních předpokládal přítomnost ponorek a považoval je za hlavní hrozbu. Když na něj *Aoba* zahájila palbu, byl *Quincy* naprosto nepřipraven na dělový souboj.⁸⁷ První granát zasáhl *Quincy* na středu lodi a vybuchl v hangáru, kde vzplály čtyři

⁸⁴ HUBÁČEK, s. 75–79.

⁸⁵ *Diagrams for the Battle of Savo Island, August 9, 1942, Strategic and Tactical Analysis*, s. 388.

⁸⁶ WARNER, Denis and Peggy, s. 147–150.

⁸⁷ Tamtéž, s. 157.

hydroplány z pěti.⁸⁸ Pro záchranné čety byl v nastalé situaci takto rozsáhlý požár neřešitelným problémem. Rozzářený Quincy tak představoval snadný cíl, a na japonských lodích byly proto vypnuty světlomety.⁸⁹ Následoval přímý zásah věže číslo 2. Za tu chvíli, kdy dokázal Quincy vést palbu, se mu podařilo zasáhnout mapovou místnost na *Čókaji*, kde zabil 30 mužů.⁹⁰ Sám Mikawa po válce prohlásil, že Quincy bojoval ze všech spojeneckých lodí tu noc nejurputněji, a vyjádřil její posádce obdiv a uznání.⁹¹

Kapitán Moore si všiml, že se jeho loď nebezpečně přibližuje k vedoucímu *Vincennes* a vydal rozkaz k obratu vpravo. Vystavil tím svůj křižník palbě nejen z *Aoby*, ale také z *Furutaky* a lehkých křižníků. Po dokončení obratu přišel ve 2:16 zásah do kotelny torpédem vypáleným z *Aoby*.⁹² Následoval zásah můstku osmipalcovým granátem, který smrtelně zranil kapitána Moora a zabil většinu přítomných. Jedním z posledních rozkazů bylo najet na mělčinu a tím snad zachránit loď před potopením. Situace však byla neúnosná a brzy přišel rozkaz opustit loď. Ta se potopila ve 2:35.⁹³

Kolem půl třetí ranní bylo prakticky po boji a Mikawa byl nucen se rozhodnout, zda se pokusí ještě napadnout transportní lodě či nikoli. Vlastní svaz měl rozdělen do tří skupin⁹⁴ a podle odhadů by zabralo dvě a půl hodiny, než by se dokázal zformovat a v ucelené formaci dostat ke kotvištím, tedy hodinu před východem slunce. Podle informací, které měl k dispozici, se navíc v oblasti nacházely minimálně dvě nepřátelské letadlové lodě.⁹⁵ Pokud by bylo zaveleno k ústupu okamžitě, bylo téměř jisté, že se do rozednění dostanou z dosahu letadel z palub letadlových lodí, nebo alespoň do oblasti, kde bude moci japonské letectvo zajistit potřebné krytí. Po vyhodnocení dat tedy ve 2:23 přišel rozkaz, aby se všechny lodě vydaly na ústup. (Průběh bitvy viz Příloha 3.)

⁸⁸ Ocelový kryt hangáru byl odmontován pro jeho deformaci způsobenou předešlou dělostřelbou ze dne vylodění.

⁸⁹ HORNFISHER, James D., *Neptune's Inferno: The U.S. Navy at Guadalcanal*, Random House 2011, 52.

⁹⁰ Americké zdroje připisují až přílišný vliv tohoto zásahu na Mikawovo rozhodování po střetu se severní skupinou.

⁹¹ Tamtéž, s. 83–84.

⁹² *Diagrams for the Battle of Savo Island, August 9, 1942, Strategic and Tactical Analysis*, s. 393.

⁹³ HUBÁČEK, s. 81–82.

⁹⁴ Kromě oddělení *Furutaky* a lehkých křižníků došlo během přestřelky se severní skupinou k oddělení vedoucího *Čókaje* od zbylých křižníků.

⁹⁵ Mikawa netušil, že *Fletcher* se svým svazem již odplul.

Údaje o poloze byly předány 11. letecké flotile do Rabaulu, kam Mikawa plul. Šestou divizi křižníků poslal opět do Kaviengu.⁹⁶ Během 9. srpna se spojenci snažili lokalizovat pozici japonských lodí, aby mohli provést letecký úder. To se povedlo Hudsonu RAAF ve 14:35, když zpozoroval skupinu mířící do Kaviengu.⁹⁷ Křižníky byly však na provedení útoku již příliš vzdáleny. 10. srpna v 9:08 ráno byl křižník *Kako* objeven 70 mil jižně od Kaviengu ponorkou *S-44*, torpédován a potopen.⁹⁸

Situace na bojišti po půl třetí ranní byla pro spojence tragická, *Quincy* se již potopil a torpédy rozervaný *Vincennes* ho následoval ve 2:50. O život tak bojovaly *Canberra* a *Astoria*. Ještě kolem třetí hodiny vypadala situace *Canberry* dobře. Blížící se *Patterson*⁹⁹ mohl pomoci zvládnout požáry. Než se však přiblížil, výbuch munice otrásl celou lodí. I přesto se hodinu poté i za nepřízně počasí podařilo dostat na palubu protipožární vybavení. Za další hodinu přišla zpráva od Turnera, že loď se musí přidat k ostatním do 6:30, jinak musí být potopena. Fregatní kapitán Walsh se rozhodl pro opuštění lodi a brzy se první námořníci začali nalodovat na *Patterson*¹⁰⁰, ke kterému se později připojil *Blue*. Loď se nakonec potopila po zásahu torpéda z torpédoborce *Ellet* v 8:00.¹⁰¹

Poslední lodí, kterou se spojenci snažili zachránit, byla *Astoria*. Ta i přes značné poškození neutrpěla žádný zásah torpédem, ani nedošlo k interním explozím. Ještě kolem 7:00 byl náklon pouze tři stupně. Postupně se u lodě vystřídaly torpédoborce i transportní loď, které přivázely opravárenské čety, protipožární výbavu a nabíraly zraněné. Loď trpěla ztrátou pohonu a veškeré energie. Snahy odvléci vyřazený křižník do bezpečnějších vod nebyly úspěšné a kvůli zásahům na čáře ponoru a pod ní do lodi stále pronikala voda. Když se blížilo poledne, voda se dostala až k barbetě dělové věže číslo 3 a náklon byl 45 stupňů. Loď se nakonec převrátila a ve 12:15 klesla do hlubin.¹⁰²

Noční bitva byla pro spojence katastrofou. Čtyři těžké křižníky byly potopeny, jeden poškozen a dva torpédoborce poškozeny. Tokijské vysílání 10. srpna hlásilo potopení bitevní lodi, čtyř těžkých křižníků, stejný počet torpédoborců a deset

⁹⁶ EVANS, s. 237–241.

⁹⁷ *Diagrams for the Battle of Savo Island, August 9, 1942, Strategic and Tactical Analysis*, s. 398.

⁹⁸ JOHNSON, s. 188.

⁹⁹ *Patterson* se vydal ke křižníku na základě rozkazu od kapitána Bodeho.

¹⁰⁰ V tu chvíli se objevila neidentifikovaná loď, mezi ní a *Pattersonem* došlo k výměně několika salv. Ukázalo se však, že se jedná o *Chicago*, které se vracelo po neúspěšném nočním pronásledování *Junagi*. Pomocí signalizačních světel se lodi brzy dorozuměly a bez jakýchkoliv škod rychle došlo k přerušení palby.

¹⁰¹ MORISON, s. 54–55.

¹⁰² WARNER, Denis and Peggy, s. 207–209.

transportních lodí.¹⁰³ Nyní bylo nutné zjistit příčiny a co nejdříve provést kroky, jež by možnost dalšího takového střetu eliminovaly. Bitva u ostrova Savo byla první velkou bitvou amerického námořnictva od Santiaga za Španělsko-americké války. Nejvyšší velení nemohlo přiznat veřejnosti skutečný výsledek bitvy. Za prvé by tato zpráva byla ranou pro morálku a za druhé nebylo možné přiznat skutečné ztráty, aby s těmito údaji nemohl kalkulovat nepřítel.¹⁰⁴ Až 12. října bylo zveřejněno komuniké 147, v němž byly uvedeny přesné spojenecké ztráty.¹⁰⁵

Na rozkaz tajemníka námořnictva byl v prosinci vyslán admirál Arthur J. Hepburn s fregatním kapitánem Donaldem J. Ramseyem, aby prošetřili primární i sekundární příčiny porážky a zjistili případná pochybení. Výsledný seznam bodů seřazených podle důležitosti vypadal takto:

- a) Nedostatečná připravenost na všech lodích čelit nenadálému nočnímu útoku.
- b) Nerozpoznání přítomnosti nepřátelských letadel v oblasti před útokem.
- c) Přílišná důvěra v možnosti radarů na *Blue* a *Ralph Talbot*.
- d) Chyby v komunikaci, které vedly k nedostatku informací o blížícím se nepříteli.
- e) Chyby v komunikaci, kdy nebyly správně zpracovány a předány informace z 8. srpna z dálkového průzkumu o blížícím se nepříteli. Navíc je zde nutné započítat i stažení skupiny letadlových lodí v předvečer bitvy.¹⁰⁶

Navzdory skutečnosti, že se jednalo o nejhorší porážku amerického námořnictva, přinesla tato bitva mnohé zkušenosti, které pomohly v jeho dalších akcích. Už samotná operace Watchtower byla riskantní a nejvyšší velení si toho bylo vědomo, přesto bylo ochotno toto riziko podstoupit. Propojení SWPA a POA bylo nedostatečné, především předávání informací a koordinace dálkového průzkumu. Nevhodná byla i pozice velitelů operace. Absence Ghormleyho na poradě před operací a jeho zapojení bylo slabé. Fletcher jako hlavní taktický velitel byl po celou dobu operace více než 80 mil od vylodovací skupiny. Nebyl tak schopen vhodně koordinovat letecké krytí s námořním a díky tomu co nejefektivněji podpořit vylodující se jednotky. Navíc jeho stažení svazu letadlových lodí bylo jedním z důvodů, proč transportní lodi musely odplout od

¹⁰³ SMITH, Stanley E., *The Battle of Savo*, Eschenburg Press 2017, s. 92.

¹⁰⁴ Jednak nebylo vhodné po úspěšné první vylodovací operaci přinést tak demotivující zprávu, ale především se tím tajil přesný počet ztrát před nepřitelem.

¹⁰⁵ Tamtéž. s.???

¹⁰⁶ MORISON, s. 62–63.

Guadalcanalu moc brzy a ponechaly tak Vandergrifta a jeho muže bez dostatku veškerých zásob.¹⁰⁷

Američané také počátkem války přecenili možnosti radaru. I s nejmodernějším typem radaru dokázali vést účinnou palbu maximálně na 9 000 metrů. Na takovou vzdálenost začala japonská palba na severní skupinu. Tam ale nebyla jediná loď vybavená tímto modernějším typem radaru, navíc podmínky panující v oblasti výkon radaru ještě snižovaly. Problém se špatně užitým radarem přetrvával v americkém námořnictvu delší dobu i po bitvě u ostrova Savo.¹⁰⁸

Již zmíněné rozložení sil před bitvou nebylo vhodné, navíc v inkriminovanou dobu byli velitelé severní i jižní skupiny zároveň kapitány lodí a v bitvě se nemohli dostatečně věnovat koordinaci dalších lodí své skupiny. Jedinou lodí, která se pokusila varovat ostatní, byl *Patterson*. Crutchley a Turner tak neměli šanci vydat příslušné rozkazy nebo jakkoliv účinně reagovat. Jedním z důležitých faktorů vedoucích k porážce u Sava bylo podcenění schopností a možností IJN v oblasti v kombinaci s Mikawovou bleskovou reakcí. K tomu letecký průzkum nedokázal správně určit složení ani cíl cesty japonského svazu. Během samotné bitvy se pak ukázal nedostatečný výcvik v nočním boji, který se projevil chybami v komunikaci, špatnou koordinací lodí a tragickou úspěšností střelby.¹⁰⁹

Přestože z Hepburnova vyšetřování nevzešel žádný konkrétní viník, ale spíše souhra všech možných chyb a pochybení spojenců v oblasti, pro budoucí operace mělo toto vyšetřování a armádní analýzy důležitý význam. Armádní plánovači nyní počítali s mnohem více faktory, které mohly úspěch operace ovlivnit. Američané si nyní byli plně vědomi schopností císařského námořnictva v nočních bitvách a začali si počínat opatrněji. Samozřejmě došlo na mnohé technologické změny. Začal být odstraňován dřevěný nábytek a další hořlavý materiál jako „lodní linoleum“. Došlo ke změně barev používaných US Navy,¹¹⁰ zlepšení protipožární ochrany nebo zjednodušení a zefektivnění komunikačních metod během boje. Bitva také ukázala, jak může být umístění leteckého katapultu na středu lodi především v noční bitvě nevhodné.¹¹¹ Crutchley dokázal, že i na porážku, jakou bylo Savo, lze pohlížet mnoha způsoby, když

¹⁰⁷ *Battle of Savo Island – Lessons Learned and Future Implications*, s. 16–18.

¹⁰⁸ HONE, Trent, *'Give Them Hell!': The US Navy's Night Combat Doctrine and the Campaign for Guadalcanal*, In: *War in History*, 13, 2006, 2, s. 172–174.

¹⁰⁹ *Battle of Savo Island – Lessons Learned and Future Implications*, s. 18–22.

¹¹⁰ Stávající barva začala velmi snadno hořet.

¹¹¹ Téměř všechny lodě budované od konce 30. let již měly katapulty umístěné na zádi, z křižníků především třída Baltimore a všechny bitevní lodí. Tato změna nemůže být vnímána jako reakce na Savo, některé tyto lodě již sloužily nebo byly plánovány o několik let dříve.

později prohlásil: „*Bitva u ostrova Savo bez pochyb zachránila naše transporty před útokem... Úkolem krycích sil bylo chránit transporty. Proto tato akce, tragická z pohledu ztrát lodí, splnila svůj účel.*“¹¹²

3.3 Bitva u mysu Esperance

Po bitvě u ostrova Savo byl Turner nucen stáhnout transportní lodí od Guadalcanalu, jelikož bez ochrany z moře a ze vzduchu by se pravděpodobně staly snadným cílem Japonců. Generál Vandergrift nechal svolat na ostrově poradu velení 1. divize námořní pěchoty a rozhodl, že v této situaci je nejdůležitější zajistit oblast letiště a uvést je co nejdříve do provozu.¹¹³ Přestože se Američanům podařilo vylodit na Guadalcanalu celou posílenou divizi námořní pěchoty, japonské velení žilo dlouho v přesvědčení, že americký výsadek čítá maximálně jen několik tisíc mužů a zpočátku mu nevěnovali téměř pozornost. Prvním pokusem dobýt letiště zpět byl pověřen oddíl plukovníka Ičikiho, jenž netuše, proti jaké síle vůbec stojí, zahynul při sebevražedném útoku spolu s velkou částí své jednotky.

Koncem srpna měl být na Guadalcanal dopraven konvoj s patnácti sty muži. Jamamoto se rozhodl neoponechat nic náhodě a k jeho ochraně zmobilizoval téměř celé loďstvo rozdělené do několika uskupení. Jednalo se o dvě těžké a jednu lehkou letadlovou loď, bitevní lodě, křižníky a torpédoborce. Takové manévry neušly Američanům a Ghormley poslal do oblasti operační svaz 61 admirála Fletchera se třemi letadlovými loďmi. Američané navázali první kontakt nejprve s konvojem a poté se skupinou s lehkou letadlovou loď *Rjúdžó*. Japonská návnada v podobě předsunuté skupiny vyšla, a směrem k *Rjúdžu* směřovaly americké letouny, které ji potopily.

Fletcher ovšem udělal před bitvou chybu, když odeslal k dotankování skupiny s letadlovou loď *Wasp*. Nyní mu tato síla chyběla. Ve večerních hodinách 24. srpna se vlna japonských letadel objevila nad *Enterprise* a těžce ji pumami poškodila. Fletcher, nyní jen s jedinou letadlovou loď, se rozhodl k ústupu. Japonské snahy o pronásledování se ukázaly jako marné, a tak Japonci ve večerních hodinách obrátili a počali vyklízet bojiště. Ráno 25. srpna pak letouny z Guadalcanalu provedly úder na japonskou transportní skupinu. Výsledkem bylo poškození jednoho z transportů a lehkého křižníku *Džincu*.

¹¹² JOHNSON, s. 192.

¹¹³ GRIFFITH, s. 78.

Poté dorazily B-17 z Espiritu Santo. Tomu japonští kapitáni nevěnovali přílišnou pozornost, jelikož B-17 měly téměř nulovou úspěšnost v bombardování plujících cílů. Ovšem 25. srpen byl evidentně výjimečným dnem, jelikož torpédoborec *Mucuki* zasáhl hned tři pumy a potopil se. Tanaka byl rozhodnutý pokračovat dál, ale výslovný rozkaz z Rabaulu ho donutil zamířit na Shortlandské ostrovy. Výsledkem bitvy tak byl jednoznačný úspěch Američanů, kteří zabránili přísunu posil, potopili *Rjúdžó* a sestřelili více letadel s piloty, kteří byli pro císařské námořnictvo nenahraditelní.¹¹⁴ Nicméně faktem bylo, že poškozená *Enterprise* byla na čas vyřazena z boje a 31. srpna byla letadlová loď *Saratoga* torpédována ponorkou *I-26* a musela odplout na tříměsíční opravy, což téměř znemožnilo větší americké operace. Boje, které probíhaly mezi 23. a 25. srpnem, jsou dnes známy jako bitva u východních Šalomounů.

Až 17. září začali Japonci s většími akcemi proti Hendersonovu letišti na Guadalcanalu.¹¹⁵ Japonské velení si brzy uvědomilo, že nebude možné ostrov zásobovat běžnými pomalými transportními loďmi,¹¹⁶ a tak přišly na řadu noční konvoje torpédoborců známé pod názvem Tokijský expres. Na přelomu září a října se na Guadalcanalu postupně vylodilo téměř 5000 mužů 35. brigády pod velením generálmajora Kawagučiho. Jeho útok byl odražen během bitvy o Edsonův hřeben ve dnech 12.–16. září. Den po Kawagučiho neúspěchu císařský hlavní stan rozhodl upřednostnit Guadalcanal před Novou Guineou a posílit ho 2. divizí.¹¹⁷

K americkému posílení posádky Guadalcanalu došlo 18. září, kdy dorazil 7. pluk námořní pěchoty plukovníka Jamese Weba. Transportu zajišťoval přímou podporu svaz křižníků a torpédoborců. Leteckým krytím byly pověřeny svazy letadlových lodí *Wasp* a *Hornet*. A právě během této operace došlo 15. září k potopení letadlové lodi *Wasp* po zásahu tří torpéd z ponorky *I-19*. Krátce nato, při pokusu ponorky *I-15* torpédovat *Hornet*, došlo k zásahu bitevní lodi *North Carolina*.¹¹⁸

Mezi 7. a 9. říjnem proběhl americký výpad přes řeku Matinakau, po němž byly obě strany rozhodnuty dopravit na Guadalcanal další posily. Gormley byl nakonec svými podřízenými přesvědčen, aby se upřednostnilo posílení Guadalcanalu před obsazením Ndeni v souostroví Santa Cruz. Jednalo se o 164. pěší pluk divize *Americal*

¹¹⁴ SKŘIVAN, s. 22–24.

¹¹⁵ Jméno získalo podle majora Loftona Hendersona, který zahynul během bitvy o Midway, když vedl svou letku proti japonskému svazu letadlových lodí.

¹¹⁶ Transportní lodě se při své rychlosti nemohly vyvarovat náletů amerických letadel z Hendersonova letiště.

¹¹⁷ DULL, s. 219.

¹¹⁸ HUBÁČEK, s. 181–185.

o síle 2 837 mužů, kteří se měli na Guadalcanalu vylodit 13. října. Letecké krytí obstarával svaz kolem letadlové lodi *Hornet*. Ten tvořilo osm torpédoborců a rychlá bitevní loď *Washington*. Nepřímo pak transport chránil operační svaz 64 pod velením kontradmirála Normana Scotta.¹¹⁹

Ghormley si byl dobře vědom zvýšených japonských aktivit v oblasti, a pověřil proto Scotta úkolem najít a zničit případné nepřátelské síly, které by směřovaly ke Guadalcanalu.¹²⁰ Jeho svaz těžkých křižníků *San Francisco* a *Salt Lake City*, lehkého křižníku *Boise* a torpédoborců *Farenholt*, *Buchanan* a *Laffey*, dislokovaného na *Espiritu Santo*, byl 20. září pro potřeby možného střetnutí posílen o lehký křižník *Helena* a torpédoborce *Duncan* a *McCalla*. Následně po tři týdny intenzivně cvičil noční operace.¹²¹

Scottovým plánem bylo zajistit si informace o poloze nepřítele za pomoci hydroplánů vyslaných z palub křižníků. Jejich úkolem bylo udržet kontakt, dokud nepřípluje operační svaz, na přímý rozkaz měly shodit světlice a označit tak polohu nepřítele. Posádky byly zároveň instruovány, aby v průběhu celé mise podávaly hlášení, a to i v případě nulového kontaktu s nepřítelem. Po dokončení mise se měly přesunout na Tulagi, doplnit palivo, nahlásit svou připravenost a čekat na zprávu o místě setkání s operačním svazem.¹²²

Scott zvolil formaci jedné linie s křižníky plujícími uprostřed, třemi torpédoborci vpředu a dvěma vzadu. Torpédoborce dostaly rozkaz zaútočit na větší cíle torpédy a na menší pomocí děl. Křižníky směly zahájit palbu okamžitě bez předchozího rozkazu. Podle Scottova plánu měla být upřednostněna kontinuální palba na bližší cíle před palbou plnými salvami na větší vzdálenost. Jediným závažným pochybením byla volba *San Francisca* jako vlajkové lodi, jelikož byla podobně jako *Salt Lake City* vybavena starším SC radarem, který zaostával svým dosahem za modernějším SG radarem na palubách *Heleny* a *Boise*. Tím se Scott připravil o přístup k aktuálním a přesnějším informacím, díky kterým by mohl lépe řídit svaz během nadcházející bitvy. Japonské lodi byly navíc vybaveny přijímači schopnými zjistit přítomnost

¹¹⁹ SCHOM, s. 408–409.

¹²⁰ FRANK, s. 292–293.

¹²¹ *Combat Narratives Solomon Campaign IV battle of Cape Esperance 11 October 1942 V Battle of Santa Cruz Island 26 October 1942*, Naval History and Heritage Command Washington 2017, s. 2.

¹²² Tamtéž, s. 2–3.

aktivního SC radaru, a proto Scott vydal před akcí rozkaz k omezení používání všech SC radarů.¹²³

Po zkušenostech z bitvy u ostrova Savo vydal Scott i podrobné instrukce pro krizové situace. Loď neschopná udržet linii měla vybočit na nebojovou stranu a v případě opětovného zařazení do formace musela dostat přímý rozkaz. V případě, že by nedosáhla rychlosti 15 uzlů, měla odplout do Tulažského přístavu.¹²⁴

Celá 2. divize generálporučíka Masaje Marujami se přesunula z Jávy na Shortlandské ostrovy, odtud pak byla pomocí šesti rychlých transportních konvojů přepravována na Guadalcanal.¹²⁵ Konvoj vezoucí generála Harukiči Hjakutakeho, velitele 17. armády, byl 8. října po útocích letadel z Hendersonova letiště přinucen k ústupu. Hjakutake proto dosáhl se svým štábem Guadalcanalu až o den později. Toho dne se prvně přiblížil Scott se svým svazem k mysu Esperance, stejně jako následujícího dne. Letecký průzkum však nenahlásil žádná plavidla, proto byl nucen se stáhnout.

Na 11. října byl naplánován výjimečný Tokijský expres, kterému se zavázal zajistit podporu viceadmirál Rjonosuke Kusaka, velitel 11. letecké armády v Rabaulu.¹²⁶ Ovšem nálet, jež 11. října provedlo 35 bombardérů G4M „Betty“ krytých 30 stíhačkami A6M „Zeke“, nebylo možné považovat za úspěšný. Velká část pum dopadla do džungle, navíc se podařilo sestřelit jen dvě americká letadla při ztrátě osmi bombardérů a čtyř stíhaček. Svého cíle ovšem dosáhl, jelikož američtí letci byli příliš zaměstnáni obranou své domovské základny, a nemohli tedy zasáhnout proti konvoji vyslanému ze Shortlandu.

Japonské uskupení tvořila bombardovací skupina kontradmirála Aritomiho Gótóa s těžkými křižníky *Aoba*, *Furutaka* a *Kinugasa* a torpédoborci *Fubuki* a *Hatsujuki*. Druhou částí byla transportní skupina s mateřskými loděmi hydroplánů *Čitose* a *Nišin*, které namísto hydroplánů převážely polní houfnice a municie, spolu se šesti torpédoborci, kterým velel viceadmirál Takadži Džošima.¹²⁷ Naštěstí pro Američany nebyl dálkový průzkum 11. bombardovací skupiny ovlivněn boji nad Guadalcanalem a jeden z letounů B-17 nahlásil dva křižníky a šest torpédoborců

¹²³ FRANK, s. 294.

¹²⁴ *Combat Narratives Solomon Campaign IV battle of Cape Esperance 11 October 1942 V Battle of Santa Cruz Island 26 October 1942*, s. 3.

¹²⁵ EVANS, s. 180.

¹²⁶ SCHOM, s. 410.

¹²⁷ *Stumbling Into Victory: The Battle of Cape Esperance*. In: *The Pacific War: The U.S. Navy* [online]. Dostupné z: http://microworks.net/PACIFIC/battles/cape_esperance.htm, [cit. 2018-03-01].

plující Novogeorgijským průlivem, Američany pojmenovaným Štěrbina. V průběhu odpoledne byl kontakt navázán znovu a v 18:10 bylo naposledy japonské uskupení zpozorováno necelých 100 mil od ostrova Savo. Jakmile získal Scott zprávu o blížícím se nepříteli, okamžitě vydal rozkaz upravit kurz a zrychlit na 29 uzlů.¹²⁸

Toho večera zapadlo slunce v 18:15, moře bylo klidné, vítr slabý a viditelnost byla 3 500–4 500 metrů. Od té chvíle byly slabší SC radary vypnuté, nebo jako v případě *San Francisca* prohledávaly jen určité sektory. Ve 22:00 byl z každého křižníku vyslán průzkumný letoun. Hydroplán ze *Salt Lake City* začal ihned po startu hořet a po necelých 500 metrech se zřítil do moře.¹²⁹ Ze vzdálenosti 38 mil hořící bod zahlédli na můstku *Aoby*, považovali jej však za signál z pobřeží pro transportní skupinu a dále se jím nezabývali.¹³⁰ Ve 22:50 nahlásil letoun ze *San Francisca* tři lodě transportní skupiny. Ve 23:08 zachytil radar *Heleny* svaz viceadmirála Gótóa, ale informace o poloze a kurzu byla předána až ve 23:23. V tomto případě se při popisu událostí některé zdroje rozcházejí a první kontakt *Heleny* je udáván 23:25. Následně ve 23:32 radar vykreslil japonskou formaci ve vzdálenosti 13,5 míle o rychlosti 35 uzlů.¹³¹

Další hlášení z hydroplánu bylo opět pouze o lodích transportní skupiny. Nedostatečná komunikace zapříčinila, že si Scott nebyl jist, kde přesně se nepřítel nachází. Ve 23:32 vydal rozkaz k obratu, to však již v době, kdy tři přední torpédoborce, které s nepřitelem navázaly radarový kontakt, zvýšily rychlost. Aby se čelní trojice vyhnula kolizi, byla nucena vplout před vlastní křižníky a ocitla se tak mezi oběma uskupeními.¹³² Poslední důležitá zpráva přišla z *Heleny* ve 23:42, když nahlásila japonské uskupení severovýchodním směrem a na radaru se vykreslila i formace ve tvaru T, kterou Gótó zvolil. V jedné linii pluly křižníky *Aoba*, *Furutaka* a *Kinugasa* a ve vzdálenosti tří kilometrů od obou boků vedoucí *Aoby* pluly oba torpédoborce.

Situace, ve které se nyní nacházela Scottova skupina, v mnohém připomínala tu, v níž se nacházely Mikawovy síly 9. srpna. Scott neměl tak zdařilý letecký průzkum, ale znal přesnou pozici nepřitele. Naopak Gótó, podobně jako Crutchley, neměl ani tušení, že se v oblasti nachází nepřátelský operační svaz. Přesto měl Gótó v jednom ohledu oproti Crutchleymu výhodu – jeho posádky byly dobře vycvičeny v nočním boji, navíc

¹²⁸ MORISON, s. 150.

¹²⁹ Oba členové posádky přežili a na záchraném člunu se dostali ke břehům Guadalcanalu. Navíc se rozkaz nedostal na křižník *Helena*. Kapitán však nechal letoun shodit do moře ve 22:14.

¹³⁰ SCHOM, s. 412.

¹³¹ FRANK, s. 299–300.

¹³² DULL, 227–228.

se stejně jako v případě Scottova uskupení před akcí účastnily nočních cvičení. Avšak Gótoovy posádky byly především připravené do akce, nebyly unavené a z větší části již na bojových stanovištích.

Podobnost je patrná i v rovnováze sil, s níž obě strany nastupovaly do boje. V obou případech disponoval útočník značnou převahou. Některé zdroje o bitvě u ostrova Savo zahrnují do nasazených jednotek celou sílu Crutchleyho sil, včetně *Australie* a Scottovy východní skupiny. Ovšem pokud budeme na bitvu u ostrova Savo nahlížet jako na dvě menší střetnutí, nejprve s jižní a poté se severní skupinou, zjistíme, že Mikawa do každého z nich vstupoval s výraznou přesilou. To samé platilo i u mysu Esperance. Scott měl nejen převahu pěti torpédoborců oproti dvěma, kterými disponoval Gótó, všechny tři japonské těžké křižníky byly navíc staré lodě tříd Furutaka a Aoba, jejichž výzbroj i přes modernizaci na počátku 30. let tvořila pouze šestice děl ráže 8 palců. Ve výsledku tak tři japonské křižníky nesly osmnáct děl hlavní baterie, kdežto dva americké devatenáct děl. Scott navíc disponoval dvěma moderními lehkými křižníky. *Helena* a *Boise* byly výtlakem a velikostí srovnatelné s těžkými křižníky. Jako lehké křižníky byly klasifikovány kvůli šestipalcovým dělům hlavní baterie, kterých ovšem obě lodi nesly dohromady třicet.¹³³

Zaměřovací radar na *San Franciscu* až ve 23:45 získal neidentifikovaný kontakt, a to ve vzdálenosti 4500 metrů. V tu dobu již byla na palubě *Heleny* velmi napjatá situace, kapitán Hoover i přes povolení k palbě bez rozkazu požádal rádiem o svolení, a to s ohledem na nejasnou pozici čelních torpédoborců. Na obě žádosti získal Hoover odpověď „Roger“, ta byla míněna jako potvrzení přijetí žádosti. Jenže výraz „Roger“ se používal i jako rozkaz k zahájení palby. Hoover si ve své situaci vybral možnost vyhovující jemu a ve 23:46 zahájila *Helena* palbu z hlavních i sekundárních baterií. Ostatní americké lodi *Helenu* brzy následovaly.

Jelikož se americké torpédoborce pod velením korvetního kapitána Roberta Tobina nacházely v bezprostřední blízkosti japonských lodí, snažil se Scott palbu raději zastavit. Okamžitě žádal od Tobina potvrzení, zda jsou jeho lodě mimo palebné linie vlastních křižníků. Tobin nacházející se uprostřed bitvy nebyl schopen odpovědět, a Scott proto požádal o rozsvícení bojových světel. Až poté, ve 23:51, vydal opětovný rozkaz k palbě.

¹³³ STILLE, Mark, *Křižníky USA vs. japonské křižníky Guadalcanall 1942*, Praha 2010, s. 26–40.

V důsledku přerušení palby nebyl Scottův svaz schopen v maximální míře využít momentu překvapení a zmatení nepřítele v úvodních minutách. Během doby, kdy se Scott snažil zadržet palbu, byl zmaten i Gótó. Nejprve totiž považoval Scottův svaz za loď kontradmirála Džošimy. Vydal proto rozkaz k obratu vpravo o 180°, aby snížil dopad spojenecké palby. Než získal celkový obraz situace, několik granátů vypálených pravděpodobně z *Boise*, zasáhlo můstek, zabilo několik důstojníků a Gótó byl smrtelně raněn střepinami.¹³⁴ Velení se ujal náčelník jeho štábu kapitán Kikonuri Kidžima.

Následující salvy zasáhly oblast před můstkem a vyřadily přední dělové věže. Když kapitán *Furutaky* Araki Cutau spatřil, s čím se vlajková loď potýká, nechal zvýšit rychlost a během obratu *Aobu* částečně zakryl. Tím se vystavil těžké palbě a po dokončení manévru tak byly dva ze tří japonských křižníků téměř vyřazeny z boje. Torpédoborec *Fubuki*, plující po pravé straně křižníků, byl uprostřed svého obratu zpozorován a zaměřilo se na něj několik lodí. Soustředěná palba křižníků torpédoborec ochromila během několika okamžiků a po explozi ve 23:53 klesla loď ke dnu. Kapitán Masao Sawa, velitel *Kinugasy*, rozkaz k obratu špatně vyhodnotil a obrátil vlevo spolu s torpédoborcem *Hacujuki*. V úvodní fázi bitvy díky tomu obě lodi unikly poškození.¹³⁵

Z čelních amerických torpédoborců zareagoval včas jen *Laffey*, když korvetní kapitán William E. Hank zavelel zpětný chod a ostrý obrat vlevo, aby se byl schopen později zařadit za zbytek kolony. Na *Duncanu* ani *Farenholtu* takové rozkazy už nebylo možné vydat v důsledku jejich pozice. Obě lodi se tedy snažily získat opět své místo na čele kolony a zvýšily rychlost. Oběma torpédoborcům se podařilo po určité době vést palbu z děl a *Duncan* odpálil torpéda. Ovšem velmi rychle inkasovaly zásahy jak z vlastních řad,¹³⁶ tak od nepřítele. *Farenholt* se dokázal odpoutat z boje a druhý den se setkal se zbytkem svazu. Na *Duncanu* dlouho zuřily požáry, přišel o zdroj energie, a nakonec bylo rozhodnuto o jeho opuštění. Torpédoborec se potopil 12. října poblíž ostrova Savo. Po rozkazu k obnovení palby se do vhodné pozice dostaly i zadní torpédoborce. Oba zahájily útok děly a *Buchananu* se podařilo odpálit torpéda.¹³⁷ Ve 23:54 pak *Furutakou* otrásl zásah torpédem do přední strojovny vypáleným

¹³⁴ *Stumbling Into Victory: The Battle of Cape Esperance*. In: The Pacific War: The U.S. Navy [online]. Dostupné z: http://microworks.net/PACIFIC/battles/cape_esperance.htm, [cit. 2018-03-01].

¹³⁵ HUBÁČEK, s. 212–213.

¹³⁶ Při kontrole lodí po bitvě byly zaznamenány četné zásahy na pravoboku i levoboku, dobře šlo rozpoznat šestipalcové průstřely.

¹³⁷ *Combat Narratives Solomon Campaign IV battle of Cape Esperance 11 October 1942 V Battle of Santa Cruz Island 26 October 1942*, s. 11.

Duncanem nebo *Buchananem*, ale kupodivu neměl větší vliv na schopnost pokračovat v plavbě.

Ve 23:55 nechal Scott změnit kurz na severozápad, aby svou formaci srovnal s ustupujícím japonským uskupením.¹³⁸ O půlnoci byla pak na jeho povel podruhé palba zastavena, aby mohl svaz opět utvořit formaci a pokračovat v pronásledování. Krátce po půlnoci se pak o své slovo přihlásila *Kinugasa*, jakožto poslední bojeschopný křižník japonského svazu, a *Boise* se jen těsně vyhnulo jeho torpédům. V 0:09 zahájila *Kinugasa* palbu nejprve na *Salt Lake City*, následně na *Boise*. V 0:10 přišel zásah do barbety přední dělové věže *Boise* a zablokoval ji. Další zásah pak odpálil skladiště munice pod věžemi 1 a 2. Kapitán E. Moran okamžitě vydal rozkaz k zaplavení předních zásobníků, aby v důsledku požáru nedošlo k dalším explozím. Rozkaz však neměl kdo provést, jelikož předchozí exploze v dané sekci téměř všechny zabila. *Boise* nakonec zachránilo její vlastní poškození, když oheň uhasila voda proudící dovnitř lodi otvory po zásazích. Moran nechal otočit na levobok a za palby zadních věží se s lodí stáhl. Ostatní americké lodi se snažily zjistit přesnou pozici *Kinugasy*, avšak výsledkem zmatené palby a prohledávání moře reflektory jen odhalili tu svou. Nicméně v 0:16 přišla poslední změna kurzu směrem blíže k japonským lodím, po níž v 0:20 palba zvolna utichla a americký svaz začal ustupovat z bojiště.¹³⁹ (Průběh bitvy viz Příloha 4.)

Po ukončení boje se *Aobě*, zmrzačené 40 zásahy z děl různého kalibru, podařilo spojit s *Kinugasou* a odplout na sever. Torpédoborec *Hacujuki* asistoval *Furutace* a nalodil přeživší, než se ve 2:28 potopila. 12. října pak americká letadla v několika vlnách útočila na japonské torpédoborce z transportní skupiny, která v noci úspěšně vylodila svůj náklad na Guadalcanalu. Výsledkem bylo potopení torpédoborců *Murakamo* a *Nacugumo*.¹⁴⁰

Americké námořnictvo dokázalo potopit japonské lodi v noční bitvě a zamezit tak bombardování Hendersonova letiště. Pro Američany to byl velký taktický úspěch. Nejvýraznější byl ovšem psychologický dopad tohoto střetnutí. Jednalo se o první úspěšnou spojeneckou noční operaci proti císařskému námořnictvu v průběhu války. Výsledek bitvy se samozřejmě objevil na titulní straně *New York Times* (Příloha 5). Naopak japonské velení bylo otřeseno. Do té doby byla japonská víra ve vlastní schopnosti a americkou neschopnost neotřesitelná. Góto byl posmrtně podroben kritice

¹³⁸ MORISON, s. 162.

¹³⁹ FRANK, s. 304–306.

¹⁴⁰ FRANK, s. 308–309.

za to, že okamžitě nezahájil boj, jelikož podle japonské doktríny měla být každá neznámá loď považována za nepřátelskou. Kapitán Kidžima byl za svou roli v této bitvě, a především ztrátu *Furutaky*, okamžitě zbaven velení navzdory tomu, že Japonci byly přesvědčeni o potopení dvou nepřátelských křižníků. Nyní bylo japonské velení nuceno začít brát americké námořnictvo vážně i v nočních soubojích.

Neúspěch, který přineslo rozdělení sil v bitvě u ostrova Savo přivedl Scotta k formaci jedné linie, která se u mysu Esperance osvědčila. Přímo před začátkem bitvy se mu podařilo svým svazem tzv. položit příčku na T vůči plujícímu Gótóovi a vyřadit tak dva těžké křižníky v úvodních minutách boje. Ovšem jak se později v první námořní bitvě u Guadalcanalu ukázalo, účinnost formace byla limitována počtem nasazených lodí, neboť už u mysu Esperance měl Scott problémy udržet formaci po celé délce.¹⁴¹

Scott se před bitvou dostal do situace velmi podobné té, v níž se nacházel Mikawa o dva měsíce dříve. Sami Japonci se u mysu Esperance dopustili chyb v průzkumu, stejně jako Američané u ostrova Savo. Scottův svaz byl zpozorován ponorkou *I-26* více než dvacet minut před začátkem boje. Ovšem její kapitán Minoru Jokota se rozhodl ponořit a pokusit se provést útok. Když se následně ve 23:41 vynořil a poslal zprávu, bylo již pozdě.¹⁴² I kvůli tomu, stejně jako u Sava Američané, byly u mysu Esperance Japonci ve velmi nevýhodné pozici vůči útočníkovi a zprvu považovali připlouvající lodě za přátelské.

Přestože z bitvy vyšel Scott jako vítěz, byl za svá rozhodnutí v průběhu bitvy kritizován. Jednalo se především o druhé přerušení palby o půlnoci. Podle některých historiků a důstojníků námořnictva tím zajistil možnost japonským lodím uhasit požáry a odplout. Scott hájil své rozhodnutí tím, že bylo potřeba znovu uspořádat porušenou formaci před pronásledováním. Zde se Scottovo jednání s Mikawovým značně rozchází. Mikawa bojové akce ukončil až v okamžiku, kdy spojenecké křižníky v podstatě bezvládně ležely na hladině, a navíc byl nucen zavelet k ústupu kvůli obavě z nepřátelských letadel. Pravděpodobně si byl dobře vědom, že přerušení palby v noční bitvě může nepříteli poskytnout čas potřebný k uhašení požárů a nejnutnějším opravám. Je pak možné, že se poškozeným lodím povede opustit bojiště, jako se to podařilo křižníku *Aoba*. Četné zásahy na torpédoborcích *Duncan* a *Farenholt*, z nichž mnoho bylo prokazatelně způsobeno palbou vlastních lodí, dokazují, že snaha zastavit palbu

¹⁴¹ HONE, s. 187.

¹⁴² FRANK, s. 298.

v úvodních minutách bitvy neměla požadovaného účinku a prospěla především nepříteli.

Jako klíčový prvek v nočních bitvách se v bitvě ukázal modernější SG radar, a to především k včasnému odhalení pozice nepřítel. Razantní změnu ve vedení nočních bitev způsobilo až zavedení kompletního řízení palby radarem, které se instalovalo na nové bitevní lodě. Prozatím se tak noční boje vedly stále na krátkou až střední vzdálenost, ve které dominovali japoňští dělostřelci, jak se ukázalo při střetu s *Kinugasou*.

Ze strategického hlediska toto střetnutí nenabýlo většího významu, jelikož Scott, stejně jako Mikawa, nedokázal zabránit vylodění materiálu na Guadalcanalu. Na břeh se tak dostaly stovky vojáků a čtyři těžké houfnice s dostatkem munice, které brzy začaly ostřelovat Hendersonovo letiště. 12. října byl letouny z Rabaulu proveden rozsáhlý nálet. Mnohem důležitější akci následně provedlo japonské námořnictvo v noci na 13. října. Japonský svaz pod velením viceadmirála Takeo Kurity, tvořený bitevními loděmi *Kongó* a *Haruna* doplněnými menší eskortou připlul ke Guadalcanalu. Za použití nových šrapnelových granátů vedly obě bitevní lodě ze vzdálenosti 16 000 metrů hodinu a půl trvající palbu na Hendersonovo letiště. Jednalo se o nejtěžší bombardování za celou kampaň, letiště bylo vážně poškozeno, zničena byla velká část zásob, munice a paliva. Větší počet letounů byl zároveň střepinami a přímými zásahy nenávratně poškozen nebo zničen. Ostřelování se neúspěšně pokusily narušit torpédové čluny (PT Boats) z Tulagi. Následující den připluly křižníky *Čókaj* a *Kinugasa* a v průběhu jejich bombardování se na Guadalcanalu vylodila podstatná část 2. divize.¹⁴³

3.3. Ofenziva na Guadalcanalu a ostrovy Santa Cruz

Japonské síly na ostrově pod velením generála Hjakutakeho nyní čítaly 15 000 mužů, díky posledním konvojům na tamější podmínky i dobře vybavených a vyzbrojených. Generál Vandergrift si uvědomoval nepříjemnou situaci, ve které se nyní americká posádka nacházela. Zprávu, v níž vystihl nastalé problémy, odeslal svým nadřízeným, tedy Ghormleymu, Turnerovi a Nimitzovi. Také žádal o navýšení stavu amerických vojáků o celou divizi a apeloval na lepší součinnost s námořnictvem. V reakci na to se admirál Nimitz rozhodl vykonat inspekční cestu, při níž navštívil Guadalcanal a Nouméu. Výsledkem bylo odvolání admirála Ghormleyho, na jehož

¹⁴³ EVANS, s. 181–183.

místo nastoupil viceadmirál William F. Halsey.¹⁴⁴ Americké nejvyšší velení však bylo zaneprázdněno finálními přípravami operace Torch (vylodění v severní Africe) a šance na brzké vyslání větších sil do Pacifiku tak byla téměř mizivá.

Krátce po Halseyho nástupu, ve dnech 23.–26. října, proběhla největší pozemní bitva celé kampaně, známá jako bitva o Hendersonovo letiště. Plán generála Hjakutakeho spočíval v koordinovaném útoku japonských jednotek rozdělených do čtyř útvarů, které se však musely dostat do výchozích pozic přes džungli. Pochod se ukázal časově náročnější, a tak byl útok několikrát odložen. Jelikož ani komunikace nebyla spolehlivá, zaútočily všechny části japonských sil samostatně. Do 26. října, kdy došlo k poslednímu japonskému útoku, proběhlo mnoho výpadů, které byly za těžkých ztrát odraženy. Američané ubránili své pozice a elitní 2. sendaiská divize byla prakticky zničena.¹⁴⁵

V době, kdy v okolí Hendersonova letiště probíhaly těžké boje, křižovala velká část Spojeného loďstva (druhá a třetí flotila), které velel viceadmirál Nobutako Kondó, přibližně 270 mil severně od ostrova. Kondó měl kontrolovat vody kolem Guadalcanalu a po dobytí Hendersonu měl napadnout ustupující Američany, nebo naopak jejich čerstvé posily směřující na ostrov. Jamamoto vyslal do akce celkem čtyři letadlové a čtyři bitevní lodě, deset křižníků a dvacet čtyři torpédoborců. Jelikož bylo téměř jisté, že dojde k bitvě letadlových lodí, převzal velení nad operací viceadmirál Čuiči Nagumo, který měl s těmito operacemi bohaté zkušenosti.

Američané o přítomnosti japonského loďstva věděli a Halsey se mu rozhodl v ústretu poslat téměř vše, co měl k dispozici. Velením operace pověřil kontradmirála Thomase C. Kinkaida, pod nějž nyní spadaly dvě operační skupiny vytvořené kolem letadlových lodí *Enterprise* a *Hornet*. Celkem se jednalo o bitevní loď, šest křižníků a čtrnáct torpédoborců. Samostatně pak ještě operoval kontradmirál Willis. A. Lee s bitevní lodí *Washington*, třemi křižníky a šesti torpédoborci. Na amerických letadlových lodích se nacházelo 171 letadel, kdežto na japonských 212.¹⁴⁶

25. října doplnila Nagumova 3. flotila pohonné hmoty 450 mil severně od ostrovů Santa Cruz a vyrazila na jih, zatímco Kinkaid již plul na sever. Jak ukázaly předešlé bitvy letadlových lodí, pro úspěch bylo zásadní objevit nepřítele jako první a udeřit, pokud možno, v době, kdy jsou letadla stále na lodích. První kontakt učinili

¹⁴⁴ SKŘIVAN, s. 30–31.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 31–33.

¹⁴⁶ GRIFFITH, s. 176–177.

Američané, když po půlnoci na 26. října objevil hydroplán Catalina letadlové loď admirála Naguma. Nad ránem z palub amerických letadlových lodí začaly vzletat střemhlavé a torpédové bombardéry. Kolem sedmé ranní byl Nagumo objeven a prvním cílem se stala lehká letadlová loď *Zuihó*, která po přesném zásahu pumy začala hořet a nebyla schopná přijímat a vysílat letadla.

Následně provedli američtí piloti nálety na letadlovou loď *Šókaku* a křižník *Čikuma*. Obě lodě utrpěly značné poškození a byly vyřazeny z boje. Kinkaidovi se tedy podařilo zasáhnout nepřítele jako první, nicméně letové paluby již byly téměř prázdné. Japonci totiž stihli své letouny vyslat do boje a po desáté hodině se první vlna přiblížila k lodi *Hornet*, která byla během následného útoku zasažena dvěma pumami a dvěma torpédy a na jejíž palubu se zřítily dva poškozené letouny.

Brzy poté Nagumo zjistil, že se v oblasti nachází další letadlová loď a zahájil pátrání. Po objevení *Enterprise* zaútočili Japonci nejprve střemhlavými bombardéry, z nichž dva letadlovou loď zasáhly 250kg pumami. Následoval útok torpédových letadel, který nepřinesl kýžený úspěch. Do boje se zapojila i poslední letadlová loď *Džunjó* a její letouny poškodily bitevní loď *South Dakota*. Po poledni pak ještě následovaly útoky na poškozený *Hornet* a křižník *San Juan*. V pozdních odpoledních hodinách, když se Kinkaid rozhodl stáhnout, byla situace *Hornetu* kritická. Lodě, které mu asistovaly, byly ohroženy ponorkami a dalšími leteckými útoky, což Kindaida přimělo vydat rozkaz k opuštění *Hornetu* a jeho potopení torpédy.¹⁴⁷

Výsledek bitvy je dosti rozporuplný, jelikož obě loďstva se stáhla do svých základů a utrpěla značné ztráty. Přestože ztráta *Hornetu* byla těžkou ranou, *Enterprise* byla brzy alespoň částečně schopná boje. Naproti tomu japonské letadlové lodě se téměř všechny musely kvůli opravám nebo doplnění leteckých skupin stáhnout na mateřské ostrovy. To nebylo snadné, neboť Japonsko začínalo trpět nedostatkem dobře vycvičených pilotů. Bitva samotná byla japonským taktickým vítězstvím. Vývoj událostí ovšem ukázal, že taková vítězství si císařské námořnictvo nemohlo dovolit.

¹⁴⁷ GRIFFITH, s. 178–180.

4. Listopadový zlom v boji o Guadalcanal

4.1. Posily pro Guadalcanal a bitva v pátek třináctého

Počátkem listopadu byl na Shortlandských ostrovech značný provoz, jelikož pravidelně připlouvaly konvoje s vojáky 38. pěší divize, nově určené k posílení Guadalcanalu. Jejich přepravou byl pověřen admirál Tanaka. Dne 7. listopadu se chystal konvoj, se kterým chtěl Tanaka osobně vyplout. Nové rozkazy ho však donutily neopouštět Shortlandy, proto velením pověřil kapitána Toradžira Sata.

Konvoj jedenácti torpédoborců vezoucí 1300 mužů opustil ráno 7. listopadu přístav a vyplul směrem ke Guadalcanalu severní cestou. Před polednem byl napaden třiceti americkými letouny. Všech šest eskortních stíhaček „Zeke“ bylo sestřeleno, ale torpédoborcům se podařilo uniknout bez poškození. Po půlnoci připlul konvoj k Tassafaronze a úspěšně vylodil vojáky i materiál. Ráno 8. listopadu byl již konvoj zpět na Shortlandech. O dva dny později byl vyslán další konvoj, tentokrát s generálporučíkem Tadajoši Sanem a šesti sty muži. Konvoj tvořilo pět torpédoborců, které i přes útoky ze vzduchu a z moře dokázaly vojáky úspěšně vylodit.¹⁴⁸

V ranních hodinách 11. listopadu bylo v přístavu na Shortlandských ostrovech připraveno jedenáct transportních lodí, na jejichž palubách se nacházely zásoby pro 30 000 mužů na dvacet dnů, 31 500 kusů dělostřelecké munice a 7000 vojáků. Zajištěním přímé podpory tomuto konvoji byla pověřena Tanakova posílená 2. eskadra torpédoborců v počtu dvanácti lodí. Tanaka a generál Tanabe vypracovali plán, podle kterého by konvoj doplul rychlostí 10 uzlů ke Guadalcanalu a v blízkosti ostrova se transportní lodi rozdělily. Šest by vylodilo svůj náklad u mysu Esperance a pět u Tassafarongy.¹⁴⁹

V důsledku bitvy u ostrovů Santa Cruz byla v oblasti jedinou aktivní japonskou letadlovou lodí *Džunjó*, včleněná nyní do hlavního jádra japonských sil, kterým velel viceadmirál Nobutake Kondó. Jeho síly dále sestávaly ze čtyř bitevních lodí třídy Kongó, tři těžkých a tři lehkých křižníků a jednadvaceti torpédoborců. Japonci jako obvykle své loďstvo rozdělili na několik menších uskupení: hlavní síly, údernou skupinu kolem *Džunjó*, průzkumnou skupinu na východě a bombardovací skupinu, které velel kontradmirál Hiroaki Abe. Jádrem byly *Hiei* a *Kirišima*, které tvořily 11. divizi bitevních lodí a jež byly pověřeny bombardováním Hendersonova letiště.

¹⁴⁸ EVANS, s. 188–189.

¹⁴⁹ FRANK, s. 428–429.

Krytí bitevním lodím zajišťovala 4. eskadra torpédoborců (*Amacukaze, Jukikaze, Akacuki, Ikazuči, Inazuma, Terucuki*) v čele s lehkým křižníkem *Nagara* a 10. eskadra torpédoborců (*Asagumo, Murasame, Samidare, Judači, Harusame*). Torpédoborce 27. divize (*Šigure, Širacuju, Jugure*) měly za úkol hlídkování mezi Guadalcanalem a Rennelovým ostrovem.¹⁵⁰

Stejně jako Japonci se i Američané snažili Guadalcanal co nejvíce posílit. Jejich posily byly rozvrženy do tří konvojů. První dorazil do Aolské zátoky 40 mil východně od Lungy 4. listopadu a přivezl 2. úderný prapor námořní pěchoty spolu s nezávislým 147. pěším plukem (národní gardou státu Ohio) a dělostřelectvem. Jakmile bylo vylodění kompletní, vypluly lodě k *Espiritu Santo*, nejbližšímu bezpečnému přístavu pod spojeneckou kontrolou.¹⁵¹ Japonské velení nemělo prostředky k zabránění přísunu amerických posil na ostrov, a i když japonský dálkový průzkum zpozoroval 11. listopadu americký operační svaz s letadlovou lodí 180 mil od Tulagi, nikdo proti němu nezasáhl. Během noci a následujícího dne pak americká letadla provedla bez většího úspěchu nálety na *Shortlandy*.¹⁵²

V neděli 8. listopadu přicestoval v rámci inspekční cesty na Guadalcanal admirál Halsey. Pohovořil zde s generálem Vandergriftem a lidmi z jeho štábu, navštívil letiště a dekoroval třináct vojáků. Tuto návštěvu plánoval již od převzetí velení jižní oblasti, aby jeho přehled o situaci na ostrově netvořila jen hlášení. Během rozhovoru s Vandergriftem mu přislíbil veškerou možnou pomoc a ocenil výkon všech mužů na ostrově. Na zpáteční cestě do Noumey, kam dorazil 9. listopadu, navštívil ještě vojenskou nemocnici na Nových Hebridách.¹⁵³

V Noumee byl 8. listopadu vytvořen operační svaz 67 s cílem dopravit k Lunze spolu se dvěma prapory a velitelstvím 182. pěchotního pluku také prapor námořní pěchoty, který měl doplnit prořídle stavy 1. divize a pozemních jednotek námořnictva. K tomuto úkolu byly vyčleněny čtyři transportní lodi kryté křižníkem a třemi torpédoborci. Transport vyplul z Noumey 8. listopadu v 15:00 pod přímým velením admirála Turnera.¹⁵⁴

Mezitím se na *Espiritu Santo* formovaly dvě další nová uskupení. Operační svaz 62.4 pod velením kontradmirála Scotta se skládal z lehkého křižníku, čtyř torpédoborců

¹⁵⁰ FRANK, s. 429.

¹⁵¹ HAMMEL, Eric, *Guadalcanal: Decision at Sea*, 1988, nestránkováno

¹⁵² EVANS, s. 189.

¹⁵³ HUBÁČEK, s.307–309.

¹⁵⁴ HAMMEL, nestránkováno

a tří transportů, na jejichž palubách se nacházel 1. letecký prapor námořní pěchoty, pozemní personál leteckého křídla námořní pěchoty, letečtí mechanici a zásoby. Druhému uskupení velel kontradmirál Daniel J. Callaghan, bývalý náčelník štábu admirála Ghormleyho. Jeho svaz 67.4 měl za úkol krýt transportní skupiny. Sestával ze dvou těžkých, jednoho lehkého křižníku a šesti torpédoborců.¹⁵⁵

Hlášení rozvědky hovořila o zvýšené aktivitě na japonských základnách Truk, Rabaul a na Shortlandských ostrovech. 9. listopadu byl zachycen a dešifrován Jamamotův rozkaz k zahájení útočné operace.¹⁵⁶ Americké velení bylo rozhodnuto maximálně podpořit vlastní transporty s důležitými posilami a zabránit nepříteli ve vylodění těch jeho. Z tohoto důvodu vytvořil admirál Halsey kolem letadlové lodi *Enterprise* operační svaz 16 a velením pověřil kontradmirála Kinkaida, pod nějž spadal i kontradmirál Willis A. Lee a jeho bitevní lodi *Washington* a *South Dakota*.

Letadlová loď *Enterprise* však byla stále poškozena z bitvy u Santa Cruz, a proto nebyla plně bojeschopná. Opravy pokračovaly i po vyplutí na moře, ale jisté bylo, že přední výťah se včas zprovoznit nepodaří. Obava o jedinou bojeschopnou letadlovou loď přiměla Halseyho, aby 10. listopadu převedel do jejího svazu křižník *Pensacola* a dva torpédoborce z Callaghanovy skupiny.¹⁵⁷ Nepřímé krytí všem americkým svazům zajišťovalo letectvo kontradmirála Fitcha z *Espiritu Santo* a čtyřicet ponorek nasazených v oblasti Šalomounova souostroví. Přímou podporu obstarávalo pod velením generála Geigera 1. letecké křídlo námořní pěchoty z Hendersonova letiště.¹⁵⁸

Turner a Callaghan se setkali 11. listopadu poblíž ostrova San Cristobal. Téhož dne v 5:30 dorazil Scott se svými loďmi k břehům Guadalcanalu a začal s vyloděním. V průběhu dne napadly transporty nejprve střežlivé bombardéry z nyní již opravené letadlové lodi *Hijó*. Všech devět útočících letounů bylo sestřeleno. Některé lodi byly poškozeny, ale ne natolik, aby nemohly pokračovat ve vykládání. Před polednem byl proti zařízením na ostrově proveden nálet sedmadvaceti bombardérů „Betty“.

V 18:00 opustily transportní lodi pobřeží a vypluly směrem na východ do průlivu Indispensable, kde se setkaly s Callaghanem a Turnerem. Transportní loď *Zeilin* byla příliš poškozena a odplula s eskortou na *Espiritu Santo*. Zbylé dvě se přidaly

¹⁵⁵ *Combat Narratives Solomon Islands Campaign: VI Battle of Guadalcanal 11–15 November 1942*, Office of Naval Intelligence – United States Navy 1944, s. 5.

¹⁵⁶ MAHNKEN, Thomas G., *The Naval Battle off Guadalcanal, 1942–1943*. In: *Naval War College Review* 64, 2011, 1, s. 95–121.

¹⁵⁷ *Combat Narratives Solomon Islands Campaign: VI Battle of Guadalcanal 11–15 November 1942*, s. 7.

¹⁵⁸ MORISON, s. 228

k Turnerově skupině, zatímco válečné lodi pod Scottovým velením byly včleněny do Callaghanova svazu.¹⁵⁹ Spojený svaz pak v noci hlídkoval v oblasti severně od Guadalcanalu, zatímco Turner plul k Lunze, kde začal brzy ráno s vyloďováním zásob.

Jakmile vycházející slunce odhalilo Turnerovy lodi, byly zpozorovány Japonci na Mount Austen a jejich přítomnost nahlášena do Rabaulu. V 7:18 zahájila japonská pobřežní děla palbu na transportní lodě *Betelgeuse* a *Libra*. Ta však byla brzy umlčena za pomoci křižníku *Helena*, dvou torpédoborců a houfnic námořní pěchoty.¹⁶⁰ Brzy po získání zprávy od pozorovatelů na Mount Austen vzlétla z Rabaulu skupina šestnácti „Betty“ vyzbrojených torpédy, krytých třiceti stíhačkami „Zeke“. Útočící letouny byly včas zpozorovány jak Coastwatchers, tak radarem. Posádky lodí tak byly na nálet dobře připraveny a díky účinné protiletdecké palbě došlo na amerických lodích jen k drobným škodám. Japonští piloti větší část torpéd odhodili příliš brzy, k čemuž napomohla kupříkladu palba do vody z hlavních baterií křižníků před nalétávající „Betty“, což znemožnilo účinné zaměření.¹⁶¹

V 10:35 nahlásil spojenecký dálkový letecký průzkum ve vzdálenosti 335 mil od Guadalcanalu nepřátelské uskupení, jehož součástí byly bitevní lodi. Další zpráva udávala pět torpédoborců na severozápadě ve vzdálenosti 200 mil. Na západě byly zpozorovány dvě letadlové lodi, což vzhledem k pozici *Džunjó* a *Hijó* daleko na severu nebylo možné.¹⁶²

Jelikož v průběhu dne nebyly zaznamenány žádné nepřátelské transportní lodě, byl si Tuner jist, že nepřítel má v plánu ostřelovat Hendersonovo letiště. Nahlášené uskupení dvou bitevních lodí nebo těžkých křižníků, dvou lehkých křižníků a deseti až dvanácti torpédoborců bylo pro Callaghanův svaz dvou těžkých a tří lehkých křižníků v doprovodu osmi torpédoborců příliš velkým soustem a Turner to dobře věděl. Bohužel pro něj byl Kinkaid stále příliš daleko, a proto s bitevními loďmi pod velením admirála Willise A. Leea nebylo možné v této chvíli počítat. Úkolem admirála Callaghana bylo nejprve eskortovat transportní lodi bezpečně na širé moře a poté se vrátit ke Guadalcanalu a střetnout se v noci s nepřítelem.¹⁶³

¹⁵⁹RICKARD, J, *Naval Battle of Guadalcanal, 13–15 November 1942*, In: History of War [online]. Dostupné z: http://www.historyofwar.org/articles/battles_naval_guadalcanal.html, [cit. 2019–30–20].

¹⁶⁰ *Combat Narratives Solomon Islands Campaign: VI Battle of Guadalcanal 11–15 November 1942*, s. 7.

¹⁶¹ GENEROUS, Thomas J, *Sweet Pea at War: A History of USS Portland*, Kentucky 2003, s. 74–75.

¹⁶² SCHOM, s. 450–451.

¹⁶³ MORISON, s. 235–236.

V 18:15 americké lodě opustily Průliv se železným dnem. Turnerova skupina plula jižním průlivem Lengo, zatímco Callaghanův operační svaz 67.4 plul severnějším průlivem Sealark. Poté, co Turnera doprovodil až do průlivu Indispensable, obrátil Callaghan svůj svaz zpět a proplul zpět Lengem již v bojové formaci „Baker ONE“. Lodě byly uspořádány do jedné linie v čele s torpédoborci *Cushing*, *Laffey*, *Sterett* a *O'Bannon*, ve středu linie pak pluly křižníky *Atlanta*, *San Francisco*, *Portland*, *Helena* a *Juneau*. Zadní voj torpédoborců tvořil *Aaron Ward*, *Barton*, *Monssen*, a *Fletcher*. Vzdálenost mezi torpédoborci byla 450 metrů a mezi křižníky 650–750 metrů.¹⁶⁴

Vlajkové lodi *San Francisco* a *Atlanta* nedisponovaly SG radarem a všechny lodě, které jím byly vybaveny, byly v linii nevhodně umístěny. Jednalo se o *O'Bannon*, *Fletcher*, *Helenu*, *Juneau* a *Portland*. Callaghanova volba jedné linie znamenala, že Scott byl jako admirál v nastalé bitvě v podstatě přebytečný. Také umístění kapitána Tobina, velitele 12. eskadry torpédoborců, v zadní části linie se ukázalo jako nešťastné. Callaghan sice předpokládal, že před střetem s Japonci provede obrat všech tří skupin o 180° a tím by se Tobinův *Aaron Ward* ocitl v čele linie, k tomu ovšem nedošlo.¹⁶⁵

V průběhu dopoledne plula Abeho bombardovací skupina v jedné linii, ale v 15:30 přešla do těsné formace, kdy 8000 metrů před křižníkem *Nagara* vytvořilo půlkruh pět torpédoborců a po obou stranách křižníku pak s rozestupy 2000 metrů dalších šest. *Hiei* a *Kirišima* pluly za *Nagarou* s rozestupy 2000 metrů. Změna formace byla dokončena v 16:00, tedy v době, kdy se uskupení nacházelo 200 mil od Guadalcanalu. Svaz dále pokračoval rychlostí 18 uzlů v jižním kurzu a *Hiei* katapultovala hydroplán. Počasí se začalo razantně zhoršovat a japonský svaz vplul do bouře. Tropický liják se pohyboval téměř stejným směrem a rychlostí jako Abeho lodě, bylo proto úctyhodné, že torpédoborce po celých sedm hodin téměř udržely složitou formaci.¹⁶⁶

Kolem půlnoci minul svaz v dálce ostrov Savo. Poté vydal Abe rozkaz ke změně kurzu o 180°, aby své lodě vyvedl z bouře. Po obratu mířily jeho lodi na sever od mysu Esperance a rychlost byla snížena na 12 uzlů, aby bylo možné obnovit narušenou formaci. V 0:40 se počasí uklidnilo a přišel druhý obrat, který vrátil svaz zpět na kurz

¹⁶⁴ *Combat Narratives Solomon Islands Campaign: VI Battle of Guadalcanal 11–15 November 1942*, s. 16.

¹⁶⁵ FRANK, s. 436.

¹⁶⁶ HARA, s. 115–116.

ke Guadalcanalu.¹⁶⁷ Dlouhý pobyt v bouři a především dva obraty formaci vážně narušily. Ještě před prvním manévrem musela čelní pětice torpédoborců provést změnu kurzu, aby se vyhnula najetí na mělčinu u Guadalcanalu.¹⁶⁸ Složitou formaci se nepovedlo obnovit a japonské lodi tak byly před bitvou nevhodně rozmístěny, viz. Příloha 6.

Z Guadalcanalu obdržel Abe zprávu, že u Lungy již nejsou přítomny americké lodě a letiště na Bouganville hlásilo vyslání průzkumných letounů. V tu dobu neměl Abe stále ani tušení, že mu v ústretu pluje Callaghanův svaz a na bitevních lodích byly stále nachystány výbušné granáty k ostřelování Hendersonova letiště.¹⁶⁹ Torpédoborec *Judači* jako první navázal kontakt s nepřítelem v 1:42. Zpráva byla okamžitě poslána na *Hiei* a Abe chtěl znát jeho polohu. To ovšem fregatní kapitán Kjoši Kikawa, kapitán *Judači*, sám přesně nevěděl, a jelikož byl jeho torpédoborec jedním z těch, které musely provést předčasný první obrat, netušil ani, kde se nachází hlavní část Abeho sil. Z můstku *Hiei* byly zanedlouho po přijetí zprávy z *Judači* zpozorovány čtyři černé objekty 5 stupňů na pravoboku ve vzdálenosti 8000 metrů.

Abe nechal na obou bitevních lodích vyměnit explozivní granáty za protipancéřové. Tím se staly velmi zranitelné, munice se horečně přesouvala a jediný nepřátelský granát mohl snadno způsobit masivní explozi. Celá akce zabrala osm minut. Po krátké úvaze se Abe rozhodl neobrátit kurz a obě uskupení se k sobě přibližovala každou minutou o 1200 metrů.¹⁷⁰

Moře bylo klidné, vál mírný vánek, noc byla temná a americký svaz vplul do Průlivu se železným dnem po půlnoci rychlostí 18 uzlů. *O'Bannon* nahlásil první kontakt v 0:36 a o půl hodiny později bylo zpozorováno jasné světlo vlevo od přídě, pravděpodobně od jednotek na Guadalcanalu. *San Francisco* zpozorovalo neidentifikovaný letoun, jehož přítomnost potvrdilo středisko z Guadalcanalu. V 1:24 nahlásil SG radar *Heleny* kontakt s nepřítelem. Jednalo se o tři skupiny plavidel ve vzdálenosti 26,5 kilometru v pozici 312°. V 1:30 *Helena* podala přesnější informace a další lodě signály potvrdily. Z kombinace radarových kontaktů a předchozích leteckých průzkumů bylo vyhodnoceno, že se japonské síly skládají ze dvou bitevních lodí, až dvou těžkých křižníků, několika lehkých křižníků s větším počtem torpédoborců. Mělo se jednat o 18–20 lodí. Tyto americké odhady přisuzovaly

¹⁶⁷ HAMMEL, nestránkováno.

¹⁶⁸ HARA, s. 117.

¹⁶⁹ DULL, s. 247.

¹⁷⁰ HARA, s. 118–119.

japonskému uskupení větší sílu, než ve skutečnosti mělo. Nicméně faktem bylo, že japonský svaz byl početnější a disponoval větší palebnou silou než americký.¹⁷¹

Na základě posledních informací Callaghan rozkázal obrát vpravo. Vedoucí *Cushing* tak směřoval na sever v kurzu 0°. Rychlost byla zvýšena z 18 na 20 uzlů. Americký svaz tak plul přímo proti jedné japonské skupině a zbylé dvě měl po levoboku. Brzy byl kurz změněn na původních 310°, ale již v 1:37 *Cushing* opět plul v kurzu 0°. Z důvodu jediné volné komunikační frekvence, která se brzy přehltila, ztratil postupně Callaghan kontrolu nad svým svazem.¹⁷²

Kvůli problémům v komunikaci a absenci SG radaru na své vlajkové lodi navíc Callaghan nemohl získat přesný obraz rozmístění nepřítele a nebyl schopen vydávat potřebné rozkazy. V 1:41 přišla zpráva od fregatního kapitána Murrayho Stokese z *Cushingu*, velitele 10. divize torpédoborců. Ten hlásil vizuální kontakt se dvěma torpédoborci (*Judači* a *Harusame*), které křížily jeho kurz ve vzdálenosti 2700 metrů. Kapitán *Cushingu* nechal okamžitě změnit kurz na 330°, aby se vyhnul kolizi a připravil se do pozice pro odpálení torpéd. Stokes se snažil získat povolení k zahájení palby, které nejprve dostal, ale v 1:45 přišel rozkaz: „*Vyčkejte se zahájením palby*“, oba japonské torpédoborce poté změnilo kurz směrem od *Cushingu* a odpálení torpéd nebylo možné.¹⁷³ Lodě vybavené SG radarem měly v tuto chvíli již vcelku detailní obraz o celkovém rozložení japonského svazu. (Obraz japonských sil podle radaru na *O'Bannonu* v 1:45 viz. Příloha 7.)

Ostrý manévr předních torpédoborců nezvládla za nimi plující *Atlanta*. Příliš se přiblížila k zádi *O'Bannonu* a byla nucena vybočit z řady. Lodi plující za ní také změnilo kurz, aby ji následovaly. Vedoucí *Cushing* přímo před sebou zpozoroval lehký křižník *Nagara*, čelo americké formace nyní směřovalo přímo proti jádru Abeho svazu. V 1:48 vydal Callaghan rozkaz: „*Liché lodě povedou palbu na pravobok, sudé na levobok*.“ S přímým rozkazem k palbě ovšem vyčkával.¹⁷⁴

Callaghanova nerozhodnost způsobila, že na japonských bitevních lodích stačili před začátkem boje vyměnit výbušné granáty za průbojné. Abe se chystal zahájit palbu a nechal rozsvítit světlomety na *Hiei* a *Akacuki*, které zaměřily *Atlantu*. V 1:48 zahájila

¹⁷¹ *Combat Narratives Solomon Islands Campaign: VI Battle of Guadalcanal 11–15 November 1942*, s. 17.

¹⁷² HAMMEL, nestránkováno.

¹⁷³ Tamtéž.

¹⁷⁴ *Close Encounters: The First Naval Battle of Guadalcanal 12th/13th November, 1942*, In: *The Pacific War: The U.S. Navy* [online]. Dostupné z: http://microworks.net/PACIFIC/battles/naval_batt[cit. 2019–30–20]. le_guadalcanal_1.htm, [cit. 2019–30–20].

Hiei spolu s dalšími loďmi palbu. *Atlanta* okamžitě odpověděla a z předních baterií začala úspěšně pálit na *Akacuki*, kdežto zadní baterie zaměřily reflektor na *Hiei*.¹⁷⁵ Brzy však *Atlanta* inkasovala mnoho zásahů od trojice *Inazuma*, *Akacuki*, *Ikazuči* a z 6palcových sekundárních baterií *Hiei*. Podle Tameiči Hary byla *Atlanta* v úvodu bitvy zasažena salvou 14palcových děl z *Hiei*. Toto tvrzení, jež lze nalézt i u některých amerických autorů, však neodpovídá zprávě z *Atlanty*, která neuvádí zásahy větší ráže než 8 palců. Jednou teorií jsou zásahy výbušnými granáty Typ 3, které by americká posádka nemusela rozeznat.¹⁷⁶ To je však nepravděpodobné, jelikož na *Atlantu* byla vedena palba z *Hiei* hned na počátku bitvy a v tu dobu měly být v hlavních dělech průbojné granáty, které nechal Abe nabít po navázání kontaktu s nepřítelem.

Akacuki byl jako jediný z 6. divize torpédoborců pod silnou palbou. Bylo to v důsledku rozsvícení pátracího reflektoru, který byl brzy zničen. Nicméně požáry, které zásahy způsobily, přilákaly pozornost dělostřelců dalších lodí a po nezjištěném počtu zásahů všech ráží se *Akacuki* potopil i se dvěma sty muži na palubě. *Ikazuči* byl několikrát zasažen a spolu s nepoškozenou *Inazumou* nezasáhl významněji do dalšího boje.

Po těchto úvodních momentech se obě formace rozpadly a bitva se začala podobat tomu, jak ji popsal jeden americký kapitán: „*barová bitka poté, co zhasla světla*“.¹⁷⁷ Informace jsou často kusé, nejasné, a není možné přesně určit sled událostí.

Po úvodním dělovém souboji pocítila posádka *Atlanty* dva otřesy. První byl pravděpodobně způsoben zásahem torpéda do přední části a druhý s jistotou od torpéda, jež zasáhlo přední strojovnu. Loď nyní bez energie ležela doslova mrtvá na hladině. V následujících okamžicích začala inkasovat osmipalcové granáty z těžkého křížníku, který jeden z důstojníků identifikoval jako *San Francisco*.¹⁷⁸ Toto tvrzení se potvrdilo, dělostřelci na *San Franciscu* snažící se pálit na *Harusame*, přehlédli stojící *Atlantu*. Než byla na Callaghanův rozkaz palba zastavena, nástavby provrtalo celkem devatenáct průbojných granátů, kterým se však díky tenkému pancíři neaktivovala roznětka,

¹⁷⁵ Tamtéž.

¹⁷⁶ *First Battle of Guadalcanal*, In: NavWeaps [online]. Dostupné z: http://navweaps.com/index_oob/OOB_WWII_Pacific/OOB_WWII_First_Guadalcanal.php, [cit. 2019–30–20].

¹⁷⁷ FRANK, s. 441.

¹⁷⁸ JENKINS, S. P., *U.S.S. ATLANTA – A16–5–Advanced Naval Activities – Cactus–Ringbolt Area – November 20, 1942*.

tudíž nevybuchly. Touto palbou byla s největší pravděpodobností způsobena smrt admirála Scotta a důstojníků na můstku.¹⁷⁹

V 1:53 se tři čelní americké torpédoborce přiblížily k *Hiei*. *Cushing* a *Laffey* odpálily dohromady jedenáct torpéd, některé z bezprostřední blízkosti (údaje hovoří o 450 metrech). Byl zaznamenán jediný zásah, při kterém ovšem torpédo nevybuchlo. Další torpéda minula, nebo se nestihla kvůli krátké vzdálenosti aktivovat. *Laffey* po odpalu torpéd zahájil palbu z děl. V této době zasáhlo nástavby *Hiei* mnoho granátů různých ráží. Pravděpodobně pětipalcový granát zasáhl můstek, zranil admirála Abeho, kapitána Nishidu a zabil náčelníka štábu kapitána Suzukiho Masakaneho.¹⁸⁰

Vedoucí *Cushing* byl po odpálení torpéd zaměřen s největší pravděpodobností *Nagarou* a jedním z torpédoborců. První zásahy vyřadily většinu výzbroje a torpédoborec po chvíli pálil jen ze svých rychlopalných kanonů menší ráže. Zaměřen pátracím reflektorem byl *Cushing* snadným cílem a brzy se z torpédoborce stal jen hořící vrak.¹⁸¹

Laffey, který následoval *Cushing*, byl po smělém obratu, kterým se vyhnul japonské vlajkové lodi, zaměřen torpédoborcem *Terucuki*. Několik pětipalcových granátů a zásah torpédem na zádi torpédoborci téměř znemožnily pokračovat v palbě. Poté čtrnáctipalcové granáty, vypálené nejspíš *Kirišimou*,¹⁸² zasáhly strojovnu a vyřadily loď z boje. Korvetní kapitán Hank vydal rozkaz k opuštění lodi. Potápějícím se *Laffeyem* otrásl výbuch, který zabil mnoho trosečníků, včetně Hanka.¹⁸³

Další v řadě byl *Sterret*, ten nejprve zaměřil *Nagaru* a později *Hiei*, byl však zasažen třemi granáty z hlavních děl *Hiei* spolu s několika střelami menší ráže. *Sterret* byl následován *O'Bannonem*, který byl první americkou lodí, která zahájila palbu. Nejprve byl jeho cílem světlomet na *Akacuki* a poté vedl palbu spolu se *Sterretem*. Během bitvy se vyhnul jakémukoliv poškození.¹⁸⁴

Za čelní čtveřicí pluly vlajkové lodi obou admirálů. Callaghanovo *San Francisco* následující *Atlantu* si za první cíl vybralo *Judači*, který několikrát zasáhl. Následné přenesení palby na *Harusame* dostalo *Atlantu* do linie palby hlavních baterií. Jakmile to zaznamenali na můstku, nechal Callaghan zastavit palbu. Rozkaz ovšem prošel

¹⁷⁹ FRANK, s. 443–444.

¹⁸⁰ *IJN Battleship HIEI: Tabular Record of Movement*. In: Imperial Japanese Navy Page [online]. Dostupné z: <http://combinedfleet.com/hiei2.htm>, [cit. 2012 3–22].

¹⁸¹ MORISON, s. 244.

¹⁸² *Laffey* se nacházel tak blízko *Hiei*, že by ho nebyly její hlavní baterie schopné zasáhnout.

¹⁸³ FRANK, s. 442.

¹⁸⁴ HAMMEL, nestránkováno.

na všeobecné frekvenci a dostal se na všechny lodi. Než si svůj omyl uvědomil, některé lodi opravdu palbu zastavily. K obnovení došlo po vydání rozkazů: „*Nandajte jim to*“ a „*Dostaňte ty velké*“. Tím jeho velení celému svazu prakticky končí. Následně nechal soustředit palbu převážně na „*ty velké*“.¹⁸⁵ Ve chvíli, kdy děla *San Francisco* nevědomky drtila *Atlantu*, byla totiž upozorována *Hiei* a palba přenesena na ni.

Po dvou úvodních salvách došel onen rozkaz palbu zastavit. Na můstku *Hiei* považovali palbu ze *San Francisco* za spojeneckou a ukončení palby tuto domněnku potvrdilo. Nicméně křižník *Portland*, plující za *San Franciscem*, rozkaz k přerušení palby neuposlechl a neustále *Hiei* zasypával osmipalcovými granáty, k čemuž se *San Francisco* brzy připojilo. Z této bezprostřední vzdálenosti (kolem tří kilometrů) byla děla těžkých křižníků schopna probít slabší části trupu bitevní lodi a jeden z těchto granátů poškodil na *Hiei* kormidlo. Celou situaci sledovala *Kirišima*, plující necelých 800 metrů za *Hiei*, a zaměřila *San Francisco*. Výsledkem její palby byl především zásah můstku, který zabil Callaghana a téměř všechny přítomné.¹⁸⁶ Další palba postupně vyřadila hlavní baterie, a když se křižník o něco později téměř srazil s *Amacukaze*, byl nejprve díky své siluetě „bez výbroje“ špatně identifikován. Kvůli tomu zareagoval japonský torpédoborec se zpožděním a vypálená torpéda se neaktivovala. Nicméně palba z děl, kterou *Amacukaze* poté spustil, ničila nástavby až do chvíle, kdy byl japonský torpédoborec zaměřen *Helenou*. Ta vypálila několik salv, z nichž jedna vyřadila kormidlo a donutila tak torpédoborec položit kouřovou clonu a útok přerušit.¹⁸⁷

San Francisco poté odplulo podél pobřeží Guadalcanalu. V průběhu bitvy na jeho palubě propuklo na dvaadvacet požárů a loď obdržela pětáctýřicet zásahů všech kalibrů. Palba na krátkou vzdálenost způsobila, že větší část poškození byla v oblasti nástaveb a neměla vliv na schopnost lodi plout.¹⁸⁸ Torpédoborce *Asagumo*, *Murasame* a *Samidare*, původně plující v čelním půlkruhu, byly v důsledku obrátů před bitvou nyní zařazeny za *Terucuki*, který plul na levobok od *Kirišimy*. Proto se torpédoborce dostaly do boje až později, ve chvíli, kdy byl *Amacukaze* ostřelován *Helenou*.¹⁸⁹ Dull a Hara píší o těžkém poškození křižníku touto trojicí, ovšem oficiální americké zprávy uvádějí jen jediný zásah z pětipalcových děl, kterými byly tyto torpédoborce vyzbrojeny.¹⁹⁰

¹⁸⁵ FRANK, s. 444.

¹⁸⁶ HUBÁČEK, s. 348–349.

¹⁸⁷ HARA, s. 124.

¹⁸⁸ *U.S.S. San Francisco (CA38) Gunfire Damage Battle of Guadalcanal 13 November, 1942*, 2016.

¹⁸⁹ DULL, s. 251.

¹⁹⁰ *First Battle of Guadalcanal*. In: NavWeaps [online], Dostupné z: <http://bit.ly/2vdVjc9>. [cit. 2019–30–20].

Portland podporující *San Francisco* v palbě na *Hiei* zpozoroval dvě lodi a nechal je osvětlit palbou sekundární pětipalcové baterie. Jednou z těchto lodí byl *Judači* a *Portland* na něj zahájil palbu. Minutu až dvě po druhé ranní bylo obsluhou sekundárních děl zpozorováno torpédo, jehož zásah do zadní části na pravoboku zasekl kormidlo a zadní dělovou věž. Křižník začal plout v kruzích, ale z předních věží stále vedl palbu na *Judači*. Když většina lodí začala pomalu vyklízet bojiště, na *Portlandu* kormidlo stále nefungovalo. Než se rozednělo, podařilo se *Portlandu* z moře vyzvednout 38 námořníků. První sluneční paprsky odhalily ve vzdálenosti šesti mil nepřátelský torpédoborec, který se bezvládně pohupoval na hladině. Šlo o již opuštěný *Judači*. Šest salv přední šesticí děl poslalo bezvládný vrak ke dnu. Za asistence menších lodí, které připluly na pomoc v průběhu dne, dorazil *Portland* 14. listopadu do Tulažského přístavu.¹⁹¹

Lehký křižník *Juneau*, plující za *Portlandem*, se úvodními obraty dostal do pozice na levoboku od *San Francisca*. V průběhu manévru, který měl loď vrátit na původní pozici, zasáhlo *Juneau* torpédo z *Amacukaze*.¹⁹² Loď byla ochromena a do dalšího boje se prakticky nezapojila.

Čtveřice torpédoborců, původně plující za křižníky, pod velením kapitána Tobina vstoupila do boje, když vedoucí *Aaron Ward* zahájil palbu na *Hiei*. Tu byl však nucen brzy zastavit, aby se vyhnul nepřátelskému torpédoborci, pravděpodobně *Judači*. Následně zpozoroval dvě torpéda, která proplula pod ním, nebo v jeho těsné blízkosti, a zasáhla za ním plující *Barton*, který se rozlomil a okamžitě potopil. Od začátku boje stihl *Barton* vypálit jen několik salv z hlavních děl a pět torpéd, která ovšem nenašla cíl. *Aaron Ward* poté vedl palbu na loď identifikovanou jako lehký křižník, nebo velký torpédoborec. Tím na sebe upozornil a následná palba loď vyřadila z boje.

Dalším v řadě byl *Monssen*, který vypálil nejprve pět torpéd na *Hiei* a dalších pět na neidentifikovaný torpédoborec. Granáty, které začaly na *Monssen* dopadat, považoval jeho kapitán za vlastní a nechal rozsvítit poznávací světla. Tím pouze upozornil nepřítele na svou pozici a byl zaměřen reflektory. Soustředěná palba loď vyřadila z boje a *Monssen* byl opuštěn ve 2:20. Poslední lodí celé americké linie byl *Fletcher*. Nejprve vedl palbu na *Akakuki* a poté se soustředil na *Inazumu* nebo *Ikazuči*. Po výbuchu *Bartonu* a vyřazení *Monssenu* se vydal severním kurzem, přičemž odpálil

¹⁹¹ GENEROUS, s. 82–93.

¹⁹² HARA, s. 121.

torpéda na velkou loď, jejíž popis ovšem odpovídal *Heleně*. Z bitvy se *Fletcher* dostal nepoškozen.¹⁹³

Ve 2:00 Abe definitivně upustil od plánu bombardovat Hendersonovo letiště a zavelel k ústupu bitevních lodí. *Kirišima*, poškozená jedním zásahem, odplula na sever kolem ostrova Savo. Menší lodi se začaly stahovat později, přičemž většinu torpédoborců vedla *Nagara* severní cestou za *Kirišimou*. *Hiei* se protáhla jižně kolem ostrova Savo na západ v doprovodu *Terucuki* a později *Jukikaze*. Následně se k ní připojily torpédoborce *Šigure*, *Širacuju* a *Jugure*, které hlídkovaly na západě.¹⁹⁴

Ve 2:26 signalizovala *Helena* ostatním lodím, aby s ní utvořily formaci a nastavila východní kurz. *Portland* požádal o vlek, ale z důvodu nebezpečí torpédového útoku nebylo jeho požadavku prozatím vyhověno. Ve 2:35 rozkázala *Helena* všem lodím krátce zapnout poznávací světla. Na to zareagovalo *San Francisco* a o pět minut později se k *Heleně* připojilo, přičemž předalo informaci o Callaghanově smrti. Ke křižníkům se ještě přidal *Fletcher* a všechny tři lodě opustily bojiště průlivem Sealark. V průlivu Indispensable se poté připojil *Juneau*. Torpédoborce *Sterret* a *O'Bannon* odpluly z bojové zóny průlivem Lengo.¹⁹⁵

S rozedněním zůstala v oblasti pěti amerických lodí, *Portland*, stále plující v kruzích, vyřazená *Atlanta*, nehybný *Aaron Ward* a hořící opuštěný *Cushing* s *Monssenem*. Vyjma amerických lodí se v okolí ostrova Savo nacházela poškozená *Hiei* v doprovodu torpédoborců a opuštěný *Judači*.¹⁹⁶

4.2. Události po noci z 12. na 13. listopadu a druhá námořní bitva u Guadalcanalu

13. listopadu v 6:10 ráno byl z můstku *Hiei* spatřen ochromený *Aaron Ward* a ze vzdálenosti 13 mil na něj byla vedena palba až do prvního leteckého útoku z Hendersonova letiště. Když pominula hrozba od *Hiei*, byl americký torpédoborec odveden na Tulagi.¹⁹⁷ Poté, co se *Juneau* připojil k *Heleně* a ostatním, byl křižník dotázán, zda nemůže poskytnout některé ze svých mediků *San Franciscu*. Na *Juneau* žádosti vyhověli a poslali poručíka Rogera W. O'Neila se třemi asistenty a lékařským materiálem. Pravděpodobně v 11:01 byl křižník podruhé torpédován, a to ponorkou *I-*

¹⁹³ FRANK, s. 447–448.

¹⁹⁴ DULL, s. 250.

¹⁹⁵ *Combat Narratives Solomon Islands Campaign: VI Battle of Guadalcanal 11–15 November 1942*, s. 32.

¹⁹⁶ MORISON, s. 254.

¹⁹⁷ STILLE, Mark, *The Naval Battles for Guadalcanal: Clash for supremacy in the Pacific*, 2013, s. 69.

26. Jedno ze tří torpéd zasáhlo křižník poblíž prvního zásahu a loď doslova rozpúlilo.¹⁹⁸ Vzhledem k riziku dalšího útoku ponorky se žádná z lodí nezastavila, aby zachránila přeživší, kterých bylo více než sto. Potopení lodi a následné strádání na moři nakonec přežilo jen deset mužů z 693 a mezi mrtvými bylo i všech pět bratrů Sullivanových.¹⁹⁹ Ztráty na *Juneau* tak dosáhly poloviny celkových ztrát bitvy.²⁰⁰

Japonské velení se zpočátku snažilo poškozenou *Hiei* zachránit. *Kirišima* dostala rozkaz vzít poškozenou sesterskou loď do vleku. Letecké útoky z *Enterprise* a Hendersonu však tento manévr znemožnily a bitevní loď se vydala na sever. S ohledem na zhoršující se situaci *Hiei* v důsledku leteckých útoků bylo rozhodnuto o jejím opuštění. Posádka se přesunula na blízké torpédoborce. *Hiei* se nakonec potopila až ve večerních hodinách.²⁰¹ Byla první japonskou bitevní lodí ztracenou za druhé světové války.

V reakci na Abeho neúspěch nařídil Jamamoto Kondóovi, aby poskytl své hlavní síly k bombardování Hendersonu v noci ze 14. na 15. listopadu. Tou dobou se nacházely u atolu Ontong Java asi 500 mil východně od Rabaulu. Kondó se setkal 13. listopadu ve 22:10 s *Kirišimou*. K té připojil 4. divizi křižníků (*Atago*, *Takao*) a větší eskortu lehkých křižníků a torpédoborců. I když měl Kondó k dispozici ještě bitevní lodi *Kongó* a *Haruna*, využil je jen k doplnění paliva. Bombardováním Hendersonu v noci ze 13. na 14. listopadu byl pak pověřen viceadmirál Šodži Nišimura.²⁰² Po půlnoci 13. listopadu byl konvoj pod ochranou Tanaky odvolán zpět na Shortlandy, kam dorazil v poledne téhož dne. Zde však strávil jen hodinu a opět vyplul směr Guadalcanal.²⁰³

Již po několik dnů bylo americké letectvo v pohotovosti a od rána 13. listopadu pátraly letouny z *Enterprise* neúspěšně po japonských letadlových lodích. Když bylo pátrání ukončeno, soustředily se na poškozenou *Hiei*. V 8:38 se k operačnímu svazu 16 připojil křižník *Pensacola* a torpédoborce *Gwin* a *Preston*. V 11:10 obdržel Kinkaid pokyn od Halseyho, aby vyrazil na sever a mohl tak lépe krýt poškozené lodi

¹⁹⁸ O'NEIL, Roger W., CL50/A16-3 U.S.S. HELENA 10-S-007- November 17, 1942, 1999.

¹⁹⁹ Oficiální politika námořnictva zakazovala službu více sourozenců ve stejné jednotce, bratři Sullivanovi si společnou službu prosadili a všech pět bylo právě na *Juneau*. Jejich smrt měla za důsledek schválení směrnice na převelení posledních sourozenců z bojových oblastí.

²⁰⁰ STILLE, *The Naval Battles for Guadalcanal: Clash for supremacy in the Pacific*, s. 69.

²⁰¹ EVANS, s. 190.

²⁰² DULL, s. 251.

²⁰³ EVANS, s. 190

u Guadalcanalu.²⁰⁴ Následující rozkaz, který přišel o tři hodiny později, vytvořil operační svaz 64. Sestával z bitevních lodí *South Dakota* a *Washington* spolu s torpédoborci *Gwin*, *Preston*, *Benham* a *Walke*, pod velením kontradmirála Willise A. Leea.²⁰⁵ Přílišná vzdálenost od Guadalcanalu znemožnila Leemu vstoupit do Průlivu se železným dnem včas, aby zastavil Nišimurovo noční bombardování.

Po prvních deseti minutách 14. listopadu se od Mikawova svazu oddělil Nišimura s těžkými křižníky *Suzuja* a *Maja*, lehkým křižníkem *Tenjú* a torpédoborci *Jugumo*, *Makikumo* a *Kazegumo* s cílem bombardovat Hendersonovo letiště. V 1:30 byly z hydroplánů shozeny světlice a oba těžké křižníky započaly jednatřicetiminutové bombardování, při kterém vypálily 989 osmipalcových granátů. Proti Nišimurovi byly vyslány dva torpédové čluny z Tulagi, které však nedosáhly úspěchu.²⁰⁶ Jak se nad ráno ukázalo, bombardování nemělo téměř žádný efekt a hlavní ranvej letiště nebyla poškozena vůbec.

Brzy ráno 14. listopadu vyslala *Enterprise* na průzkum střemhlavé bombardéry a v 9:15 byl objeven Mikawův svaz. První letoun těžce poškodil *Kinugasu*, když jeho puma zasáhla křižník za předními dělovými věžemi. Dvojice letounů SBD, která hlídkovala nejbližší, si za cíl vybrala *Maju*. Jeden z nich se zřítil na její palubu poté, co se stroj stal neovladatelným. V 10:45 přiletělo 17 střemhlavých bombardérů, které poškodily *Čókaj*, *Isuzu* a opět *Kinugasu*, která se nakonec převrátila a v 11:22 klesla ke dnu.²⁰⁷

Tanakův konvoj jedenácti transportních lodí s eskortou stále plul ke Guadalcanalu a během dne na něj američtí letci provedli šest útoků. Celkové ztráty činily sedm transportních lodí. Větší část ochranných torpédoborců se navíc musela vrátit na Shortlandy s palubami plnými trosečnicků z transportů. Tanaka se i přes vysoké ztráty rozhodl pokračovat se zbylými transporty a čtyřmi torpédoborci. Po poledni nahlásil japonský průzkumný letoun přítomnost dvou křižníků a čtyř torpédoborců (operační svaz 64) směřujících severně vysokou rychlostí ke Guadalcanalu. Takové uskupení by snadno přemohlo čtyři torpédoborce a rozstřílelo transportní loď, jenže tou dobou Tanaka obdržel zprávu, že ke Guadalcanalu téže noci připluje Kondó a on se tak

²⁰⁴ *Combat Narratives Solomon Islands Campaign: VI Battle of Guadalcanal 11–15 November 1942*, s. 42.

²⁰⁵ *Second Battle of Guadalcanal (Third Savo)*. In: NavWeaps [online]. Dostupné z: navweaps.com/index_oob/OOB_WWII_Pacific/OOB_WWII_Second-Guadalcanal.php, [cit. 2012 3–28].

²⁰⁶ FRANK, s. 464.

²⁰⁷ LIPPMAN, David H., *Second Naval Battle of Guadalcanal: Turning Point in the Pacific War*, World War II 6, 2006, s. 12–24.

bude moci dostat k plážím nerušeně. Obě japonské skupiny dočasně navázaly vizuální kontakt před desátou večer.²⁰⁸

Kondó se na rozdíl od Tanaky přiblížil ke Guadalcanalu bez větších obtíží, vyjma útoku ponorky *Trout* v 15:18, která vypálila čtyři torpéda, z nichž jedno vadné zasáhlo *Kirišimu*. Ve 20:45 hlášení dalšího průzkumného letounu hovořilo opět o dvou křižnicích a čtyřech torpédoborcích.²⁰⁹ Kondó se příliš neznepokojoval, oproti jeho svazu tvořenému bitevní lodí (*Kirišima*), dvěma těžkými křižníky (*Atago*, *Takao*), dvěma lehkými křižníky (*Nagara*, *Sendai*) a devíti torpédoborci (*Asagumo*, *Terucuki*, *Samidare*, *Inazuma*, *Hacujuki*, *Širajuki*, *Šikinami*, *Uranami*, *Ajanami*) se nejednalo o vážného soupeře.²¹⁰

V pozdních odpoledních hodinách pokračoval Lee ke Guadalcanalu s plánem zničit zbytky Tanakova konvoje. S příchodem večera proplul svaz mezi Russelovým ostrovem a Savem ve vzdálenosti 18 mil rychlostí 23 uzlů a v kurzu 20°. Lodě prováděly protiponorkové manévry až do 21:10.²¹¹ Letecký průzkum nahlásil nepřátelský křižník a torpédoborec v zátoce u ostrova Savo ve 21:20. Byla snížena rychlost na 20 uzlů a vytvořena linie v pořadí *Walke*, *Benham*, *Preston*, *Gwin*, *Washington*, *South Dakota*. Torpédoborce byly 4500 metrů před bitevními loděmi s rozestupy necelých 300 metrů.²¹² Krátce po půl desáté byl změněn kurz na východ, ostrov Savo byl nyní jižně ve vzdálenosti 11 mil a posádky na bojových stanovištích pátraly po nahlášeném křižníku a torpédoborci. Ve 22:45 směnil svaz kurz na 150° mezi ostrovy Savo a Florida.²¹³

Spojeneckým pozorovatelům na Guadalcanalu a Tulagi neušla přítomnost lodí v jejich oblasti a z Tulagi byla vyslána skupina torpédových člunů. Na *Washingtonu* byla komunikace mezi čluny a velitelstvím zaznamenána a Lee se okamžitě spojil s Guadalcanalem a žádal jejich stažení. Nesetkal se však s kladnou odpovědí, jelikož na Guadalcanalu neměli žádné zprávy o tom, že by v oblasti měly operovat americké lodi. Lee do rádia zařval své jméno spolu s přezdívkou a rozkázal ji předat veliteli

²⁰⁸ EVANS, s. 192–193.

²⁰⁹ *IJN Battleship KIRISHIMA: Tabular Record of Movement*. In: Imperial Japanese Navy Page [online]. Dostupné z: www.combinedfleet.com/Kirishima.htm, [cit. 2012 3–28].

²¹⁰ STILLE, *The Naval Battles for Guadalcanal: Clash for supremacy in the Pacific*, s. 73.

²¹¹ Dobové americké dokumenty uvádějí čas celé bitvy o hodinu napřed.

²¹² *Combat Narratives Solomon Islands Campaign: VI Battle of Guadalcanal 11–15 November 1942*, s. 51.

²¹³ Tamtéž, s. 52–53.

ostrova. Admirál Lee totiž chodil na akademii v Annapolis spolu s generálem Vandergriftem. Brzy přišla odpověď: „*Identita potvrzena. Nejdeme po vás.*“²¹⁴

Chvíli poté, co Lee změnil kurz na východ, propluly japonské síly za ním a rozdělily se do tří skupin. Od jádra se odpojil kontradmirál Šintaro Hašimoto s lehkým křižníkem *Sendai* a torpédoborci *Uranami* a *Šikinami* a obeplul ostrov Savo z východu. Podobně si počínal viceadmirál Susumu Kimura s křižníkem *Nagara* a čtyřmi torpédoborci, jenž ostrov obeplul ze západu. Mezi oběma skupinami plul v těsné blízkosti západního břehu Sava torpédoborec *Ajanami*.²¹⁵ Kondó, stále netuše přítomnost bitevních lodí admirála Leea, plánoval, že Kimurova a Hašimotova skupina zničí americký svaz a on bude moci s těžkými loděmi nerušeně připlout k pobřeží a bombardovat Hendersonovo letiště.

Ve 23:13 navázal jeden z torpédoborců Hašimotovy skupiny první kontakt s loděmi admirála Leea. To opět vypovídá o vysoké kvalitě japonské optiky. Lee v této situaci neměl, jak nepřítele zachytit, jelikož poškozený SG radar na Washingtonu nesnímal zadních 80°. Japonci pokračovali v pronásledování a identifikovali dva křižníky nového typu a čtyři torpédoborce. V reakci na to Kondó rozkázal Kimurovi vplout do průlivu jižně od Sava a zaútočit na Američany, zatímco své lodi odklonil z kurzu, aby dal Kimurovi a Hašimotovi dostatek času.²¹⁶

Ve 22:52 nechal Lee obrátit na západ a o něco málo později ještě upravil kurz na severozápad, aby proplul mezi Guadalcanalem a Savem. O devět minut později detekoval radar *Washingtonu* křižník *Sendai* ve vzdálenosti 16 500 metrů a sledoval ho do 23:12, kdy byl navázán vizuální kontakt. *Sendai* byl zaměřen i *South Dakotou* a ve 23:16 Lee vydal rozkaz k palbě: „*až budou dělostřelci připraveni.*“ O minutu později opustily první 16palcové granáty děla *Washingtonu*.²¹⁷ Několik minut poté se připojily sekundární 5palcové baterie. *South Dakota* si za cíl vybrala torpédoborec *Šikanami* a jejích sedm funkčních 16palcových děl prvně zahřmělo ve 23:18. Již úvodní salvy přiměly *Sendai* položit kouřovou clonu a stáhnout se na sever. Nicméně palba z *Washingtonu* ještě chvíli pokračovala, jelikož jeho děla byla řízená radarem.²¹⁸

Čelní americké torpédoborce zvýšily rychlost ze 17 na 26 uzlů. Vedoucí *Walke* zpozoroval přímo před sebou torpédoborec *Ajanami* ve 23:22. Vzdálenost činila 10 000

²¹⁴ LIPPMAN, s. 14–16.

²¹⁵ Tamtéž, s. 17.

²¹⁶ STILLE, *The Naval Battles for Guadalcanal: Clash for supremacy in the Pacific*, s. 74.

²¹⁷ MORISON, s. 274.

²¹⁸ HAMMEL, nestránkováno.

metrů a téměř okamžitě jej začal ostřelovat předními děly. *Benham* jako druhý v pořadí jej následoval, zatímco než se za ním plující *Preston* připravil, zpozoroval lehký křižník *Nagara* a raději ve 23:27 spustil palbu na něj. *Preston* v jeho počínání podpořil *Gwin* a později také *Walke*. Admirál Kimura neváhal a 5,5palcová děla *Nagary* spolu s 5palcovými děly jeho torpédoborců odpověděla. Japonci nyní těžili ze své pozice mezi Američany a ostrovem Savo, který znemožňoval efektivní zaměření amerických radarů. Japonci navíc používali nový střelný prach, který po výstřelu nezpůsobil záblesk.²¹⁹

Odvetná japonská palba si brzy našla svou první oběť v podobě *Prestonu*. První granát vyřadil kotelnu, druhý zasáhl platformu s pátracím reflektorem, která se zřítila na pravý torpédomet. Pod tíhou dalších zásahů se zasekla přední děla a do torpédoborce začala proudit voda. Kapitánův rozkaz opustit loď přišel ve 23:36 a minutu na to se loď potopila. Do hlubin s ní kleslo 117 mužů posádky.²²⁰

Z paluby *Gwinu* sledovali, s jakou rychlostí byl *Preston* vyřazen z boje do chvíle, než ve 23:32 zasáhly strojovnu dva granáty a roztrhly parovodní potrubí. Další výbuchy uvolnily pojistky na torpédometech a torpéda neškodně vyklouzla do vody a potopila se. *Gwin* byl nucen se vyhnout vyřazenému *Prestonu* a obeplul ho z pravoboku. Tento manévr jej pravděpodobně zachránil před zásahem torpéda.²²¹

Jediným nepoškozeným torpédoborcem byl nyní *Benham*, jelikož *Walke* byl již také poškozen palbou Kimurovy skupiny. Zlom přišel ve 23:35, kdy dorazila první japonská torpéda, pravděpodobně vypálená *Ajanami* a *Uranami* ve 23:30. První torpédo zasáhlo *Walke* a torpédoborec se téměř okamžitě potopil. Druhé torpédo doslova utrhlo příď *Benhamu*. Loď ztratila rychlost, naklonila se a vybočila z linie.²²²

Kritickou situaci torpédoborců sledoval Lee z *Washingtonu* a nechal vést palbu na nepřitele ze sekundárních baterií obou bitevních lodí. Jelikož se před ním nyní nacházely vyřazené torpédoborce, rozhodl se je obeplout zleva.²²³ Když na *South Dakotě* probíhala kontrola cílů, došlo k sérii selhání v elektrické síti a většina lodí se ocitla bez proudu. Ve 23:36 se podařilo izolovat vadné obvody a postupně obnovit dodávky elektřiny. Ve stejnou dobu byla nucena vybočit vpravo, aby se vyhnula vyřazenému *Benhamu*.²²⁴

²¹⁹ FRANK, s. 476.

²²⁰ LIPPMAN, s. 19.

²²¹ LIPPMAN, s. 20–21.

²²² Tamtéž.

²²³ HUBÁČEK, s. 384–385.

²²⁴ *USS South Dakota BB57 War Damage Report No. 57*, Preliminary Design Section Bureau of Ships Navy Department 1947.

Na japonské straně byl jedinou poškozenou lodí *Ajanami*. Jeho situace se stávala vážnou, proto k němu připlul *Uranami*, aby v případě potřeby pomohl. Torpédoborec se nakonec nepodařilo zachránit a *Uranami* ho po vyzvednutí posádky potopil ve 2:00 torpédem. Kimura, který vypálil 42 torpéd, byl nyní nucen se před bitevními loděmi (stále považovanými za křižníky) stáhnout podél pobřeží a uvolnit prostor Kondóovým lodím. Na čas byly jedinými bojujícími loděmi *Sendai* a *Šikinami*, které se vracely ze svého ústupu na počátku boje.²²⁵

South Dakota po vybočení vpravo srovnala kurz paralelně s *Washingtonem* a její přední baterie pálily na Kimurovy lodě, zatímco zadní věž ostřelovala *Sendai*. Následkem výstřelu zadní dělové věže *South Dakoty* se ve 23:40 vznítily všechny tři hydroplány na její zadní palubě. Problém se pro bitevní loď vyřešil sám dalším výstřelem, který dvě letadla svrhl do moře a na posledním požár uhasil.²²⁶ Problémy *South Dakoty* ovšem neměly skončit. Jelikož plula paralelně s *Washingtonem*, nacházela se ve slepém úhlu jeho radaru, což Leemu komplikovalo situaci. Navíc se tím, že obeplula torpédoborce zprava, dostala blíže k nepříteli než *Washington*.

Ve chvíli, kdy Kondó míjel ostrov Savo a plul v kurzu 252°, změnil Lee kurz na 282°, aby vyvedl obě bitevní lodě z nebezpečného průlivu a obě skupiny se k sobě začaly pomalu přibližovat. Ve 23:35 zachytil radar *Washingtonu* bombardovací skupinu a začal ji sledovat. V kritickou chvíli opět selhala elektronika na *South Dakotě* a od 23:41 byla pět minut bez radaru. Jakmile byl radar opět v provozu, objevila se na obrazovce Kondóova skupina. Ve stejnou dobu Lee kontaktoval torpédoborce, aby jim vydal rozkaz k ústupu. Jediný, kdo odpověděl, byl *Gwin*, který spolu s těžce poškozeným *Benhamem* zamířil na Tulagi.²²⁷

Ve 23:55 Kondó obrátil a zamířil směrem k Hendersonovu letišti a zároveň seznámil podřízené se svými úmysly. V reakci na to Hašimoto potvrdil *Uranami*, že má zůstat s poškozeným *Ajanami* a se *Sendai* a *Šikinami* nastavil kurz k Lunze. O dvě minuty později nahlásil *Nagara* dvě americké bitevní lodě severně od mysu Esperance. Kondó však stále odmítal uvěřit, že se nejedná pouze o křižníky. Z jeho vlastní lodi byla o minutu později zpozorována *South Dakota* a identifikována jako křižník. Následující

²²⁵ HUBÁČEK, s. 385–386.

²²⁶ *USS South Dakota BB57 War Damage Report No. 57.*

²²⁷ *Combat Narratives Solomon Islands Campaign: VI Battle of Guadalcanal 11–15 November 1942*, s. 58.

minutu již japonští pozorovatelé hlásili bitevní loď, ale Kondó si svůj omyl plně uvědomil, až když v 0:00 světlomety *Ataga* americkou bitevní loď ozářily.²²⁸

Na *South Dakotu* bylo odpáleno celkem 34 torpéd, z nichž všechna minula. Bitevní loď se najednou ocitla pod palbou všech lodí Kondóovy skupiny. *South Dakota* soustředila svou pozornost na oba křižníky, aby se zbavila světlometů. Přestože životně důležité části lodi byly chráněny tak silným pancířem, který neprobily ani granáty z *Kirišimy*, soustředěná palba, zahrnující projektily od ráže 3,9 až 14 palců z velké části dopadající na nástavby, loď prakticky vyřadila z boje. Během několika minut totiž nepřítel zasáhl loď šestadvacetkrát. Bylo vyraženo pět ze šesti radarů, zasekla se dělová věž číslo 3 a vypuklo přes dvacet požárů. Během krátké vlastní palby se jí pravděpodobně podařilo zničit světlomety na *Atagu*. V 1:08 zastavila palbu, a jelikož ztratila veškerý kontakt s *Washingtonem*, pomalu nastavila kurz pryč z bojové zóny.²²⁹

Protože *Washington* obeplul vlastní torpédoborce zleva a nevedl palbu na dotírajícího Hašimota, neměl Kondó představu, kde se nachází. Dokonce i na *South Dakotě* po ztrátě spojení někteří uvažovali, že se *Washington* již mohl stáhnout. Opak byl pravdou, a když byla *South Dakota* již těžce poškozena, na palubě *Washingtonu* byly zaměřeny cíle, a aniž by byl zpozorován, zahájil palbu na 7700 metrů.²³⁰ Primárním cílem byla *Kirišima*, ale některé pětipalcové sekundární věže ostřelovaly i *Takao* a *Atago*. Po prvních 2 minutách 39 vteřinách bylo omylem nahlášeno potopení cíle, a hlavní baterie utichly. Pauza trvala minutu a půl a poté byla na další 2 minuty 45 vteřin obnovena. Celkem vypálila 16palcová děla na *Kirišimu* 75 granátů.²³¹

Již druhou salva našla cíl, ale výbuch ve středu přední nástavby nezpůsobil větší poškození. První vážné zásahy byly koncentrovány na střed lodi do pásu sekundárních děl umístěných v kasematách a pod čaru ponoru. Další se soustředily do přední části lodi a mimo jiné vyřadily dělovou věž číslo 1. Poté byla pěti granáty těžce poškozena záď, vyrazen pohon a kormidlo se zaseklo v úhlu 10° vpravo. Když *Washington* v 0:04 obnovil palbu, dva granáty probily barbetu dělové věže číslo 2, čímž jí vyřadily z provozu. V případě zásahů pětipalcovými sekundárními bateriemi není možné určit přesný počet. Zdroje převážně uvádí 17–40 zásahů většinou v oblasti nástaveb, kde

²²⁸ FRANK, s. 479.

²²⁹ *USS South Dakota BB57 War Damage Report No. 57.*

²³⁰ HAMMEL, nestránkováno.

²³¹ REILLY, Jr., John C, *Operational Experience of Fast Battleships: World War II, Korea, Vietnam*, Washington 1989, s. 61–62.

způsobily mnoho požárů. Značná část podpalubních sekcí byla zaplavena a požáry se nepodařilo úplně uhasit. Návrh křižníku *Nagara* na vlečení byl odmítnut. Torpédoborce *Terucuki* a *Asagumo* připruly, nalodily zbytek posádky a převzaly portrét císaře. *Kirišima* se obrátila kýlem vzhůru a ve 3:25 klesla ke dnu.²³²

Washington během boje neutrpěl žádné poškození a Lee nastavil kurz na severozápad, aby japonské síly odlákal od vlastních vyrazených lodí. V 0:14 vypustily na *Washington* oba těžké křižníky po osmi torpédech, všechna minula. Kondó *Washington* pronásledoval a rozkaz k útoku nyní vydal všem dostupným lodím, jelikož v 0:32 zrušil bombardovací misi.²³³ Takže směrem k jediné americké lodi se začali stahovat Kimura i Hašimoto, který již byl blízko Lungy. Nový kurz *Washingtonu* začal ohrožovat Tanakův zbytek konvoje, a proto vyslal torpédoborce *Kagero* a *Ojašijo*, aby na něj zaútočily torpédy, což v 0:39 učinily. Tou dobou již *Washington* plul na jih a častými úpravami kurzu se pravidelně vyhýbal torpédům pronásledujících lodí. V 0:45 ztratil Kondó s *Washingtonem* kontakt, ale menší lodě ho stále pronásledovaly. Ústup Kondóových sil začal v 1:30, kdy k severu obrátily křižníky *Atago* a *Takao*. (Průběh bitvy viz. Příloha 8.)

Noční boj přežily kromě obou bitevních lodí, které se setkaly v 9:00, také *Gwin* a vážně poškozený *Benham*. Oba torpédoborce Lee odeslal na *Espiritu Santo* s tím, že pokud nebude možné *Benham* dále držet na hladině, má *Gwin* povolení nalodit posádku a potopit ho. K tomu nakonec došlo v 17:24.²³⁴

Jako poslední ještě zůstal ve hře Tanaka a jeho transporty. V průběhu noci se byl nucen kvůli *Washingtonu* a jeho výpadu na severozápad vzdálit, ale po bitvě se jeho lodi opět blížily k Tassafaronce. Toto zpoždění však způsobilo, že Tanaka neměl dostatek času pro kompletní vylodění a odplutí do bezpečných vod. Proto se uchýlil k tomu, že všechny čtyři transporty nechal najet na břeh. Toto rozhodnutí mu posvětili i jeho nadřízení, takže jakmile lodi připruly k písčným plážím, okamžitě do nich zabořily přídě a Tanaka své torpédoborce stáhl na sever. Než se s východem slunce objevily letouny z Hendersonu, podařilo se na vylodit pěchotu, munici a lehké zbraně. Nedlouho poté se všechny čtyři lodě připoutané k pláži ocitly v plamenech.²³⁵

²³² LUNDGREN, Robert, *Kirishima Damage Analysis*. In: NavWeaps [online], [cit. 2012 3–28]. Dostupné z: http://navweaps.com/index_lundgren/kirishimaDamageAnalysis.php.

²³³ FRANK, s. 483.

²³⁴ MORISON, s. 281.

²³⁵ EVANS, s. 195–196.

Námořní bitva u Guadalcanalu byla pro americké námořnictvo úspěchem, za který bylo nuceno zaplatit vysokou cenu. Poznatky získané v bitvě u mysu Esperance jako by byly zapomenuty a z bitvy v pátek třináctého se stala nekontrolovaná řež. Americké námořnictvo plulo do bitvy, tentokrát proti silnějším protivníkovi, aniž by byl vypracován podrobnější plán. Opět byl také americký svaz tvořen loďmi, které neprošly žádnými společnými operacemi ani cvičeními. Oba přítomní admirálové si navíc vybrali naprosto nevhodné vlajkové lodě. Ani jedna neměla moderní SG radar a Scottova vlajková *Atlanta* byla lehkým protiletadlovým křižníkem postaveným k ochraně svazů letadlových lodí. Vše ještě 10. listopadu zvýraznilo oslabení svazu převelením těžkého křižníku *Pensacola* a dvou torpédoborců k operačnímu svazu *Enterprise*. To se ukázalo nejen jako nepotřebné, ale navíc nelogické. V Callaghanově svazu se nacházely dva protiletadlové křižníky, které byly k těmto potřebám určeny a oslabení o těžký křižník se jistě projevilo v bitvě.

Zprvu se situace podobala té před bitvou u mysu Esperance, americké lodě navázaly první kontakt pomocí radaru, který mohl proběhnout dříve, kdyby lodě vybavené SG radarem nebyly naprosto nevhodně umístěné. Callaghan tedy mohl začít bitvu podle vlastní režie. Nicméně tuto svou výhodu vůbec nevyužil. Místo aby stejně jako předtím Scott překřížil nepříteli cestu a tzv. položil příčku na T, téměř bez jakéhokoliv velení nasměroval svůj svaz doprostřed Abeho formace a dal tak nepříteli čas nejen k navázání vizuálního kontaktu, ale také k výměně granátů na bitevních lodích.

Od naprosté katastrofy americké uskupení pravděpodobně zachránila dvě rozhodnutí admirála Abeho. Za prvé to byla nevhodně zvolená půlkruhová obranná formace, narušená předchozími manévry a v nočním boji nefunkční. Za druhé pak rozhodnutí pokračovat přímo proti Američanům. Pokud by Abe své bitevní lodi otočil přinejmenším o 90° a nechal postupovat jen torpédoborce, mohly *Hiei* a *Kirišima* využít naplno svou sílu z ideální vzdálenosti a torpédoborce zaútočit torpédy. Jenže obě sestavy pokračovaly ve svém kurzu a v nastalé bitvě Američané přinutili Abeho k ústupu a ochránili Hendersonovo letiště před bombardováním. Za tento strategický úspěch zaplatili podstatnou částí lodí, které v oblasti měli.

Nejzásadnějších chyb se však v těchto listopadových dnech dopustilo japonské velení. Bombardování Hendersonu křižníky v noci ze 13. na 14. listopadu bylo naprosto neúčinné, což se ostatně stahující síly admirála Mikawy dozvěděly po rozednění, kdy americké letouny potopily křižník *Kinugasa*. V tuto chvíli měl být konvoj admirála

Tanaky stažen, jelikož bylo jasné, že letiště na Guadalcanalu je funkční a nepřítel má navíc pravděpodobně v oblasti i letadlovou loď. Konvoj ovšem pokračoval dál a pod náporom leteckých útoků utrpěl těžké ztráty. Jenže ani tyto události nepřiměly japonské velitele k posílení bombardovací skupiny admirála Konda, přestože byly v oblasti k dispozici celkem tři bitevní lodě třídy Kongó. Rozhodnutí výrazně neposílit bombardovací skupinu pravděpodobně rozhodlo o výsledku druhé námořní bitvy u Guadalcanalu.

Admirál Halsey byl ve svízelné situaci, většina jeho křižníků byla vyřazena a zbylé musel šetřit na ochranu *Enterprise*. Jediným východiskem bylo proti blížícímu se nepříteli vyslat bitevní lodě, a to navzdory tomu, že jejich nasazení ve stísněných vodách, jaké byly právě kolem ostrova Savo, bylo proti americké doktríně. V bitvě se admirál Lee v podstatě nedopustil vážnějších chyb, jelikož k vplutí do zrádných vod mezi ostrovy Savo a Florida byl prakticky naveden falešnou zpravodajskou informací. Následné obeplutí ostrova Savo ho dostalo do nepříjemné situace, kdy byl napaden ze dvou směrů v místech, kde nebyl téměř prostor k manévrování, což vedlo ke ztrátě jeho torpédoborců. Na jejich zničení však Japonci využili podstatnou část svých torpéd, která následně nemohli použít v boji s bitevními loděmi.

Admirál Lee měl štěstí, že japonský průzkum delší dobu považoval *Washington* a *South Dakotu* za těžké křižníky, a i když poslední hlášení již předpokládala, že pravděpodobně může jít o bitevní lodě, Kondó tomu do poslední chvíle nevěřil a jeho postup v bitvě tím byl značně ovlivněn. Zlom poté přišel při střetu velkých lodí, kdy po rozdělení obou amerických bitevních lodí selhali japonští pozorovatelé, kteří *Washington* nelocalizovali. Následkem toho byla téměř nerušeně zničena *Kirišima*, která byla pro bombardovací misi klíčová. Američané tak opět ochránili své letiště před těžkými děly bitevních lodí.

Obě strany utrpěly vážné ztráty a Japonci dopravili na Guadalcanal jen část svých posil, a ještě bez většiny těžkého vybavení. Američanům brzy do oblasti začaly připlouvat nové a opravené lodě, kdežto císařskému námořnictvu nikoliv. Nejenže se pro císařské námořnictvo jednalo o významnou strategickou porážku, ale ztráta nejprve *Hiei*, jakožto první bitevní lodě, způsobila vážnou trhlinu v morálce námořnictva. Podstatná část vyššího velení totiž stále viděla hlavní sílu v bitevních lodích. Ztráta *Kirišimy* tuto krizi jen prohloubila, jelikož *Kirišima* byla potopena v nočním boji, na kterém si císařské námořnictvo zakládalo, a navíc jinou bitevní lodí, tedy v klasickém boji.

Následkem těchto bojů císařské námořnictvo již natrvalo opustilo vody kolem Guadalcanalu. Japonsko tak v polovině listopadu promarnilo příležitost, která se mu naskytla po bitvě u Santa Cruz, kdy v jižním Tichomoří zůstala americkému námořnictvu jediná letadlová loď, která navíc nebyla delší dobu plně bojeschopná. S podstatně většími silami nedokázali neutralizovat Hendersonovo letiště a otevřít si tak cestu k jeho dobytí s pomocí námořnictva.

5. Američané přebírají iniciativu

5.1. Bitva u Tassafarongy

Generál Vandergrift dobře věděl, že velká část posil, a především zásob pro japonskou posádku nedorazila. Proto ráno 18. listopadu započal další pokus o postup Američanů v oblasti řeky Matanikau a při přepadových akcích se podařilo zlikvidovat několik izolovaných japonských jednotek. Hlavní část jednotek plukovníka Šódžiho však unikla. Japonský ústup se ale brzy zastavil a nová linie na odvráceném svahu západně od břehy Matanikau byla dobře maskována a vybavena od kulometů po 77mm horská děla.²³⁶

V reakci na neúspěchy jak na moři, tak na souši proběhly po polovině listopadu změny v japonském velení. 16. listopadu byl z funkce velitele 3. flotily odvolán viceadmirál Nagumo a jeho nástupcem se stal viceadmirál Džisaburo Ozawa. Armáda vyslala do Rabaulu generálporučíka Hitošiho Imamuru (oficiálně převzal velení 26. listopadu), který nyní velel jednotkám na Guadalcanalu a Nové Guineji. Generál Harukiši Hjakutake byl i nadále velitelem 17. armády, ale v novém uspořádání byl Imamurovi podřízen. Imamurovi byly sice přiděleny nové jednotky, jenže většina z nich byla dislokována v Číně nebo na mateřských ostrovech a jejich přeprava byla časově náročná. Proto stanovil datum další ofenzivy na polovinu ledna. Díky tlaku námořnictva armáda konečně svolila k zapojení vlastního letectva v oblasti. Imamura tak měl pod svým velením 6. divizi, která se ale ještě nacházela ve stavu reorganizace a nebyla připravena k nasazení.²³⁷

Američané také museli zasáhnout do svého velení, jelikož 13. listopadu ztratili dva admirály. Přestože si odražení největšího dosavadního náporu Spojeného loďstva vyžádalo obrovskou cenu, cílů bylo dosaženo. Navíc na obzoru již byly vydatné posily, především opravená letadlová loď *Saratoga*, která se měla brzy připojit ke stále opravované *Enterprise*. Počet bitevních lodí v oblasti pak rozšířila opravená *North Carolina*, nová bitevní loď *Indiana* a starší *Colorado*, které od začátku války hlídalo vody západního pobřeží Spojených států. Další posilou byly křižníky *Minneapolis*, *New Orleans*, *Northampton* a *Honolulu*. Posílen byl také počet torpédových člunů na Tulagi a osm nových torpédoborců bylo vyčleněných na protiponorkový boj ve vodách „Torpédové křižovatky“. Dále bylo rozšířeno Hendersonovo letiště

²³⁶ GRIFFITH, s. 211–214.

²³⁷ GRIFFITH, s. 212–213.

a rozhodnuto o stažení 1. divize námořní pěchoty, kterou měla nahradit 25. pěší divize.²³⁸

Pro japonské vojáky se situace na ostrově stala kritickou a velení bylo nuceno přijít se způsobem zásobování, který by udržel posádku bojeschopnou. Novým způsobem, vyjma nepříliš účinných ponorek, byla tzv. „sudová metoda“. Velké kovové sudy byly po několika svázány lany a naplněny základními potravinami, léky a dalším materiálem. Ke Guadalcanalu je na svých palubách dopravily torpédoborce a v dostatečné vzdálenosti od břehu byly sudy shozeny do moře a odtud je vylovili vojáci na motorových člunech. 27. listopadu byly přesunuty čtyři torpédoborce z Rabaulu na Shortlandy a první velký pokus o zásobování byl naplánován na 30. listopadu. Mělo se jej účastnit šest torpédoborců naložených sudy a další dva jako eskorta. Celkem bylo na palubách cca 1100 sudů a menší počet vojáků. Náklad byl prostorově náročný, a tak byly torpédoborce vybaveny jen jednou sadou torpéd s výjimkou dvojice, jež tvořila eskortu.²³⁹

Americké námořnictvo muselo vytvořit nový operační svaz, který by mohlo vyslat proti jakýmkoli japonským silám plujícím ke Guadalcanalu. Proto 27. listopadu vznikl na Espiritu Santo operační svaz 67, pod velením admirála Kinkaida, kterého brzy nahradil kontradmirál Carleton H. Wright. Do první ze tří skupin spadaly křižníky *Minneapolis*, *New Orleans* a *Pensacola*. Druhou skupinu křižníků tvořily *Northampton* a *Honolulu*, velel jim kontradmirál Mahlon S. Tisdale. Třetí částí svazu pod velením fregatního kapitána Williama M. Cola byly torpédoborce *Fletcher*, *Mauray*, *Drayton* a *Perkins*. Každá skupina disponovala lodí vybavenou SG radarem, která obstarávala data a poté je předávala ostatním. Ostatní radary měly být vypnuté, jelikož jejich přítomnost dokázali Japonci detekovat.²⁴⁰

Čtveřice torpédoborců měla plout standardně před křižníky, a to ve vzdálenosti 3600 metrů. Nově však ne v přímé linii, nýbrž v pozici 30° na levobok od přídě. Počítalo se s navázáním kontaktu pomocí radaru a torpédoborce měly pomocí torpéd provést první úder, po kterém by následovala palba z děl křižníků. Během boje se měla vzdálenost křižníků díky řízení palby radarem udržovat mezi 9100 a 11 000 metry, přičemž torpédoborce měly provádět především podpůrnou roli a ozařovat nepřítele pomocí munice se světlicemi. Přiblížení k nepříteli mohlo být provedeno po přímém

²³⁸ SCHOM, s. 467.

²³⁹ EVANS, s. 198–199.

²⁴⁰ *Combat Narratives Battle of Tassafaronga 30 November 1942, Japanese Evacuation of Guadalcanal 29 January – 8 February 1943*, Washington Navy Yard 2017, s. 2.

rozkazu s ohledem na stav nepřítele, ale neměla být překročena hranice 5500 metrů. Reflektory mohly být použity pouze v případě podezření na palbu do vlastních řad.²⁴¹ Podrobné instrukce byly vydány i pro hydroplány, které neměly být během boje přítomny na palubách křižníků.

Brzy ráno 30. listopadu vyplulo osm Tanakových torpédoborců ze Shortland přímo ke Guadalcanalu. V 8:00 ráno se nad horizontem objevil nepřátelský letoun, který svůj objev okamžitě ohlásil. Japonské snahy akci utajit rázem přišly vniveč. Navíc brzy došla zpráva z letounu operujícího u Guadalcanalu: „*Dvanáct nepřátelských torpédoborců a devět transportů*“²⁴². S těmito informacemi Tanaka předal své eskadře toto prohlášení: „*Je pravděpodobné, že se dnes v noci střetneme s nepřátelskou skupinou. Ačkoliv je naším hlavním posláním vylodění zásob, všichni musíme být připraveni k boji. Pokud k němu dojde, chopte se iniciativy a zničte nepřítele.*“²⁴³ Se západem slunce se spustil silný déšť, noc se stala velmi temnou, dohled se ustálil na 9000 metrech, a proto eskadra zpomalila z necelých 30 uzlů na 12. Formaci jedné linie vedl *Takanami* vysunutý o 3000 metrů lehce na levobok od přídě *Ojašija*. Následovaly *Kurošijo*, *Kagero*, *Makinami*, *Naganami*, *Kawakaze* a *Suzukaze*.²⁴⁴

29. listopadu v 19:40 obdržel Wright naléhavý rozkaz od Halseyho, aby okamžitě připravil všechny své lodi k vyplutí s cílem zachytit nepřátelské síly tvořené osmi torpédoborci a šesti transporty, které měly dorazit ke Guadalcanalu v noci 30. listopadu. Ve 22:40 byly pokyny konkretizovány: Proplout průlivem Lengo a dorazit k Tassafaronze následující den ve 23:00. Nové Hebridy svaz opustil ve tři hodiny ráno a po zdolání obraných minových polí vyplul v kurzu 315° rychlostí 27 uzlů.²⁴⁵

Američané se snažili získat co nejpřesnější informace o pohybu a složení japonského svazu, nicméně vše nasvědčovalo tomu, že se blíží pouze těch osm torpédoborců, které již lokalizovali. Americká rozvědka, která nevěděla nic o nové metodě zásobování si nebyla jistá cílem jejich mise. Bylo samozřejmě jasné, že za pomoci torpédoborců nelze dopravit těžkou techniku, jako houfnice, munice apod.,

²⁴¹ *Combat Narratives Battle of Tassafaronga 30 November 1942, Japanese Evacuation of Guadalcanal 29 January – 8 February 1943*, s. 25.

²⁴² EVANS, s. 199.

²⁴³ HARA, s. 134.

²⁴⁴ V seřazení japonských torpédoborců se zdroje liší, druhou variantou je pořadí *Takanami*, *Naganami*, *Makinami*, *Ojašijo*, *Kurošijo*, *Kagero*, *Kawakaze*, *Suzukaze*, které je ovšem s ohledem na následující události méně pravděpodobné.

²⁴⁵ CRENSHAW, Jr., *Russel, S., The Battle of Tassafaronga*, 2010, nestránkováno.

kteřá japonské posádce chyběla, ale tu v této situaci nemělo císařské námořnictvo jak na ostrov dopřavit.²⁴⁶

V časných večerních hodinách se lodi admirála Wrighta setkaly se spojeneckou skupinou tří transportů a pěti torpédoborců vracející se po úspěšném vyloďení posil a materiálu na Guadalcanalu. Podle Halseyho rozkazů z ní byly k Wrightovi přiděleny torpédoborce *Lamson* a *Lardner* pod velením fregatního kapitána Laurence A. Abercrombieho. Za dané situace bylo pro Wrighta takřka nemožné nějak výrazně zahrnout nové lodi do svého plánu a nechal je tedy jako zadní voj a pokračoval do průlivu Lengo. Po jeho proplutí v severozápadním kurzu dal ve 22:38 křižníkům rozkaz k obratu na západ všichni naráz a takto plul do 23:08, kdy linii opět srovnal.²⁴⁷

SG radar na palubě *Minneapolis* zachytil první kontakt ve 23:06 a během chvíle se malý bod na obrazovce vykreslil v pozici 284° a vzdálenosti téměř 13 mil. Do 23:16 bylo na radaru *Minneapolis* již 7 kontaktů. Tou dobou již ukazoval radar na *Fletcheru* vzdálenost nepřítelě pouze 6400 metrů.

Ještě než začala americká palba, obdržel Tanaka hlášení z *Takanami*: „*Nepřátelské lodě azimut 100. Identifikovány jako tři torpédoborce.*“²⁴⁸ Za několik okamžiků přišlo další: „*Sedm nepřátelských torpédoborců zpozorováno.*“ Japonské torpédoborce však nyní nepluly ve formaci a připravovaly se svrhnout do vody sudy se zásobami. Tanaka okamžitě tuto akci zastavil, nechal znovu zformovat linii a zavelel do útoku.²⁴⁹

Do 23:20, kdy byla schválena žádost z *Fletcheru* o provedení torpédového útoku, již měly všechny lodě s SG radarem navázaný kontakt.²⁵⁰ *Fletcher*, *Perkins* a *Drayton* vypálily směrem na nepřítel celkem 20 torpéd, nicméně pětiminutová prodleva od požadavku do schválení útoku způsobila, že úhel, pod kterým byla torpéda vypálena, byl již nevýhodný a žádné nezasáhlo svůj cíl. Současně s vypuštěním torpéd zahájil vlajkový *Minneapolis* palbu z hlavních děl a byl rychle následován ostatními křižníky svazu. Jediným cílem amerických dělostřelců byl předsunutý *Takanami*, který okamžitě reagoval palbou z děl a vypuštěním plné salvy osmi torpéd. Poté začal s obratem od nepřítelě, ale americká palba byla příliš přesná, než aby dovolila

²⁴⁶ CRENSHAW, nestránkováno.

²⁴⁷ MORISON, s. 296.

²⁴⁸ HARA, s. 135.

²⁴⁹ EVANS, s. 200.

²⁵⁰ *Combat Narratives Battle of Tassafaronga 30 November 1942, Japanese Evacuation of Guadalcanal 29 January – 8 February 1943*, s. 6–7.

osamocenému torpédoborci uniknout. *Takanami* se po bitvě potopil, ale stihl spustit na vodu člun s vojáky, kteří nakonec úspěšně dosáhli Guadalcanalu.²⁵¹

Tím, že se téměř veškerá americká palba koncentrovala na *Takanami*, získaly ostatní lodi čas a prostor k manévrování. Tanaka vydal rozkaz k obratu na pravobok a vlajkový *Naganami* zahájil palbu z děl, ale o minutu později již pokládal kouřovou clonu. Za *Naganami* plující *Suzukaze* a *Kawakaze* také obrátily, avšak na levobok. Tím se dostaly do ideální palebné pozice a ve 23:23 vypustil *Suzukaze* celou salvu osmi torpéd zaměřenou podle zášlehů z amerických děl.²⁵²

Mezitím vedl kapitán Toradží Sato své čtyři torpédoborce do jedné z nejlépe provedených akcí japonského námořnictva v celé válce. Místo aby zvýšil rychlost na maximum a okamžitě obrátil, udržoval nižší rychlost a kurz dolů podél pobřeží. Podařilo se mu nepozorovaně proplout mezi Guadalcanalem, americkými granáty a hydroplány, které se konečně dostaly do bojové zóny a začaly schazovat světlice. Během toho se japonští námořníci snažili svrhnout do vody co nejvíce sudů, aby byli plně bojeschopní.²⁵³ Když se Sato nacházel zhruba na úrovni *Northamptonu*, posledního křižníku Wrightovy skupiny, obloukem se přiblížil k nepříteli. Vhodné palebné pozice využil *Kurošijo* a vypálilo postupně dvě dvojice torpéd. *Ojašijo* jej následovalo a vypustilo celou salvu osmi. Poté lodě dokončily obrat a srovnaly tak kurz s nepřítelem. Na konci tohoto manévru se *Kagero* a *Makinami* oddělily od *Ojašija* a *Kurošija* a pluly blíže k pobřeží. Severozápadně od Satových lodí Tanakův *Naganami* ve 23:32 vypálil osm torpéd a minutu poté ho následoval *Kawakaze*. V průběhu deseti minut tak Tanakovy torpédoborce vypustily na nepřítele celkem 44 torpéd.²⁵⁴

Než japonská torpéda dorazila, na amerických lodích vládla pozitivní nálada. Žádná loď prozatím nebyla poškozena a vlastní palba se jevila jako úspěšná. Situace se změnila ve 23:27, kdy první torpédo zasáhlo *Minneapolis* pod dělovou věž číslo 1 a druhé do kotelny číslo 2. Výbuchy zazněly téměř současně, takže byly nejprve považovány za jeden. Okamžitě vypukly požáry a dva muži u pětipalcových děl byli svrženi do moře. Příd' se začala velmi rychle zaplavovat a později voda chvílemi dosahovala až barbety přední dělové věže. Nejprve se situace nezdála příliš vážná, dělové věže vypálily svou desátou salvu a křižník pokračoval v plavbě. Brzy však byly

²⁵¹ DULL, s. 265.

²⁵² FRNK, s. 509.

²⁵³ MORISON, s. 302.

²⁵⁴ FRANK, s. 510.

zaplaveny kotelny 1, 2 a 3, loď začala zpomalovat, selhalo řízení a vypadl proud. V této situaci předal Wright velení admirálu Tisdaleovi na *Honolulu*.²⁵⁵

Ve chvíli, kdy byl torpédován *Minneapolis*, za ním plující *New Orleans* stočil kormidlo vpravo, aby se hořící vlajkové lodi vyhnul. Během minuty si jedno „dlouhé kopí“ našlo i jeho a zásah do příďe způsobil výbuch předních skladů munice, což křižníku oddělilo příď až po dělovou věž číslo 2. Křižník v dané chvíli plul takovou rychlostí, že bylo ze zadní paluby možné spatřit ještě nepotopenou příď, jak proplouvá kolem. Místo obeplutí *Minneapolis* byl proveden kompletní obrat a těžce poškozená loď se vydala směr Tulagi.²⁵⁶

Jako třetí v pořadí začala *Pensacola* obeplouvat oba vyřazené křižníky zleva a její radar postupně nahlásil dva kontakty, na které vedla palbu, než byl jejich obraz ztracen. *Pensacola* pokračovala v kurzu 300°, než do ní ve 22:39 náhle narazilo torpédo. Před zadní dělovou věží v oblasti palivových nádrží vyletěl vzhůru sloup tvořený vodou a naftou, který zalil palubu a hlavní stěžeň, jenž začal téměř okamžitě hořet. Na rozdíl od ostatních zasažených plavidel nebyla schopnost *Pensacoly* plout příliš ohrožena, ale delší dobu se potýkala s rozsáhlými požáry. Za této situace se kapitán Frank Lowe rozhodl opustit bojiště, a loď se rychlostí 8 uzlů začala sunout po hladině k Tulagi.²⁵⁷

Na palubě *Honolulu* bylo rozhodnuto počínat si opatrněji než v případě před nimi plující *Pensacoly*, a poškozené spolubojovníky obeplul lehký křižník zprava. Když se přiblížil k ostrovu Savo, na okamžik se stal cílem pro dělostřelce *Minneapolis* a *New Orleans*. Naštěstí pro něj rychlé odvysílání zprávy přes signální lampu tuto palbu zastavilo. Nakonec křižník obeplul ostrov Savo ze západu, stejně jako čelní torpédoborce.²⁵⁸

Northampton, který plul jako poslední, se nejprve rozhodl následovat *Honolulu*, ale po několika minutách se vrátil na původní kurz. To se mu však stalo osudným, jelikož ve 23:48 byla zpozorována dvě torpéda, kterým se křižník již nedokázal vyhnout. Obě zasáhla téměř stejné místo ve stejnou dobu, a to zád na levoboku v oblasti palivových nádrží a strojoven. Výbuchy způsobily masivní zaplavení a mnoho požárů, které se nedařilo zvládnout. Za necelé dvě hodiny již byla loď evakuována s výjimkou

²⁵⁵ *Combat Narratives Battle of Tassafaronga 30 November 1942, Japanese Evacuation of Guadalcanal 29 January – 8 February 1943*, s. 18–19.

²⁵⁶ *Combat Narratives Battle of Tassafaronga 30 November 1942, Japanese Evacuation of Guadalcanal 29 January – 8 February 1943*, s. 19.

²⁵⁷ Tamtéž, s. 19–20.

²⁵⁸ HUBÁČEK, s. 411–412.

velícího důstojníka a záchranných čet. Přes veškeré úsilí se náklon lodi stále zvyšoval, a když dosáhl 35°, opustili palubu i poslední námořníci. Křižník se potopil ve 3:05.²⁵⁹ Oba zadní torpédoborce se do boje prakticky nezapojily a obrátily na východ ještě před dosažením ostrova Savo.

Když se ustupující Tanaka nacházel 50 mil od Guadalcanalu, udělal si přehled o stavu svých lodí. Poškozená z nich nebyla sice žádná, ale čtyři z nich neměly již žádná torpéda a jedna z nich polovinu. Protože neměl konkrétní zprávy o stavu amerického svazu, zavelel v 1:30 k návratu do Rabaulu.²⁶⁰ (Celý průběh bitvy viz. Příloha 9.)

Kontradmirál Tisdale, kterému Wright předal velení, považoval Tanakovo stažení jen za manévr a očekával jeho návrat s cílem dorazit těžce poškozené křižníky. Proto s nepoškozeným *Honolulu* delší dobu hlídkoval západně od Sava. Když poté odplouval pryč, míjel trosečníky z *Northamptonu*. S posledním bojeschopným křižníkem se rozhodl v těchto zrádných vodách nezastavit, a pověřil *Fletcher* a *Drayton*, aby se vydaly na místo a vyzvedly přeživší.

Všechny tři poškozené těžké křižníky dopluly během 1. prosince na Tulagi, kde byly posádky postaveny před nový problém. Přístav byl zařízen jako základna torpédových člunů, a nyní bylo nutné alespoň nouzově opravit tři těžké křižníky,²⁶¹ z nichž dvěma prakticky chyběla příď. Za pomoci dostupných zdrojů se nakonec podařilo lodě dostat do stavu, kdy mohly vyplout na volné moře. *Pensacola* dokázala doplout do Pearl Harboru, kde byla opravena. *Minneapolis* byl nejprve částečně opraven na *Espiritu Santo* a přes Pearl Harbor doplul k opravám až do Spojených států. *New Orleans* prošel základní opravou v Sydney a poté také odplul do Spojených států.

Bitva u Tassafaronga mohla být tou bitvou, ve které by Američané zúročili zkušenosti nasbírané za poslední téměř čtyři měsíce. Zpočátku tomu vše nasvědčovalo, jelikož admirál Kinkaid vypracoval podrobný plán zahrnující použití průzkumných letadel, kompletní pokyny pro rozdělení a umístění lodí v závislosti na typu radaru, který nesly, přesné bojové instrukce atd. Situaci zkomplikovalo nahrazení zkušeného

²⁵⁹ *U.S.S. Northampton (CA26) Loss in Action, War Damage Report No. 41*, Preliminary Design Section Bureau of Ships Navy Department, 1944.

²⁶⁰ HARA, s. 136.

²⁶¹ V průběhu provizorních oprav došlo v přední části *Minneapolis* k výbuchu plynů, loď se ponořila o dva metry hlouběji a část přídě se odtrhla a klesla na dno kotviště.

admirála Kinkaida admirálem Wrightem.²⁶² Wright, který byl v oblasti nový tak neměl dostatek času se s plánem podrobně seznámit, a navíc nepostupoval přesně podle něj.

Když se pak schylovalo k bitvě, projevil se problém společný téměř všem bitvám u Guadalcanalu, a to nerozhodnost velitele. Úvodní minuty, kdy měl americký admirál výhodu v podobě absolutního momentu překvapení, vůbec nevyužil, navíc tím znemožnil efektivní útok svých torpédoborců. V průběhu bitvy americké lodi nedokázaly vhodně koordinovat palbu, a zpočátku všechny americké lodě pálily na jediný cíl, k čemuž napomohl i radar, který ukazoval nejbližší kontakt nejvýrazněji a bylo tak snadnější jej zaměřit.

Od úvodního amerického přepadu *Takanami* průběh bitvy určovali Japonci. Admirál Tanaka a kapitán Sato předvedli své schopnosti, a i přes některé neshody způsobené komunikací se dokázali vyhnout nepřátelské palbě a provést torpédový útok, zatímco americký svaz plul stále po přímce a vedl naprosto nepřesnou palbu. Výsledek bitvy u Tassafarongy byl tak spíše dílem japonského umění než amerických chyb. Američané své zkušenosti prokázali alespoň po bitvě, kdy se jim podařilo tři ze čtyř těžce poškozených křižníků zachránit, a to právě díky inovacím a novým postupům, které byly výsledkem poznatků nasbíraných v předchozích bitvách. Kupříkladu po bitvě u ostrova Savo byly některé z křižníků znatelně méně poškozené, a přesto došlo k jejich potopení.

5.2. Prosincové rozhodnutí a operace KE

Tak jako námořní bitvou u Guadalcanalu ustala aktivita větších japonských lodí, po Tassafarongze od nasazení těžkých lodí upustili i Američané. Proti dalším konvojm Tokijského expresu bojovali letecky a torpédovými čluny z Tulagi. Halsey se nyní soustředil na posílení pozic, pokračovala výstavba nových vzletových drah Hendersonova letiště a v zálivu Purvis poblíž Tulagi se začalo s výstavbou kotviště pro lehčí válečné lodě. Také probíhala postupná obměna posádky na ostrově, kdy bojem a džunglí zkoušenou námořní pěchotu začaly nahrazovat čerstvé jednotky pozemního vojska.²⁶³

Admirál Tanaka počátkem prosince vedl dva konvoje. 3. prosince se podařilo dopravit zásoby bez větších obtíží, protože když byl na cestě napaden letouny

²⁶² Kinkaidovo odvolání souviselo s jeho převelením na sever, kde v polovině roku 1943 vedl operaci za účelem znovudobytí Aleutských ostrovů.

²⁶³ HUBÁČEK, s. 423.

z Hendersonu, dokázala jej účinně ochránit eskorta stíhaček „Zeke“. Druhý konvoj 7. prosince byl zastaven torpédovými čluny z Tulagi, kterým se dokonce podařilo potopit torpédoborec *Terucuki*. Japonské velení se rozhodlo zásobovat Guadalcanal i za pomoci ponorek. Zprvu byla tato metoda úspěšná, avšak 9. prosince se podařilo jednomu torpédovému člunu potopit vynořenou ponorku *I-9*, a tak byl tento systém dopravy zásob dočasně opuštěn.²⁶⁴

Na začátku prosince nedošlo ani na ostrově k žádným výraznějším střetům. Japonské velení si to nemohlo dovolit, jelikož podstatná část vojáků mohla sotva chodit, a tak se snažilo vytvořit vhodné obranné linie a udržet se na nich do doby, kdy bude moci poslat čerstvé posily. Na druhé straně se nový americký velitel generálmajor Alexander M. Patch soustředil na doplnění stávajících jednotek, odsun zraněných a ofenzivu plánoval na leden, kdy už měl mít dostatek bojeschopných mužů k větší akci. K bojům však došlo po půli prosince, když se Američané pokusili o dobytí Mount Austen, Japonci pojmenovaném „Gifu“. Akce trvajíc od 18. prosince do 2. ledna si vyžádala mnoho amerických životů a nebylo dosaženo žádného úspěchu.²⁶⁵

Již koncem listopadu si začalo vrchní velení císařského námořnictva uvědomovat, že situace na Guadalcanalu se nemůže v blízké budoucnosti zlepšit a schopnost zásobovat zbídačené vojáky, byť jen tím nejnutnějším, je nejen náročná, ale i riskantní. Na základě inspekčních cest se začalo hovořit o možnosti Guadalcanal opustit. Armáda, za kterou stál premiér Hideki Tódžó byla zpočátku zásadně proti. Po dlouhých jednání v císařském hlavním stanu a zvažování možností bylo však 26. prosince nejvyššími představiteli odsouhlaseno stažení vojsk z Guadalcanalu. Nyní zbývalo připravit plány a představit je císaři.

V plánování, které začalo hned další den, vyvstaly dva spory. Jednak o tom, jak bude stažení provedeno, a především kde ustavit novou obrannou linii. V případě provedení se armáda snažila přesvědčit námořnictvo k nasazení co největšího počtu válečných lodí, především torpédoborců, namísto menších motorových bárek a velkých člunů. Pokud jde o novou linii, armáda chtěla vyklidit jižní i střední Šalomouny, s čímž námořnictvo důrazně nesouhlasilo a argumentovalo přílišným přiblížením spojeneckých základů k Rabaulu. Nakonec byl přijat kompromis, kdy se armáda zavázala držet

²⁶⁴ DULL, s. 266–267.

²⁶⁵ GRIFFITH, s. 226–233.

severní Šalomouny a námořnictvo linii Nová Georgie – Santa Isabel. Plán byl schválen císařem 31. prosince.²⁶⁶

Již během prosince měla americká rozvědka informace o zvýšené aktivitě v Rabaulu a v brzké době předpokládala rozsáhlou operaci. K tomu přispěla i změna japonských rádiových kódů 1. ledna 1943. Americká rozvědka z dostupných informací vydala 26. ledna komuniké, v němž informovala o plánované japonské ofenzivě na Šalomounech nebo Nové Guineji s názvem operace KE, která by měla začít během následujících týdnů. Japonské velení skutečně plánovalo operaci KE, ale s cílem stáhnout jednotky z Guadalcanalu. Americká rozvědka tak naprosto selhala v odhadu nepřátelských záměrů.²⁶⁷

Operace KE byla rozdělena do dvou fází. Tou první bylo vylovení praporu pěchoty na Guadalcanalu v půli ledna, který měl fungovat jako zadní voj. Jeho cílem bylo zadržovat postupující Američany a tím umožnit bezpečný ústup zbytků 17. armády. Japonci provedli několik diverzních akcí, aby odvedli pozornost od Guadalcanalu, jako nálet na Darwin v Austrálii a zvýšení aktivit v Marshallově souostroví. Datum dokončení operace KE bylo stanoveno na 10. únor. Začátkem ledna byl úspěšný Tokijský expres, který 14. ledna dovezl na Guadalcanal prapor majora Keidži Jana, který byl určen jako zadní voj, se zásobami na tři týdny.²⁶⁸

Předání rozkazů a instrukcí k operaci KE neprobíhalo na Guadalcanalu ideálně, někteří důstojníci včetně generála Hjakutakeho takové rozkazy nebyli ochotni přijmout. Až poté, co bylo zdůrazněno, že operace je schválena a nařízena přímo císařem, bylo možné začít s přípravami. Podle plánu měla jako první ostrov opustit 38. divize, která však nyní čelila finální ofenzivě generála Patche. Americký útok se nejprve soustředil na tři opěrné vyvýšené pozice. Poté začal útok na vesnici Kokombona, odkud se japonské jednotky stihly stáhnout. Americký postup se nyní úspěšně snažil zpomalit prapor majora Jana. Patch, stejně jako celé americké velení, očekával japonský útok, a tak nejen že jeho jednotky postupovaly opatrně, ale také jich k útoku západně od Kokombony neuvolnil větší počet.

Japonská 11. letecká flotila zvýšila svou aktivitu v oblasti a 29.–30. ledna došlo k tzv. bitvě u Rennelova ostrova, v níž byl napaden svaz kontradmirála Roberta

²⁶⁶ FRANK, s. 538–539.

²⁶⁷ JOHNSON, David A., *Withdrawal from Guadalcanal: Abandoning the Island of Death*, Im: Warfare History Network [online]. Dostupné z: <https://warfarehistorynetwork.com/daily/wwii/abandoning-the-island-of-death/>, [cit. 2012 4–11].

²⁶⁸ JOHNSON, David A.

C. Giffena. Výsledkem tří náletů bylo potopení křižníku *Chicago* a těžké poškození torpédoborce *La Vallete*.

Od 23. ledna opouštěly frontové jednotky své pozice a směřovaly k mysu Esperance. První konvoj jednadvaceti torpédoborců, jemuž velel kontradmirál Šintaro Hašimoto, vyplul ze Shortland 31. ledna. Následující den byl napaden letouny z Hendersonu, kterým se podařilo poškodit jen jeden torpédoborec, který byl posléze odeslán se dvěma dalšími coby eskortou zpět. Důvodem malé úspěšnosti amerických letců bylo letecké krytí zajištěné 11. leteckou flotilou. Navečer 1. února dorazil konvoj k mysu Esperance a začal s naložováním. Do tří hodin ráno opustil Guadalcanal s 4935 muži na palubách a směřoval na ostrov Bouganville.²⁶⁹

Podruhé Hašimoto připlul v noci ze 4. na 5. února a odvezl 3921 mužů. Naposledy připlul 8. února, kdy na Guadalcanalu nalodil 1796 vojáků. Průběh byl podobný jako u prvního konvoje, oběma bylo zajištěno letecké krytí, takže poškození způsobená na cestě ke Guadalcanalu nebyla velká a torpédové čluny z Tulagi také nedosáhly většího úspěchu. Celkově se tak z Guadalcanalu evakovalo 10 652 mužů, i když se často uvádí číslo vyšší. Cenou za záchranu vojáků byla ztráta torpédoborce *Makinumo* a těžké poškození dalších tří.

Ve večerních hodinách se americké jednotky téměř bez odporu blížily k mysu Esperance a Patch hlásil Hasleymu, že poslední Tokijský expres připlul za účelem evakuace. Dopoledne 9. února se americké oddíly setkaly ve vesnici Tenaro. Téhož dne si v 16:50 podali ruce major Butler a plukovník Dalton, jejichž jednotky vedly finální fázi ofenzivy. V reakci na tuto událost odeslal Patch zprávu, kde hlásil: „*Tokijský expres již nemá konečnou stanici na Guadalcanalu.*“²⁷⁰

Operace KE byla jednoznačným japonským úspěchem. Výsledný počet evakuovaných předčil všechna očekávání vrchního velení. Vojáci 17. armády se sice vraceli do vlasti v zuboženém stavu, ale podstatná část z nich byla schopná po několika měsících opět nastoupit do služby. Úspěch akce závisel na jejím utajení, které se podařilo především díky změně japonských kódů a diverzním akcím. Své jistě vykonala i pověst neústupných japonských vojáků a jejich armády obecně. Generál Hjakutake později prohlásil, že pokud by evakuace neproběhla, bylo jen otázkou dní, než by americké jednotky prorazily linii a 17. armádu rozdrtily.

²⁶⁹ FRANK, s. 582–588.

²⁷⁰ SKŘIVAN, s. 45.

6. Závěr

Japonské nejvyšší armádní velení se v otázce Guadalcanalu dopustilo klíčových chyb již v samém počátku, kdy americkému výsadku nevěnovalo pozornost a upřednostňovalo akce na Nové Guineji. Tím bylo i přes úvodní triumf císařského námořnictva u ostrova Savo umožněno Američanům dostavět a uvést do provozu letiště, jež se stalo klíčem k ovládnutí ostrova a jeho okolí. Americká schopnost kontrolovat vzdušný prostor přiměla císařské námořnictvo uchýlit se pouze k nočním operacím. Japonci v důsledku svého postupu bitvu o Guadalcanal v podstatě prohráli ještě předtím, než doopravdy začala.

Americké námořnictvo oproti japonskému nastupovalo do boje bez potřebných zkušeností. Výcvik v nočních operacích byl nedostačující, používaná taktika nevhodná nebo zastaralá. Jedinou americkou výhodou byl radar, jeho přednosti však nedokázali američtí velitelé plně využít. Bitva u ostrova Savo tak nastavila koncept, ve kterém vody okolo Guadalcanalu patřily ve dne americkému a v noci pak císařskému námořnictvu. Ten se Američané prvně pokusili narušit v polovině října. Bitva u mysu Esperance ukázala, že s dobrým plánem a momentem překvapení, který Američanům umožňoval radar, lze zvítězit. Přesto nerozhodnost admirála Scotta způsobila, že část japonského svazu mohla uniknout a křižník *Kinigasa*, který v závěrečné fázi ustupoval, vážně poškodil americké lodi, aniž by sám byl utrpěl výraznější poškození. Chybějící zkušenosti a tvrdý výcvik prostě Američané nemohli během několika týdnů dohnat.

Když poté Scottovy chyby v ještě větší míře zopakoval admirál Callaghan v bitvě v pátek třináctého, následky byly mnohem horší. Váhavost totiž poskytla nepříteli čas, aby se do boje připravil. Kromě rozkazu, kterým americký svaz nasměroval mezi nepříteli, Callaghan prakticky nevedl, jen dovedl své lodi doprostřed boje. Ale není možné shodit vinu jen na admirála Callaghana. Svou vinu nese i vyšší velení, jež trvalo na formálních předpisech a Callaghanovi dva týdny navíc ve funkci kontradmirála přebyly Scottovy zkušenosti z nočních bojů, znalost nepřítelů i vlastních lodí a posádek.

Podobný problém nastal v bitvě u Tassafarongy, kde byl několik dnů před bitvou zkušený admirál Kinkaid odvolán. Plán, který vypracoval, vycházel z poznatků získaných za poslední měsíce. Výhodně rozdělil své lodě do skupin a umístil lodě vybavené SG radarem na čelo formace. Dále připravil podrobné instrukce pro palubní hydroplány i torpédoborce. Takže i když admirál Wright nastoupil na místo velitele jen

pár dní před bitvou, měl před sebou velmi dobře připravený plán. Nicméně Wright oblasti neznalý a v nočních bojích nezkušený prováhal svou počáteční výhodu a během bitvy nedokázal adekvátně reagovat na situaci. Boj byl tak prakticky celý v režii admirála Tanaky a kapitána Sata. Jedinou výjimkou tak zůstává bitva v noci na 15. listopadu, kdy admirál Lee dokázal se slabším uskupením odrazit nepřátelský útok, potopit bitevní loď *Kirišima* a se svou vlajkovou lodí, ač pronásledován mnoha nepřáteli, bez poškození oblast bojů opustit.

Nehledě na různorodou taktickou úspěšnost v bitvách americké námořnictvo v každé bitvě splnilo svůj primární úkol. V bitvě u ostrova Savo potopení americké eskadry křižníků zabralo svazu admirála Mikawy tolik času, že poté nemohl zaútočit na transportní lodě se zásobami a materiálem pro právě vyloženou divizi námořní pěchoty. V bitvě u mysu Esperance a obou námořních bitvách u Guadalcanalu se Američanům podařilo odrazit japonské pokusy o bombardování Hendersonova letiště. V případě mysu Esperance byl úspěch amerických sil spíše psychologický, jelikož odrazení svazu křižníků přimělo japonské velení o několik dnů později vyslat k ostrovu bitevní lodě, které letiště těžce poškodily. Nakonec pak u Tassafarongy sice americké lodi v boji nedokázaly prakticky nic, ale hlavním cílem bylo zamezit posílení Guadalcanalu, a to se podařilo. Admirál Tanaka totiž bitvou ztratil příliš času, a na ostrov se tak dostalo jen minimum zásob, které vezl.

Císařské námořnictvo mělo oproti americkému dvě zásadní nevýhody. Za prvé bylo nuceno operovat výhradně v noci a za druhé konstantně ztrácelo muže a lodě při zásobování ostrova. Protože i když dokázaly rychlé torpédoorbce dosáhnout Guadalcanalu v noci a rychle se vrátit, často se stávalo, že v průběhu cesty k ostrovu byly před setměním napadeny. V případě pokusů posílit ostrov pomocí transportních lodí pak byly ztráty mnohonásobně vyšší. Nevýhodou také bylo, že vyjma bitvy u ostrova Savo pokaždé do bitvy nastupoval operační svaz, který nebyl vyslán za účelem svést námořní bitvu. Proto v obou listopadových bitvách byly vystřelené granáty z hlavních děl bitevních lodí téměř z poloviny nevhodné pro boj s loďmi. Navíc se japonsští velitelé museli neustále ohlížet na čas, aby nedošlo k napadení jejich lodí v průběhu zpáteční cesty. To mělo za následek, že i menší neočekávané zpoždění narušilo harmonogram a od primárního cíle muselo být upuštěno. To je dobře patrné v případě bitvy v pátek třináctého, kdy zůstalo po bitvě mnoho japonských torpédoorbců, a především bitevní loď *Kirišima* téměř bez poškození, ale k bombardování Hendersonova letiště přesto nedošlo.

Výhodou císařského námořnictva naopak bylo, že téměř po celou kampaň mohl velitel Spojeného loďstva operovat s větším počtem lodí. Je možné, že to bylo přehnanou důvěrou ve schopnosti vlastních podřízených, nebo strach z možných velkých ztrát v jediné bitvě, který přetrvával od bitvy u Midway, jenž vedl Jamamota k takové opatrnosti. Každopádně nenasazení větší síly pro rozhodující úder se stalo osudným v druhé námořní bitvě o Guadalcanal, kdy nebyl Kondův svaz posílen o bitevní loď *Haruna* a *Kongó*. Není jasné, proč k tomu nedošlo, když o dvě noci dříve svaz se dvěma bitevními loďmi neuspěl v průniku skrze americké uskupení a další noc vyslané křižníky nedokázaly letiště neutralizovat. Ze situace tedy vyplývalo, že Kondó měl využít veškeré možné síly, aby letiště vyřadil, byť na jediný den, z provozu.

Oproti tomu admirál Halsey do boje několikrát poslal téměř všechny bojeschopné lodě, které neplnily důležité úkoly, a když ztratil dva admirály a nedostávalo se křižníků, nasadil do nebezpečných vod u Guadalcanalu i dvě moderní bitevní lodě, jež tvořily jeho zálohu a které podle tehdejší americké doktríny neměly být v takto uzavřených vodách vůbec nasazeny. Také vyslal do akce stále poškozenou *Enterprise*, aby zabránil vylovení posil na Guadalcanalu, a to vše v době, kdy bylo americké postavení na ostrově silné a možná nebylo potřeba tolik riskovat.

Na druhé straně admirál Jamamoto strávil celý boj o Guadalcanal na bitevní lodi *Jamato* zakotvené na atolu Truk. Japonská nejmodernější bitevní loď vyzbrojená nejsilnějšími děly, jaké byly na loď kdy instalovány, se tak do klíčové bitvy v Tichomoří nezapojila pro údajný nedostatek pohonných hmot, explozivní munice a také zrádným a dostatečně neprozkoumaným vodám u Guadalcanalu. Díky svému setrvání na Truku od 29. srpna 1942 do 8. května 1943 si vysloužila přezdívku „Hotel Jamato“.

Jelikož se Japonsko stále nacházelo v situaci, kdy se nemuselo nutně ohlížet na nedostatek pilotů, lodí nebo surovin a Spojené státy neměly ještě naplno nastartovaný svůj válečný průmysl a větší část svých zdrojů využily v té době na operaci Torch, můžeme v tažení o Guadalcanal sledovat boj relativně rovnocenných soupeřů. U Spojených států však byl vidět výrazný pokrok a vývoj. Jak lze pozorovat u námořních bitev, technologie a taktika dokonce pokročily rychleji, než se tomu velitelé dokázali přizpůsobovat. Také američtí letci si začali počínat mnohem lépe a pak s příchodem nových strojů dosahovali dokonce lepších výsledků než jejich japonští protivníci.

Císařské námořnictvo si v boji počínalo dobře, bitvu o Guadalcanal však japonské síly prohrály na pevnině a ve vzduchu. V dostatečném zásobování ostrova a podpoře japonských jednotek účinně zabraňovaly císařskému námořnictvu americká námořní pěchota tím, že zvládla udržet perimetr, a ženijní oddíly zvané „Mořské včely“, které udržely Hendersonovo letiště v provozu. 11. letecká flotila operující z Rabaulu měla Guadalcanal téměř na kraji operačního dosahu. V takové situaci je pak boj velice obtížný, piloti do boje nastupují po několikahodinové cestě, i méně poškozená letadla nemusejí dlouhou zpáteční trasu vydržet a sestřelení piloti často dopadají na území ovládané nepřítelem.

Největší porážku však utrpěla v boji císařská armáda. Celkově byly do bojů na ostrově zapojeny desetitisíce vojáků, ale výsledkem několika pokusů byly nulové územní zisky a obrovské ztráty na životech. Když byla nakonec armáda nucena v průběhu operace KE ostrov vyklidit, zanechalo to na morálce vojska obrovský šrám.

Ať to bylo vnímáno oběma válčícími stranami jakkoliv, závěrečná fáze boje o Guadalcanal ukazovala směr, který válka nabírala. Začala se projevovat americká materiální převaha, do oblasti připlouvaly stále nové válečné lodi a transportní lodi plné vojáků. Naproti tomu nedostatek pilotů, kvalitní výcvik a nedostatek pohonných hmot časem neumožnily císařskému námořnictvu nasadit své vlastní letadlové lodi. Už v lednu 1943, když se do oblasti kolem Guadalcanalu přiblížilo velké americké loďstvo, si Jamamoto nemohl dovolit vyplout.

Půlroční bitva o Guadalcanal je vnímána jako jeden z hlavních mezníků války v Pacifiku. Oproti bitvě o Midway, která je jako zlom ve válce velmi často zmiňována a v níž císařské námořnictvo utrhlo zničující porážku, byl Guadalcanal více než jen prohranou bitvou. Ostrov se stal pro obě strany vedle svého strategického významu i jistým symbolem prestiže. Boj měl o to větší dopad, že se jednalo o první americkou ofenzívu v Pacifiku a první ústup japonské armády z jejího okupovaného území. Jeden nejmenovaný japonský důstojník prohlásil: „*V průběhu války bylo svedeno mnoho významných bitev jako o Iwo Jimu, Okinawu a další. Po válce jsme hovořili pouze o dvou... o Midwayi a Guadalcanalu.*“

7. Bibliografie

7.1. Vydané prameny

Combat Narratives Battle of Tassafaronga 30 November 1942, Japanese Evacuation of Guadalcanal 29 January – 8 February 1943, Washington Navy Yard 2017.

Combat Narratives Solomon Campaign IV battle of Cape Esperance 11 October 1942 V Battle of Santa Cruz Island 26 October 1942, Naval History and Heritage Command Washington 2017.

Combat Narratives Solomon Islands Campaign: VI Battle of Guadalcanal 11-15 November 1942, Washington 2017.

Diagrams for the Battle of Savo Island, August 9, 1942, Strategical and Tactical Analysis, U.S. Naval War College 1950.

EVANS, David C., (ed.), *The Japanese Navy in World War II In the Words of Former Japanese Naval Officers*, Naval Institute Press 2017.

HARA, Tameiči, *Nepotopitelný kapitán*, Omnibooks 2013.

JENKINS, S. P., *U.S.S. ATLANTA – A16-5 - Advanced Naval Activities – Cactus-Ringbolt Area – November 20, 1942*, 2002.

O'NEIL, Roger W., *CL50/A16-3 U.S.S. HELENA 10-S-007- November 17, 1942*, 1999.

Reports of General MacArthur: The Campaigns of MacArthur in the Pacific, Washington 1994.

U.S.S. Northampton (CA26) Loss in Action, War Damage Report No. 41, Preliminary Design Section Bureau of Ships Navy Department, 1944.

U.S.S. San Francisco (CA38) Gunfire Damage Battle of Guadalcanal 13 November, 1942, 2016.

USS South Dakota BB57 War Damage Report No. 57, Preliminary Design Section Bureau of Ships Navy Department 1947.

7.2. Literatura

CRENSHAW, Jr., Russel, S., *The Battle of Tassafaronga*, 2010, nestránkováno.

DULL, Paul S., *A Battle History of Imperial Japanese Navy 1941-1945*, United States Naval Institute 1978.

- EVANS, David C., PEATTIE, Mark R., *Kaigun: Strategy, Tactics, and Technology in the Imperial Japanese Navy, 1887-1941*, United States Naval Institute 2012.
- FRANK, Richard B., *Guadalcanal: The Deffinition Account on the Landmark Battle*, Penguin books 1992.
- GENEROUS, Thomas J, *Sweet Pea at War: A History of USS Portland*, Kentucky 2003.
- GRIFFITH II, Samuel B., *Bitva o Guadalcanal*, Mladá fronta 1970.
- HAMMEL, Eric, *Guadalcanal: Decision at Sea*, 1988.
- HONE, Trent, 'Give Them Hell!': *The US Navy's Night Combat Doctrine and the Campaign for Guadalcanal*, In: *War in History*, 13, 2006, 2, s. 171-199.
- HORNFISHER, James D., *Neptune's Inferno: The U.S. Navy at Guadalcanal*, Random House 2011.
- HUBÁČEK, Miloš, *Vítězství v Pacifiku*, Panorama 1985.
- JOHNSON, William B., *The Pacific Campaign in World War II: From Pearl Harbor to Guadalcanal*, New York 2006.
- LIPPMAN, David H., *Second Naval Battle of Guadalcanal: Turning Point in the Pacific War*, *World War II* 6, 2006.
- LUNDGREN, Robert, *Kirishima Damage Analysis*, 2010.
- LUNDSTROM, John B., *The First South Pacific Campaign: Pacific Fleet Strategy December 1941 – June 1942*, Naval Institute Press 2014.
- McCOOL, Thomas, *Battle of Savo Island – Lessons Learned and Future Implications*, Defense Technical Information Center 2002.
- MORISON, Samuel E., *History of United States Naval Operations in World War II: The Struggle for Guadalcanal, August 1942 - February 1943*, New Jersey 2001.
- REILLY, Jr., John C, *Operational Experience of Fast Battleships: World War II, Korea, Vietnam*, Washington 1989.
- SCHOM, Alan, *Americký orel proti vycházejcímu slunci*, Nakladatelství JOTA 2005.

SKŘIVAN, Aleš, *Pád Nipponu*, Mladá fronta 1990.

SMITH, Stanley E., *The Battle of Savo*, Eschenburg Press 2017.

STEWART, Scott D., *Operation Watchtower: An Analysis in Operational Design*, Naval War College Newport 1994.

STILLE, Mark, *Křižníky USA vs japonské křižníky Guadalacalanl 1942*, Praha 2010.

STILLE, Mark, *The Naval Battles for Guadalcanal: Clash for supremacy in the Pacific*, 2013.

WARNER, Denis and Peggy, *Disaster in Pacific: New Light on the Battle of Savo*, Naval Institute Press Annapolis, Maryland, 1992.

7.3. Internetové zdroje

Close Encounters: The First Naval Battle of Guadalcanal 12th/13th November, 1942, In: The Pacific War: The U.S. Navy [online]. Dostupné z: http://microworks.net/PACIFIC/battles/naval_battle_guadalcanal_1.htm, [cit. 2019-03-20].

First Battle of Guadalcanal, In: NavWeaps [online], Dostupné z: <http://bit.ly/2vdVjc9>, [cit. 2019-03-20].

IJN Battleship HIEI: Tabular Record of Movement. In: Imperial Japanese Navy Page [online]. Dostupné z: <http://combinedfleet.com/hiei2.htm>, [cit. 2019-03-22].

IJN Battleship KIRISHIMA: Tabular Record of Movement. In: Imperial Japanese Navy Page [online]. Dostupné z: www.combinedfleet.com/Kirishima.htm, [cit. 2019-03-28].

JOHNSON, David A., *Withdrawal from Guadalcanal: Abandoning the Island of Death*, In: Warfare History Network [online]. Dostupné z: <http://bit.ly/2GEahP1>, [cit. 2019-04-11].

RICKARD, J, *Naval Battle of Guadalcanal, 13-15 November 1942*, In: History of War [online]. Dostupné z: <http://bit.ly/2VKgQon>, [cit. 2019-03-20].

Second Battle of Guadalcanal (Third Savo). In: NavWeaps [online]. Dostupné z: <http://bit.ly/2DfDUUH>, [cit. 2019-3-28].

Stumbling Into Victory: The Battle of Cape Esperance. In: The Pacific War: The U.S. Navy [online]. Dostupné z: <http://bit.ly/2Iknu1A>, [cit. 2019-03-01].

8. Resumé

After several months of Pacific War, the Japanese advance began to slow down. They suffered first significant lose was in May 1942 in Coral Sea. A month later, between 4th and 7th June, there was a battle near Atoll Midway. Four fleet aircraft carriers of Combined Fleet against three of Pacific Fleet. The result was decisive American victory, all Japanese flattops were sunk in exchange of one American.

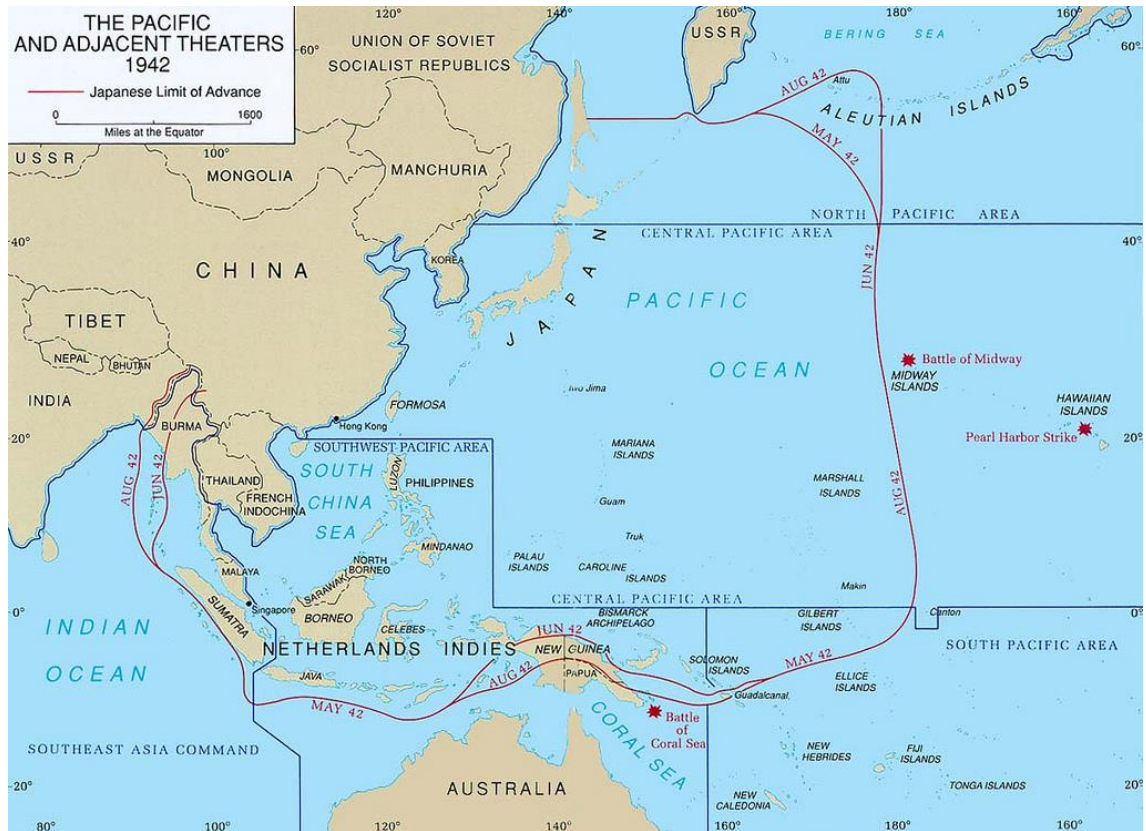
In this new situation American high command starts planning they're first offensive amphibious operation. First task of new operation Watchtower was to capture an airfield on Guadalcanal Island in southern Solomons. In the morning of August 7th reinforced 1st Marine division landed on Guadalcanal and same day they captured unfinished Japanese airfield. Next night Japanese task force led by Gunichi Mikawa attacked allied ships protecting transports. The clash is known as Battle of Savo Island and was first of five major battles in area known as Ironbottom Sound. This bachelor thesis is focused on those battles.

Japanese interest about island grows and in mid-October American task force stops Japanese attempt to bombard Henderson Field in Battle of Cape Esperance. At the end of October Japanese failed in their largest attack on island and after that lost many experienced pilots in Battle of Santa Cruz. Imperial General Headquarters reacts on those events and prepared large convoy to reinforce garrison on Guadalcanal. Between 12th and 15th November there was a Naval Battle of Guadalcanal. In early hours of Friday, the 13th American task force stopped imperial navy force with heavy loses and death of two admirals. Following night Japanese cruisers bombard Henderson Field with almost no effect. On 14th November air attacks badly damaged the convoy, and at night American battleships stops last effort to neutralize Henderson Field by big ships in Second Naval Battle of Guadalcanal. These days were crucial for Guadalcanal campaign. Last battle was Battle of Tassafaronga at November 30th during which, Japanese reinforcement convoy of destroyers decimate American task force of heavy cruisers. From this moment, US Navy stops sending bigger ships to Ironbottom Sound.

In December, position of Japanese forces on island began critical and Imperial General Headquarters presented to Emperor plans for evacuation. Operation KE starts on 14th January and there were more than 10 000 evacuated troops by three runs. Battle of Guadalcanal, which officially ended at February 9th, was strategic and morale lose for Imperial Japan and probably turning point in Pacific War.

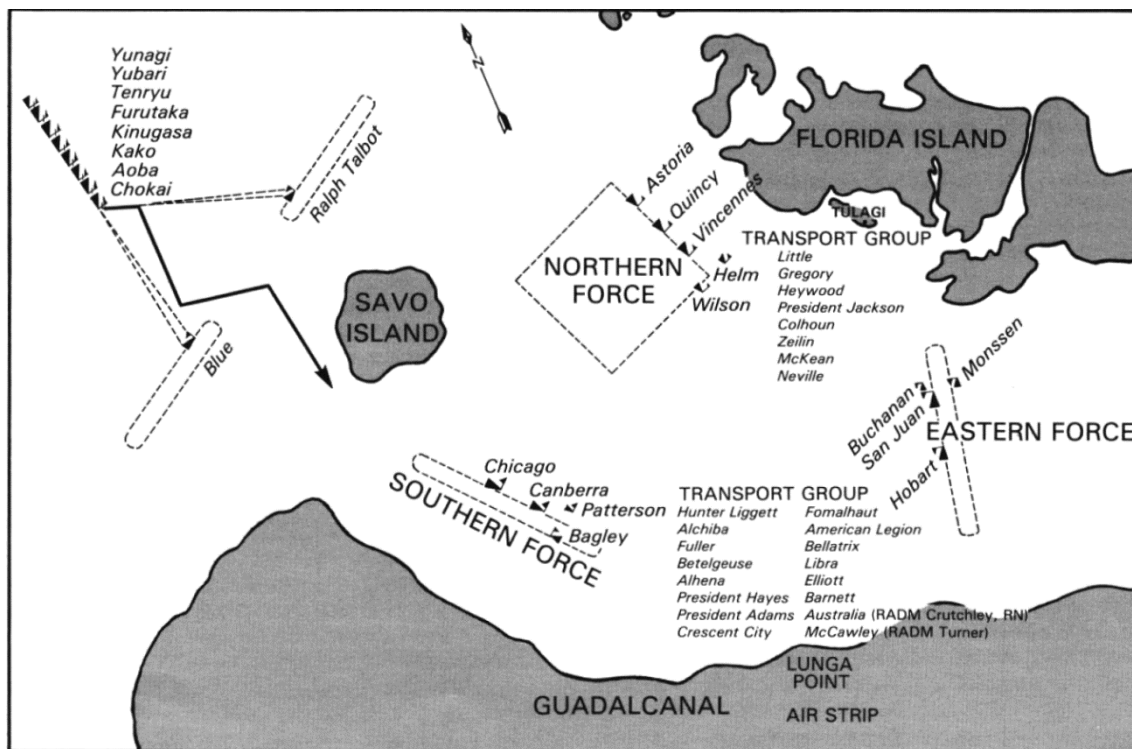
9. Přílohy

Příloha 1 – Vojenské oblastní rozdělení Pacifiku v roce 1942

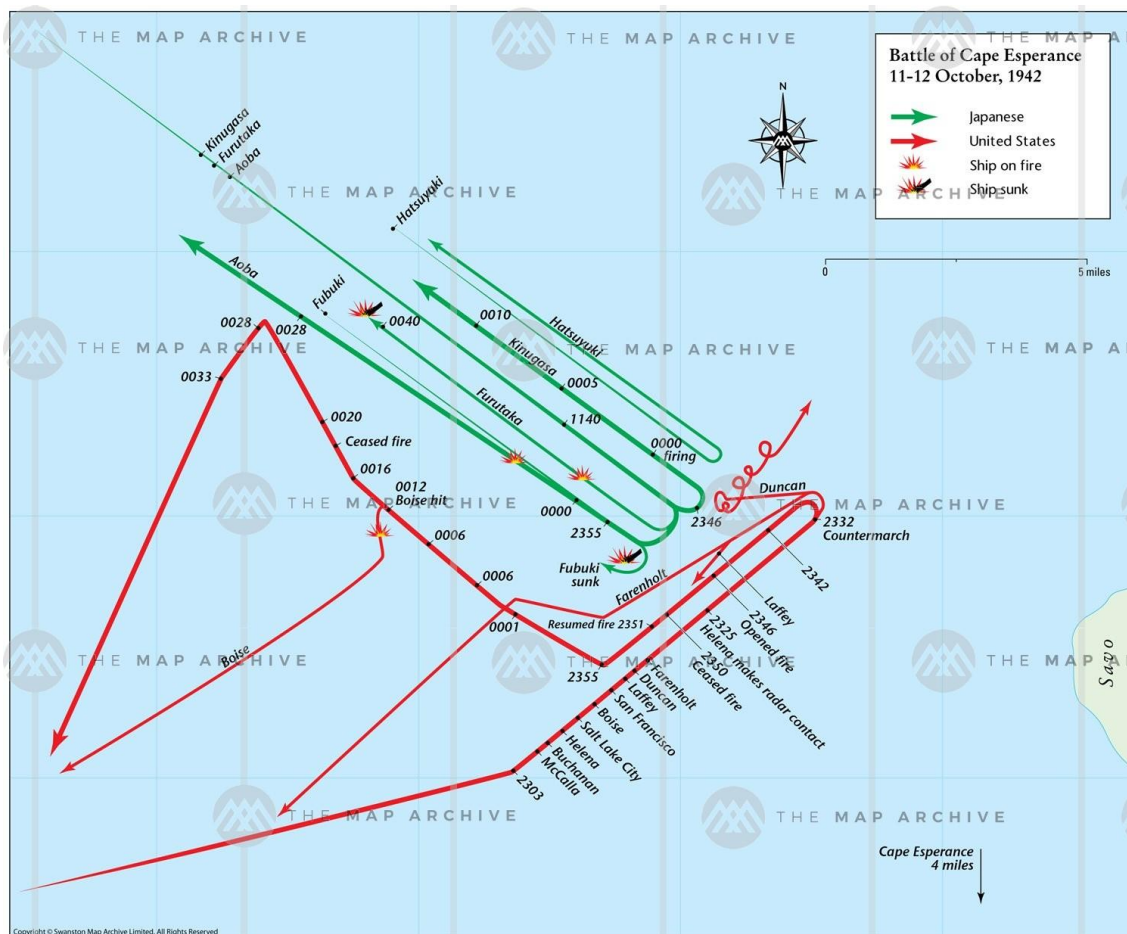
Zdroj: <http://bit.ly/2GtNKO9>

Příloha 2 – Rozložení spojeneckých sil před bitvou u ostrova Savo

Zdroj: <http://bit.ly/2Pds3va>

Příloha 4 – Průběh bitvy u mysu Esperance

Zdroj: <http://bit.ly/2UFjM93>

Příloha 5 – Titulní strana New York Times s výsledky od mysu Esperance

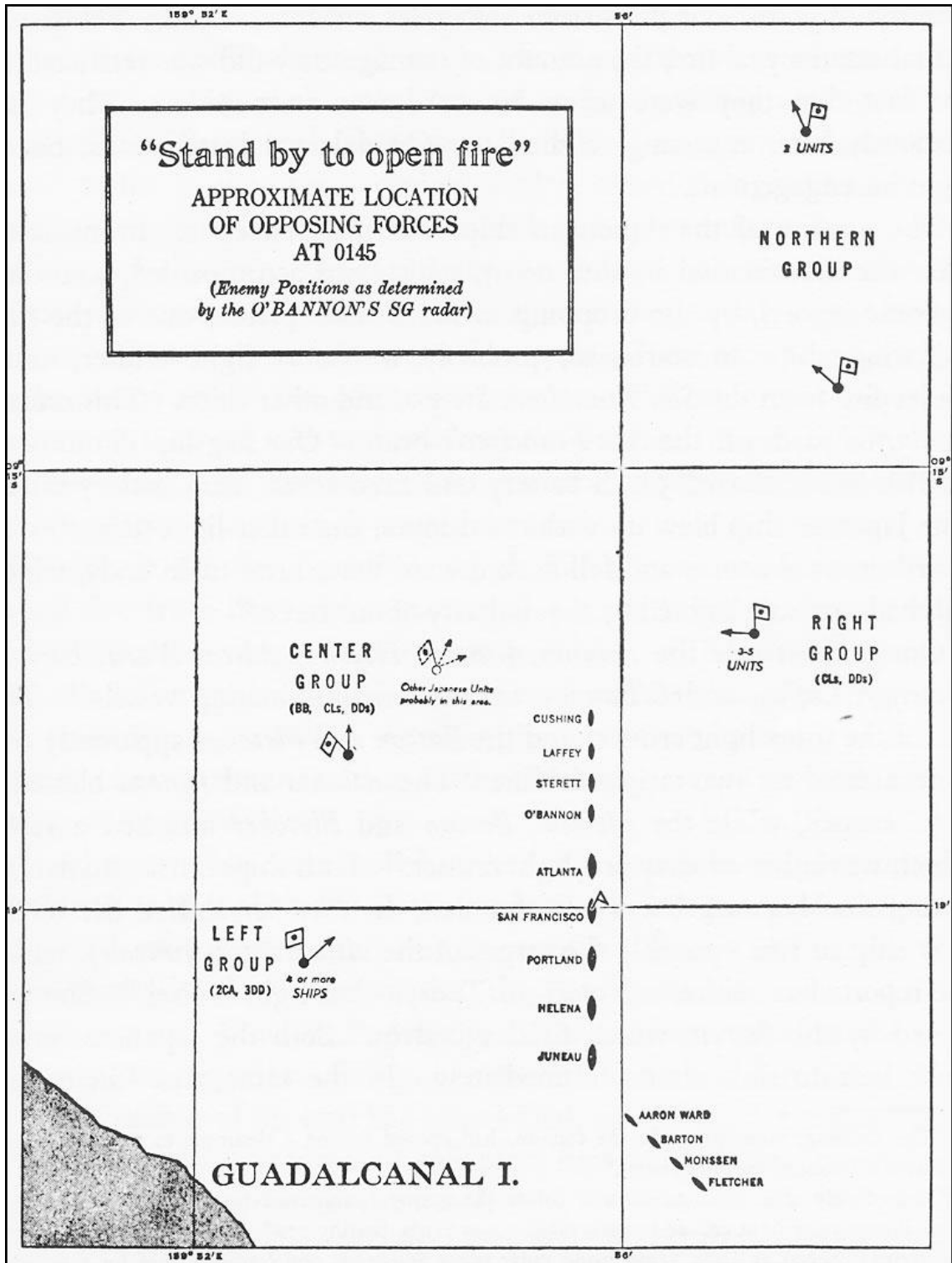

Zdroj: <http://bit.ly/2XhTqqx>

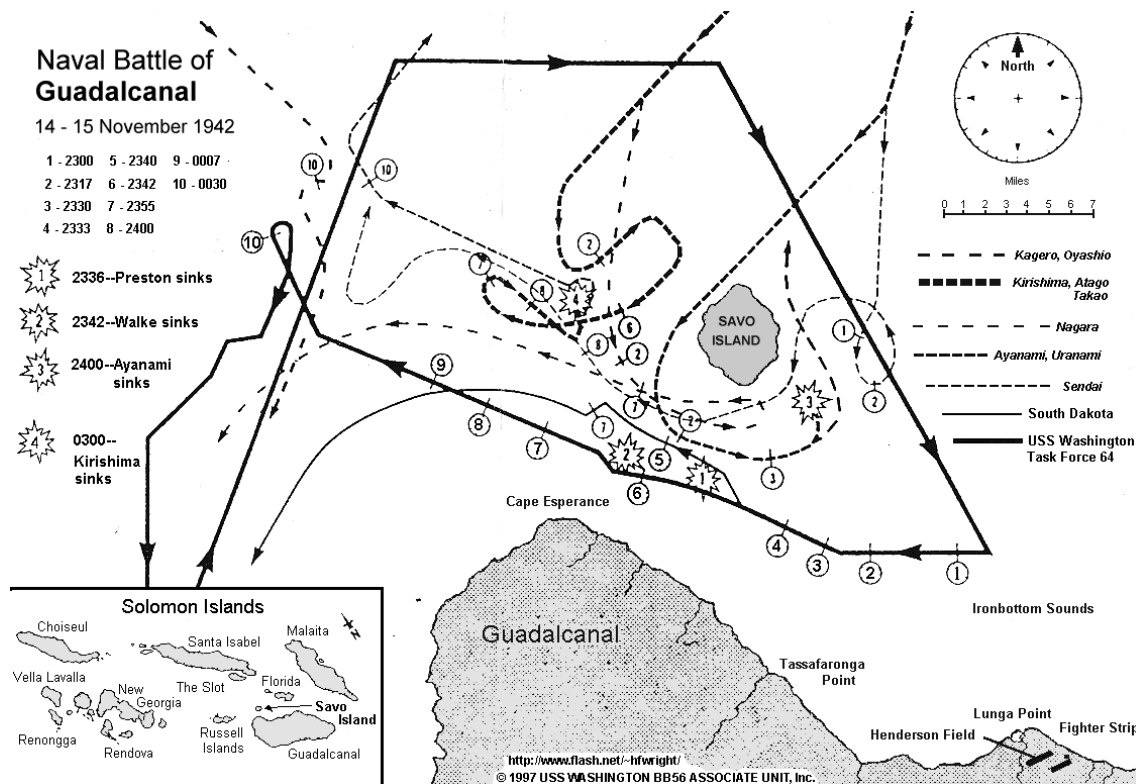
Autor: Tomáš Cajthaml

Příloha 7 – Pozice nepřátelských sil podle radaru na O'Bannonu (13. listopad; 1:45)

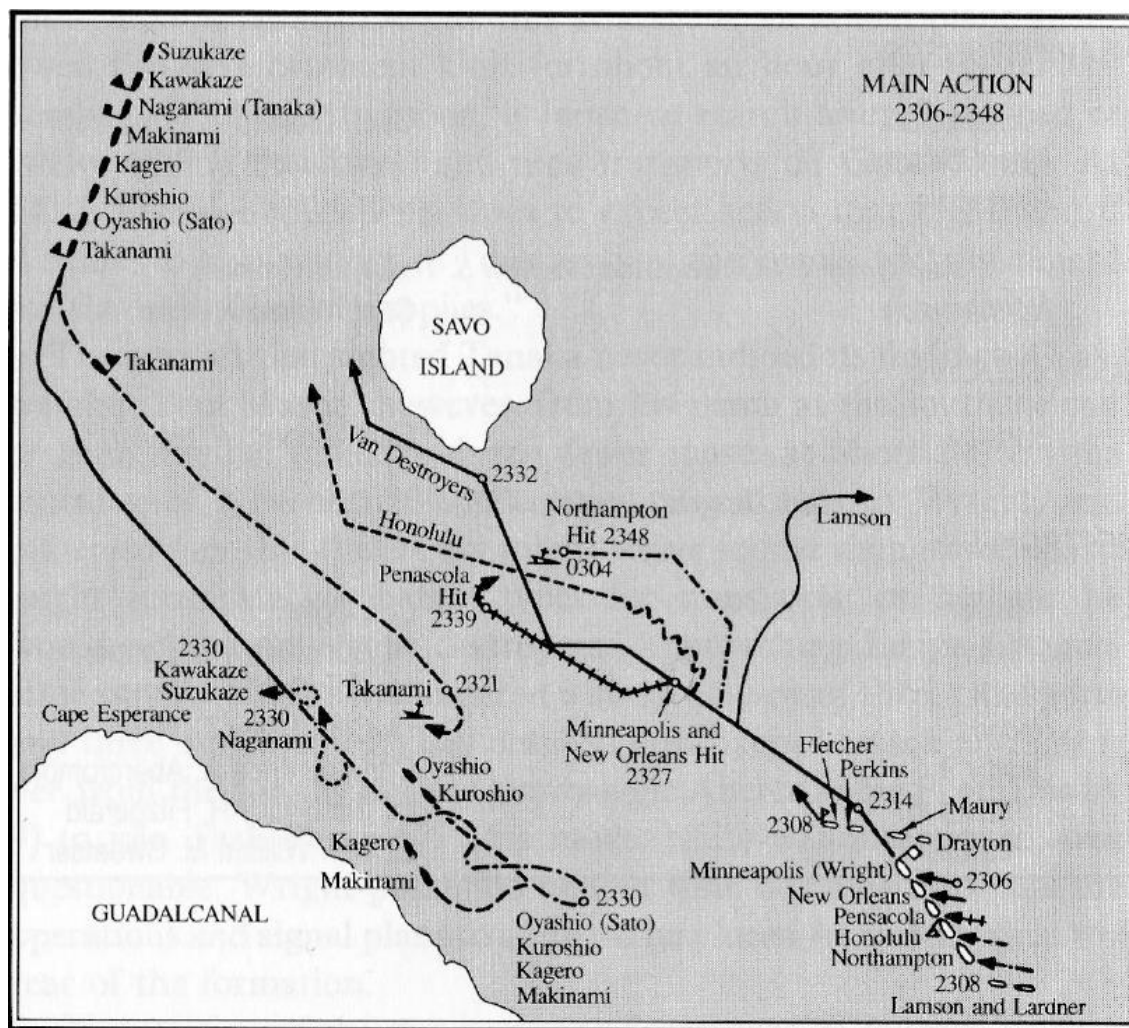
Zdroj: <http://bit.ly/2Gg1nWy>

Příloha 8 – Druhá námořní bitva u Guadalcanalu

Zdroj: <http://bit.ly/2Dg32dT>

Příloha 9 – Průběh bitvy u Tassafarongy

Zdroj scanu: FRANK, Richard B., *Guadalcanal: The Deffinition Account on the Landmark Battle*, Penguin books 1992, s. 506.